

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations Unies
au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO

TRANSKRIPT

**I SEANCËS PLENARE TË KUVENDIT TË KOSOVËS,
E MBAJTUR MË 10 DHE 11 KORRIK 2003**

**PLENARNE SEDNICE SKUPŠTINE KOSOVA,
ODRŽANE 10-11. 07. 2003.**

**KORRIK - JULI
2003**

Verzioni angleze me
mbizotru
Engleskà verzija
prevlada
English version
prevails

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

**KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO**

RENDI I DITËS

- (1) Miratimi i procesverbalit nga seanca e mëparshme,
- (2) Shqyrtimi i qështjes së kthimit të personave të zhvendosur,
- (3) Shqyrtimi i dytë i Projektligjit për skemën e ndihmës sociale (2003/16),
- (4) Shqyrtimi i dytë i Projektligjit për regjistrimin e popullsisë, ekonomive familjare dhe të banesave (2003/12),
- (5) Shqyrtimi i parë i Projektligjit për shërbimet postare (2003/19),
- (6) Shqyrtimi i Projekt rregullorës së UNMIK-ut për Kodin Doganor të Kosovës (vërejtjet dhe komentet),
- (7) Shqyrtimi i rekomandimit të Këshillit Gjyqësor dhe Prokurorial të Kosovës, për emërimin e gjykatësve,
8. Shqyrtimi i propozimit për emërimin e anëtarëve në Bordin për telekomunikacion,
9. Propozimi për emërimin e një anëtarë i Komitetit për bashkëpunim me Tribunalin e Hagës,
10. Parashtimi i pyetjeve.

Vrjetje : Pyetjet për Qeverinë për përgjigjet me gojë

“Pyetjet për përgjigjet me gojë duhet ti dorzohen Zyrës për parashtesa të paktën pesë ditë pune por jo më shumë se dhjetë ditë pune para kohës kur duhet përgjigjur në to “.
(Rregulla 21.2 nga Rregullorja e përkohshme e punës)

Verzioni angleze me
mbizotru
Engleska verzija
preovlađava
English version
prevails

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

**KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO**

ДНЕВНИ РЕД

1. Усвајање записника са претходне седнице,
2. Разматрање питања повратка расељених лица,
3. Друго разматрање Нацрта закона о шеми социјалне помочи (2003/16),
4. Друго разматрање Нацрта закона о попису становништва, породичних економија и станова (2003/12),
5. Прво разматрање Нацрта закона о поштанским услугама (2003/19),
6. Разматрање УНМИК – ог Нацрта уредба о Царинском Закону Косова (примедбе и коментари),
7. Разматрање препоруке Судског и Тужилачког већа Косова за именовање судија,
8. Разматрање предлога за именовање чланова Одбора за телекомуникације,
9. Предлог за именовање једног члана у Комитету о сарадњи са Хашким Трибуналом,
10. Постављање питања.

Опомена : Питања упућена Влади за усмене одговоре

“Питања која захтевају усмени одговор морају да буду достављена у пријемну канцеларију барем пет радних дана, али не више од десет радних дана пре него што се очекује одговор”
(Правило 21.2 са Привремени пословник

Verzioni angleze me
mbizotru
Engleska verzija
preovladava
English version
prevails

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF GOVERNMENT

**KUVENDI I KOSOVËS
СКУПШТИНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO**

AGENDA

1. Approval of the minutes of previous meeting,
2. Review on this issue on the Displaced Persons concern,
3. Second reading of the Draft Law on the Scheme of Social Assistance (2003/16),
4. Second reading of the Draft Law on the Register of the population ,family properties and housing (2003/12),
5. Firs reading of the Draft Law on Postal Services (2003/19),
6. Review of the Draft Regulation on the Customs Code of Kosovo
(Comments and Remarks),
7. Review on the recommendation from the Judicial Attorney ship Council of Kosovo on nomination of the judges,
8. Review of the proposal for the nomination of the members to the Board on Telecommunication,
9. Proposal to nominate a member in the Committee for cooperation with Tribunal of Hague,
10. Questions.

Note: *Questions to the Government for oral answer*

“Questions for oral answer shall be submitted to the Table Office at least five working days but not more than ten working days before they are to be answered” (Rule 21.2 of Provisional rules of procedure)

TRANSKRİPT

I SEANCËS PLENARE TË KUVENDIT TË KOSOVËS, E MBAJTUR 10 DHE 11 KORRIK 2003

***SEANCËN E KRYESOI, AKADEMİK NEXHAT DACI,
KRYETAR I KUVENDIT TË KOSOVËS.***

***BASHKËKRYESUES, NAFIJE GAŞ, ANËTARE E
KRYESISË SË KUVENDIT TË KOSOVËS.***

Seanca filloj punën në orën 10,00.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Mirëmëngjes dhe miëseerdhët në Seancën Plenare.

UNMIK-u ka nisë të vonohet. Ju falemnderit. Megjithatë, për pesë minuta vonesë do të startojmë, edhe pse jemi marrë vesh që nuk duhet të ketë asnjë minut vonesë dhe i bëj me dije deputetët që herave tjera, në ora 10, fillon Seanca plenare. Prandaj, ne jemi të përgatitur t'i kryejmë punët tona me ta dhe pa ta.

Materialet e nevojshme për Seancën e sotme plenare me kohë i keni marrë.

Pikë e parë e rendit të ditës është: - Miratimi i Procesverbalit nga Seanca e kaluar.

Zotin Naim Malokun e informojmë se çështjen e kemi marrë atë dhe do të futet në Procesverbal. Nëse ndokush tjetër ka, po ashtu, ndonjë ndërhyrje në kuptim të përmirësimit dhe plotësimit të Procesverbalit, le ta bëjë atë me shkrim.

Meqë nuk ka vërejtje tjera, vazhdojmë me pikën vijuese.

Pika e dytë e rendit të ditës është: - Shqyrtimi i çështjes së kthimit të personave të zhvendosur.

Unë mund t'ju informoj se Kryesia ka patur mirëkuptim që, me kërkesën e përfaqësuesve të Koalicionit "Kthimi" në Kryesi të Parlamentit, të ndërrohet rendita e çështjeve që duhet të debatohen sot. Ju kujtohet se kjo pikë ka qenë me renditje tjetër, por kemi pasur konsensus dhe për shkak të rëndësisë që ka, e kemi vendosur si pikë të parë për shqyrtim.

Më lejoni t'ju informoj lidhur me atë që është bërë deri më sot, për dokumentacionin valid për këtë çështje dhe pastaj do të hapim debat. Në ndërkohë, shpresoj se edhe zonjusha Pegi Hiks, drejtoreshë për kthimin në UNMIK do t'na bashkëngjitet sepse është caktuar nga Përfasuesi Special që t'i raportojë Kuvendit për punën që është bërë.

Zonjusha Hiks merrni vendin tuaj. Ju e dini dhe ju kujtohet mirë që Parlamenti i Kosovës ishte Parlamenti i parë në rajon, në të cilin janë zhvilluar luftime që ka sjellë një dokument shum të rëndësishëm për kthimin e qytetarëve të zhvendosur të Kosovës. Në ndërkohë, janë bërë shumavancime në këtë çështje, për të cilat do të raportojë edhe drejtoresha për kthim.

Liderët e partive politike, të TMK dhe të institucioneve të Kosovës, i janë drejtuar me një letër të hapur qytetarëve të zhvendosur, të gjithë ata që Kosovën e konsiderojnë a tdhe t'ë vetin dhe e akseptojnë realitetin e krijuar në Kosovë, janë të mirëseardhur në shtëpitë dhe pronat e tyre dhe t'i bashkëngjiten institucioneve të Kosovës në mënyrë që bashkërisht t'i shpjmë proceset demokratike dhe zhvillimore deri në kufinj.

Kryeministri i Kosovës, në pyetjen e një deputeti, ka dërguar një përgjegje të zgjeruar për atë çka ka bërë Qeveria dhe çka kryeministri, deputetët e kanë.

Prandaj, këto dokumente, të shkruara, të nënshkruara dhe të aprovuara, Raporti që do ta paraqesë zonja Hiks dhe debati që do të zhvillohet në Parlament, do të janë pjesëpërbërëse të Parlamenti që do t'i drejtohet me rekomandime të veçanta opinionit jashtë Kosovës dhe që të gjithë të shpërndanit të vendosin individualisht të kthehen.

Unë besoj se është Pegi Hiks, drejtoreshë e përgatitut që ta marrë fjalën dhe besoj se do të jetë e thuktë, e shkurtë dhe sa të ketë nevojë t'i raportojë Parlamentit.

Ju lutem, rendin e ditës e kemi vërtetuar në seancën e kaluar. Do të thotë s'kemi çka për rend të ditës të flasim. Zonjusha Pegi Hiks e ka fjalën.

PEGI HIKS: (E transkriptuar nga përkthimi simultan anglisht shqip)

(Përkthyesja):

Ju falemnderit të gjithëve. Kam kënaqësi që më keni ftuar që të vij këtu dhe të prezentoj për punën e rëndësishme që po bëjmë ne për personat që dëshirojnë të kthehen. Gjithashtu kam kënaqësinë që të vij këtu, siç tha edhe kryetari i Kuvendit, pas asaj Letre të hapur që unë dhe PSSP kemi thënë ka qenë një iniciativë që tregon një qëllim të përbashkët me udhëheqësit politik të Kosovës dhe ne mendojmë se prezenton edhe një hap që është bërë përpara.

Çështja e të kthyerve është një çështje kruciale për të gjithë popullin e Kosovës dhe për të ardhmen e Kosovës. Kosova rrespekton të drejtat e të gjithëve dhe duhet të mbështesë të drejtat e të gjithë atyre të cilët dëshirojnë të kthehen. Ne duhet të punojmë së bashku që ta krijojmë këtë vend me standarde evropiane. Para një viti, ky Kuvend, ka miratuar një Rezolutë mbi të drejtat e komuniteteve dhe të drejtat e tyre për kthim. Mendoj se është me rëndësi që unë sot jam këtu për t'ju informuar për progresin që kemi arritur dhe përsfidat që ende i përballim dhe rrugën që na pret.

T'ju tregoj se çfarë pune na pret. Ndonjëherë ka ngapak huti se si ne duhet ta mbasim suksesin sa i përket kthimit. Nga këndvështrimi ynë, puna jonë është që ne të sigurojmë që çdo person i zhvendosur, i cili dëshiron të kthehet në shtëpi, të mund të kthehet dhe të jetë i sigurt dhe të drejtat e tij të rrespektohen. Po t'i shikojmë kushtet në terren dhe të shohim se këta persona mund të vendosen nëse dëshirojnë të kthehen. Kjo është detyrë jona. Bazuar në këtë, është me rëndësi që të themi se ne suksesin tonë nuk e gjykojmë thjesht duke shikuar shifra, por e shikojmë në atë aspekt nëse njerëzit kanë mundësi të kenë qasje në punë, në shërbime publike, në shëndetësi, në edukim, të lëvizin lirshëm. Ky është standardi të cilin ne duhet ta tregojmë para statusit. Është standardi të cilin duhet ta tregojmë para statusit.

Ne kemi një sfidë para nesh. Sa njerëz janë të përfshirë në këtë? Unë këtë çështje po e shtroj pasi së pari kam treguar se çështja e shifrave nuk duhet të jetë pikënisja jonë. Mirëpo, m'u për shkak se e dij që kjo është një temë me një kundërthënie kontradiktore, me një kundërthënie substanciale, ju e dini se ne kemi një shifër prej më tepër se 200 mijë të zhvendosur. Por ne e dijmë që, bazuar në regjistrimin e vitiit 99, mund të mos jetë kjo shifër e saktë. Por, unë jam këtu sot që ne mos të lejojmë të zhvillohet debati kundër këtyre shifrave dhe të na ç'orientojnë nga çështja esenciale.

Është një gjë e qartë, se ka me mijëra të zhvendosur dhe shumica prej tyre dëshirojnë të kthehen në shtëpitë e tyre. Ne nuk ka nevojë që të debatojmë rreth shifrave dhe të arrijmë përparim sa i përket kthimit në këtë aspekt. Mirëpo, çështja tjetër është sa prej tyre, domethënë prej a tyre personave të zhvendosur dëshirojnë të kthehen. Është gjithashtu me rëndësi që ne dijmë se është shumherët të japim një përgjigje në këtë pyetje. Domethënë, ende nuk ekziston liri e lëvizjes në mbarë Kosovën.

Nuk është gjithashtu me vend nëse themi se personat e zhvendosur sot duhet të vendosin për kthimin e tyre. Atyre duhet t'i japim mundësinë që t'i shohin kushtet në terren dhe të vendosin vetë. Gjithashtu të zhvendosurit nuk kanë të gjitha informatat e nevojshme që të bëjnë zgjedhjen më të mirë për të ardhmen e tyre. Në të njëjtën kohë, është e qartë se shumica e persoanve të zhvendosur mund të kenë vendosur që duan të shkojnë diku tjetër, disa prej tyre kanë shitur pasurinë e tyre, siç e dijmë dhe me siguri kanë filluar një jetë të re. Përfundimisht, vetëm një pjesë e atyre të cilët aktualisht janë të zhvendosur, me siguri do të zgjedhin dhe vendosin që të kthehen. Mirëpo, çështja kyçe këtu është se procesi është i njëjtë, qoftë 70%, 50%, 30% apo 10% e personave të zhvendosur të cilët vendosin të kthehen.

(Përkthyesi):

Tash më lejoni të mirrem me çështjen e asaj se kush është përgjegjës për kthimet, një çështje e cila shpesh zgjon habi dhe debate të shumta. Tës sigurojmë se mund t'u shtrohet e drejta e kthimit, është përgjegjësi edhe e institucioneve të përkohshme të vetëqeverisjes e edhe të UNMIK-ut. Më lejoni të theksoj se kjo nuk është thjesht një kompetencë e rezervuar. PSSP ka shum kompetenca dhe përgjegjësi përsa i përket kthimeve. Korniza kushtetuese është shum e kuartë për këtë çështje. Ka shum dispozita relevante dhe do të merrte shum kohë që unë të hyja në të gjitha ato, mirëpo do të përqëndrohesha në 4.5-shin që nuk lë kurrfarë dyshimi lidhur me këtë çështje. Në këtë dispozitë, Korniza kushtetuese thotë se institucionet e përkohshme vetëqeverisëse sigurohen se të gjitha bashkësítë dhe pjesëtarët e tyre i ushtrojnë të drejtat të cilat janë të përmendura më lartë, e këtu përmendet një listë e gjatë e të drejtave të cilat janë të përbashkëta për të gjitha bashkësítë. Është po ashtu e kuartë se cili është roli i UNMIK-ut apo i PSSP përsa i përket kthimeve. PSSP mban autoritetin që të intervenojë ku është e duhur për t'i mbrojtë të drejtat e bashkësive. Autoriteti i PSSP pra është ai i një roje dhe pëdoret kur autoritetet qeveritare nuk i përbashin përgjegjësitë e veta.

Mirëpo, sa i përket çështjes së kthimeve, një lajm i mirë është se institucionet e përkohshme të vetëqeverisjes tash janë të angazhuara dhe ky është një përparim dhe ka shum përkrahje për kthimet përbrenda institucioneve të përkohshme të vetëqeverisjes, si në nivelin qendror ashtu edhe në atë komunal dhe ky është gjithnjë në rritje dhe na ndihmon të arrijmë sukses.

Është po ashtu me rëndësi me iu referuar edhe një herë Letrës së hapur e cila njeh faktin se të zhvendosurit janë banorë të Kosovës dhe janë elektorat i udhëheqësve të Kosovës.

Programi i kthimit është i bazuar në disa parime që na udhëheqin gjatë punës sonë. Piksëpari duhet të theksojmë se kthimi është i bazuar në të drejtat dhe nuk kushtëzohet politikisht. Askush nuk mund t'i thotë dikujt kur mundet ta ushtrojë këtë të drejtë.

E dyta, ne përqëndrohemi në kthimin në vendin e origjinës që do të thotë se personi ka të drejtë të kthehet në vendin ku ka jetuar më herët dhe nuk duhet të inkurajojmë zhvendosjen e dytë që na kushton shum dhe është e vështirë dhe nuk plotëson domosdo nevojat e të kthyerve.

Është po ashtu me rëndësi të theksohet se e drejta për t'u kthyer vlenë për të gjitha bashkësitë. Kjo don të thotë se kushdo që është i zhvendosur nga shtëpia, veçanërisht në kushtet kur kthimi mund të jetë më i vështirë për shkak se kthehen në një pjesë ku kanë me genë pakicë, ka të drejtën me u kthye. Pra, përpjekjet tona përqëndrohen po në serbët e Kosovës, sepse ata janë në numrin më të madh të pakicës së zhvendosur. Mirëpo, po ashtu përqëndrohemi edhe në nevoajt e romve, hashkalinjve, egjiptasve, turqve, goranve, boshnjakve dhe të gjitha grupeve të cilave iu duhet ndihmë.

Dhe, krejt në fund, përpjekjet tona përqëndrohen në mënyrë të drejtë dhe të barabartë edhe në nevojat e shqiptarëve të Kosovës që duan të kthehen në shtëpitë e veta sepse janë zhvendosur.

Pra, ne punojmë në emër të të gjithë të zhvendosurve dhe punojmë për ta pa marrë parasysh se ku janë të zhvendosur. Pra nuk ka rëndësi a jeni i zhvendosur brenda Kosovës apo jashtë Kosovës. E drejta është gjithnjë e njëjtë, puna është gjithnjë e njëjtë.

Ne po ashtu përqëndrohemi në kthimet në mënyrë shumserioze, që don të thotës e punojmë në kthime të qëndrueshme. Nuk mjafton që dikush thjesht ta kalojë kufirin dhe të themi se u bë kthimi. Iu duhet, jo veç një kulm mbi krye, por iu duhet edhe punë në një bashkësi që duhet të jetojnë dhe e cila iu njeh të drejtat.

Për këtë arsy, ne përqëndrohemi në kërkesat. Të shohim se si duhet të punojmë me të zhvendosurit, t'i gjemë cilat janë nevojat e tyre dhe mandej t'iu ndihmojmë t'i përmbushin këto nevoja. Përveç kësaj, kemi zbuluar se një parim i rëndësishëm në këtë proces është që kthimi është më i suksesshëm dhe funksionon më së miri për të gjithë të përfshirët kur angazhojmë tërë bashkësinë në procesin e kthimit, që don të thotë se i bëjmë bashkë të zhvendosurit me njërit të cilët ende jetojnë në atë vend, në fshat të t hemi, apo në qytet. Mandaj i bëjmë së bashku, flasim me ta së bashku për atë se si do të përfitojnë të gjithë si bashkësi nga procesi i kthimit. Po ashtu, në procesin e kthimit flasim për integrimin. Kjo don të thotë se ata që kthehen, njohtohen se do të marrin pjesë si qytetarë të barabartë përbrenda strukturave legjitime të Kosovës dhe përbrenda institucioneve të përkohshme të vetëqeverisjes.

Më lejoni t'i them disa fjalë për atë se si funksionon procesi i kthimeve. Ne kemi themeluar grupe komunale punuese, në 28 nga 30 komuna, që është një progres sinifikant që kemi arritur, përsa i përket procesit të kthimeve. Këto grupe punuese komunale janë motori i procesit të kthimit. Këtu të zhvendosurit bëhen bashkë me autoritetet komunale dhe flasin mbi atë se si mund të punojnë në mënyrë efektive në procesin e kthimeve bashkërisht. Diku në gjysmën e komunave, grupet punuese po përparojnë shummirë dhe kanjë një partneritet aktiv me të kthyerit në procesin e kthimeve. Në gjysmën tjetër të komunave, ekziston procesi mirëpo sipas vlerësimit tonë duhet pak përmirësim, mundet me u bë më shumë. Përveç këtyre strukturave në nivelin komunal, a to përkrahen nga s truktura qendrore e cila i monitoron problemet, sheh cilat janë ato dhe intervenon me i zgjedhë. Kjo po ashtu përfshin një grup që takohet çdo të dytën javë, grupi i koordinimit të kthimeve, që përfshin zyrën e kryeminsitrit dhe zyrtarin për kthime. Po ashtu kemi themeluar një grup force, i cili kryesohet nga PSSP dhe këtu përfshihet edhe komandanti i KFOR-it, kryesuesi i UNHCR dhe shum me rëndësi, edhe kryeminsitri. Këto struktura krijojnë politikat në mënyrë që sigurohen se procesi i kthimeve i mbetet besnik parimeve që përmenda.

Më lejoni, po ashtu me thënë se ne mirremi me të gjitha llojet e kthimeve. Shum njerëz fokusohen në projektet e kthimeve dhe që janë më të dukshmet kur një grup i njerëzve kthehen në fshatin i cili ka qenë i shkatërruar dhe të cilin ne e kemi rindërtuar. Mirëpo, këto nuk janë të vetmet lloje të kthimeve që ndodhin. Në shum vende kthehen individ, familje, vullnetarisht në grupe më të vogla. Edhe këtyre kthimeve duhet ndihmuar.

Tash po ju informoj për statusin e saktë mbi atë se ku gjendemi në përpjekjet tona. Në vitin 2002 kemi pa se më shum njerëz janë kthyer sesa që kanë lënë Kosovën, pjesëtarë të pakicave. Diku 2.700 kthime kemi pasë në vitin 2002, në përgjithësi. Këtë vit, edhe kemi marrë statistikat deri në qershor të këtij viti, ka 1.416 kthime të pakicave. Domethënë po përparojmë, por ende jemi tek në fillimin e kësaj pune të rëndësishme.

Po më lejoni të them se ka projekte të kthimeve që po vazhdojnë në gjitha pjesët e Kosovës. Dhe dëshiroj t'ua japo disa shembuj specifik në mënyrë që ju të shihni se aty ku punojmë bashkë arrijmë sukses të mirëfillt në kthimet.

Një shembull është në fshatin Novak të komunës së Prizrenit. Sot ka 61 familje serbe atje dhe 44 shtëpi që po rindërtohen. Kjo për shkak se autoritetet komunale të Prizrenit kanë bashkëpunuar dhe punuar aktivisht me të zhvendosurit.

Po ashtu në Biqë, në Grabac, në Klinë janë kthyer 41 familje në vitin 2002, e tash po ndodhë procesi i dytë i kthimeve ku janë kthyer edhe 20 familje serbe.

Pra, është ky një trend që e shohim kur punojmë në mënyrë aktive me i përkrahë kthimet dhe mandej mundësojmë kthimet tjera që janë më të lehta dhe kushtojnë shum më pak se sa ato fillestaret.

Para disa javësh, në Biti të Epërm, në komunën e Shtërpcës janë kthyer 56 s hqiptarë të Kosovës. Po ashtu ka patur një kthim në vitin 2002 në Biti të Epërme. Në Mogurë janë kthyer 21 hashkalinj dhe diku 25 do të kthehen në këtë vit. Ky projekt ka përkrahë rindërtimin e 12 shtëpive të shqiptarëve dhe do të merrte shumkohë nëse dëshirojmë t'i përmendim të gjitha projekte që kemi në vazhdim e sipër por unë vetëm thash disa shembuj të punës të cilën po e kryejmë.

Po ashtu kemi krijuar një fond i cili është i krijuar për t'i ndihmojë kthimet individuale apo atyre vullnetare që përmenda më herët. Ka edhe shembuj se si ky fond po funksionon. Janë kthyer 11 familje në Moskovë dhe këto kanë me marrë ndihmë nëpërmjet këtij fondi, me një program për kthimin e shpejtë që është i krijuar për ndihmesë atyre që kthehen në grupe të vogla apo individualisht.

Edhe pse kemi patur suksese të shumta, na presin sfida të mëdha. Dëshiroj t'ju jap një parafytyrim se cilat janë ato sfida. Piksëpari kemi bllokaa në nivelin e bashkësisë apo në nivelin e fshatit. Është shumvështirë që nivelet komunale këtu drejtpërsëdrejti të flasin për kthimet mirëpo nganjëherë edhe përkundër përkrahjes së autoriteteve komunale, nuk kemi bashkëpunimin që na duhet në nivelin lokal, në mënyrë që t'i çojmë pëparpara kthimet. Nganjëherë këto blokada, edhe të jem e singert me ju, nuk bazohen në shqetësimë politike, apo në ato të sigurisë, por thjesht bazohen në interesa personale, interesa ekonomike të atyre që kanë ndonjë arsy për t'i blllokuar kthimet. Një problem tjeter me rëndësi, më të cilin ballafaqohemi, është financimi. Në përgjithësi nga projektet që kemi krijuar për kthimet përvitin 2003 50% ende duhet të financohen. Një problem tjeter me të cilin ballafaqohemi, është se është më leht për ne me marrë financime për rindërtim të shtëpive sesa që është për me marrë financimin për ta përkrahë pjesën ekonomike të kthimeve ku shohim t'u japid kredi apo të gjenerojmë të ardhura në mënyrë që t'i kontribojmë njerëzve e ata pastaj t'i kontribojnë bashkësisë së tyre.

Përmenda një fond i cili është themeluar apo krijuar për t'i përkrahë kthimet individuale. Ky tash ka marrë vetëm 28% e financimit të përgjithshëm që po e kërkojmë, pra ka një zbratzësi të madhe edhe këtu. Një problem tjeter financier me të cilin ballafaqohemi është se edhe atë të holla të cilat janë zotuar, ende nuk kanë mbrrri. Korriku do të jetë një muaj shum i rëndësishëm për ne, sepse është shumë me rëndësi që t'i marrim këto të holla dhe menjëherë t'i fusim në këto projekte, në mënyrë që këto të shkojnë përpara para se të ndryshojë koha dhe nuk do të jemi në gjendje të punojmë më në disa prej këtyre çështjeve.

Derisa këto probleme na bllokojnë nganjëherë, më duhet të them se pengesa më e madhe me të cilën ballafaqohemi mbetet siguria dhe liria e lëvizjes. Sidoqoftë edhe në këtë fushë kemi bërë përparim dhe duhet ta dini këtë përparim. Ka shembuj kuj është përmirësuar liria e lëvizjes dhe krijohen mundësi për kthimet. Ajo që duhet ta bëjmë natyrisht është të sigurohemi se të njëjtat mundësi ekzistojnë anëeman Kosovës. Mirëpo, ka probleme të cilat mbesin sa i përket sigurisë. Ka një trend të vazdueshëm të dhunës, duke përfshirë edhe krimin ndëretnik, e po ashtu nuk zgjidhen sa duhet këto krimet. Në përgjithësi policia po kryen punën e vet mirë dhe i zbulon dorasit e krimeve. Mirëpo, fatkeqësisht, e njëjta nuk vlenë edhe për krimet ndëretnike e kjo është për shkak se të shumtën ata nuk gjejnë nbashkëpunit më mesin e komunitetit i cili ndihmon t'i zgjidhë këto krimet.

Po ashtu kisha me thënë se sa i përket krimeve kundër pakicave, ka një element shqetësues, i cili është elementi i përfshirjes së rinisë së fëmijëve në këto krimet. Ndodh që të shohim se fëmijët janë dorasit e disa prej këtyre akteve të dhunës. Ata kërcnojnë, gjuajn me gurë, krijojnë incidente tjera kundër njerëzve që mundohen me u kihye. Në fakt, një incident i tillë ka ndodhë tash rishtas në rajonin e Prishtinës, duke shkuar në një vizitë, ku një grup i fëmijëve u mblodhën rrëth njerëzve që kishin ardhur me i pa shtëpitë e tyre, shtyen në ta, iu bërtitën dhe nisen t'i përqeshin. Natyrisht se nuk dëshirojmë një s hoqëri ku fëmijët sillen kësijoj. Edhe këtë e bëjnë ndoshta edhe me përkrahjen e drejtpërdrejtë apo të tërthortë nga njerëzit e tyre, apo prindërit e tyre.

Pra pengesat ende mbesin, por kemi arritur përparim të madh. Pjetja pra në fund është se cila rrugë na çon përpara? Çka mundet me bërë Kuvendi, çka mundeni me bërë ju secili si individ për ta çuar këtë proces përpara?

Si zyrtarë të zgjedhur, keni një rol të rëndësishëm dhe Letra juaj e hapur tregon se njihni këtë rol dhe jeni të gatshëm me marrë mbi vete këtë detyrë. Është me rëndësi që ju ta çoni përpara Kosovën, në të ardhmen e saj.

Edhe vizita e sotme e zotriut Rino Harnish, së bashku me zotri Hashim Thaqin dhe kryetarin Ibrahim Rugova në pjesët ku kthehen njerëzit në Ferizaj tregon se ka gatishmëri dhe duhet më shum vizita, dhe më shum paraqitje publike të këtij lloji do të ishin shum të dobishme.

Është po ashtu me rëndësi, që ju si individ, të angazhoheni që të siguroni se këta të tjerët të cilët dëshirojnë me penguar përparimin e Kosovës të mos janë në gjendje ta bëjnë atë. Dhe, më me rëndësi është që ju të punoni së bashku që të mos i lejoni ata që dëshirojnë me politizu këtë çështje t'iu dalin si pengesë. Edhe qëllimi i përbashkët, të cilin e keni treguar në Letrën e hapur, të përsëritet në këtë Kuvend.

Po ashtu, kisha me theksuar se çështja e financimit është diçka që institucionet e përkohshme të vetëqeverisjes munden me i kontribuar. Natyrisht komunitetit të donatorëve duhet t'i përsërisim se duhet ta përkrahin këtë proces dhe ata me zemërgjerësi po përkrahin. Mirëpo, përkrahja e tyre do të i shte edhe më e fuqishme nëse ata shohin zotim dhe gatishmëri të institucioneve kosovare që edhe ju do të ndihmoni në procesin e kthimeve duke financuar atje drejtëpërsëdrejti.

Dhe në fund, si prind dhe qytetarë, mund të punojmë në krijimin e një shoqërie të mirëfilltë ku rrespektohen të drejtat. Me këto përpjekje, premtimet dhe idetë të cilat janë të futura në Letrën e hapur, mund të arrihen dhe Rezoluta të cilën ky Kuvend e kishte miratuar në vitin e kaluar do të vazhdojë të na ndihmojë. Ju falemnderit shum.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit shum. Unë do të doja një informatë t'ju ofroj. Sipas radhitjes, përparësi kanë shefat e grupeve parlamentare. Disa janë paraqitur. Nuk do t'i ftoj ata që nuk janë të paraqitur. Ne jemi të mendimit, si kryesues të dytë, që debati, pas shefave të grupeve parlamentare dhe kryetarit të komisionit, të reduktohet në 3 minuta, në mënyrë që çdo deputetë të mund të marrë pjesë. Edhe sipas Rregullores, maksimum është 5 minuta, por ne propozojmë që vërtetë gjatë kësaj paradite ose gjatë kësaj dite, këtë pikë të rendit të ditës do të mund ta përmbyllim vetëm me një disiplinë, duke iu dhënë mundësi të gjithëve.

Prandaj, përfjalë, është paraqitur Arsim Bajrami, në emër të Grupit Parlamentar të Partisë Demokratike të Kosovës.

ARSIM BAJRAMI:

Inderuar kryetar, të nderuar kolegë,

Në emër të Grupit Parlamentar të Partisë Demokratike të Kosovës shpreh përkrahjen parimore procesit të kthimit të të gjithë të zhvendosurve në Kosovë dhe njëkohësisht

mbështetje të plotë letrës së dërguar nga liderët e Kosovës me të cilën edhe reflektohet politika e institucioneve të Kosovës.

Mendoj se institucionet e Kosovës, në praktikën e deritanishme të veprimit kanë bërë mjaft dëshmi praktike se janë për kthimin e të gjithë qytetarëve të Kosovës. Së fundi, Kosova ka adoptuar një akt kushtetues – Kornizën kushtetuese e që plotësisht ka përcaktuar parimin e barazisë së të gjithë qytetarëve. Bile, me plot përgjegjësi, si një nga autorët e kësaj kornize, mund të them, në këtë drejtim ne jemi s hum përpëra s hteteve në razon, duke aplikuar të ashtuquajturin parim të diskriminimit pozitiv, përkatësisht dhënen e të drejtave shtesë për minoritetet, për pakicat, si një dëshmi që Kosova është e gatshme për të krijuar një shoqëri demokratike, një shoqëri ku të gjithë qytetarët do të gjeljnë të drejtat e barabarta.

Natyrisht, sikur çdo shoqëri që ndeshet me probleme të kthimit të të zhvendosurve pas luftës, edhe Kosova është ndeshë me të njëjtin problem. Dhe, mendoj se që nga fillimi, të gjitha institucionet e Kosovës, që po veprojnë, kanë bërë dëshmi praktike që janë për kthim.

Të fillojmë me radhë. Kuvendi i Kosovës, në vitin e kaluar, siç tha edhe zonja më parë, ka adoptuar Rezolutën e cila ka reflektuar politikën zyrtare të Kuvendit të Kosovës, me të cilën është përcaktuar përfillimin e procesit të kthimit të të zhvendosurve.

Qeveria e Kosovës, në disa kontakte dhe veprime, ka dhënë fakte të tilla. Sistemi gjyqësor, po ashtu, ka integruar dhe ka inkorporuar në përbërjen e vet minoritetet e pakicat dhe të të zhvendosurit. Në përbërjen e Trupave të Mbrojtjes së Kosovës dhe Shërbimit Policor, gjithnjë e më s humë po kemi pjesëtarë të minoriteteve dhe me këtë ne po reflektojmë një politikë pozitive e cila është një dëshmi para faktorit ndërkombëtar që vërtetë dëshirojmë të ndërtojmë një shoqëri demokratike me vlera qytetëruese.

Partia Demokratike e Kosovës, insiston që përgjegjësinë për procesin e kthimit të të zhvendosurve, tanë ta marrin institucionet e Kosovës. Këtu pajtohem plotësisht me zonjën që përgjegjësinë për kthimin e të zhvendosurve, në radhë të parë, duhet ta marrin institucionet e Kosovës, Parlamenti, Qeveria, struktura te pushtetit lokal e organet tjera dhe me projekte konkrete ato të fillojnë të implementojnë këtë proces të kthimit.

Natyrisht, ne jemi plotësisht kundër depolitizimit të procesit të kthimit, në të vërtetë kundër politizimit që po bën Qeveria e Beogradit, e cila vazhdon ta përdorë këtë proces si një presion jo për t'i kthyer të të zhvendosurit por për ta përdorur pikërisht këtë çështje si një presion politik në zhvillimin e procesit në Kosovë.

Mendoj se është shum me rëndësi që ky sukses të ketë rëndësi në çështjen e integrimit të të zhvendosurve në shoqërinë kosovare. Ndoshta, shembull më i mirë për këtë, do të jetë sjellja e minoriteteve që aktualisht jetojnë në Kosovë. Pikërisht, minoritetet duhet të jalin një shembull pozitiv që t'i shtyjnë të zhvendosurit të kthehen. Ky shembull do të ishte në atë mënyrë që ata plotësisht të integrohen brenda strukturave zyrtare të shoqërisë kosovare, siç ka filluar ky proces, pra të heqin dorë nga praktikat e mbylljes në enklava, të krijimit të institucioneve paralele dhe në një mënyrë të cenimit të sistemit kushtetues të Kosovës.

Një veprim konstruktiv dhe a tkiv i minoriteteve që aktualisht jetojnë në Kosovë, është një shtytre për ata që dëshirojnë që vërtetë të vijnë të jetojnë në Kosovë dhe të fillojnë të integrohen.

Mendoj se proceset e integrimit në nivel politik tani po realizohen, për shkak se ne kemi edhe në këtë Kuvend edhe në të gjitha asambletë komunale përfaqësues të të gjitha minoriteteve, kemi edhe në struktura tjera. Unë mendoj se ka ardhur koha që të fillojë integrimi edhe në sferën e arsimit, shëndetësisë, në sferat tjera, në mënyrë që vërtetë të krijojmë një shoqëri për të gjithë qytetarët e Kosovës, e cila, në një mënyrë, do të jetë edhe një mesazh për bashkësinë ndërkombëtare që Kosova është një vend ku mund të mbijetojnë shum kultura, shum konfesione pa asnjë diskriminim.

Procesi i kthimit duhet të jetë një proces plotësish real, një proces që nuk do të imponohet, një proces që do të realizohet vërtetë me projekte konkrete dhe me përgjegjësi konkrete. Natyrisht, nuk duhet t'i përsërisim politikat në të kaluarën që bashkë me procesin e kthimit ne të krijojmë edhe praktika të dhënies së konsessioneve për t'u kthyer. Mendoj se kjo nuk duhet të përsëritet. Ne në të kaluarën jemi ndeshur me shum projekte politike ku në fakt kemi pasur më tepër kthim politik apo detyrim politik për të jetuar në Kosovë. Mendoj se asnjë konsesion jashtdemokratik nuk mund t'i ndihmojë procesit të kthimit. Duhet vërtetë kthimi të jetë plotësish i lirë dhe të jetë në interes të atij që kthehet.

Në këtë drejtim, mendoj se një hap shum i rëndësishëm për procesin e kthimit, padyshim do të jetë që të kthyerit të kuptojnë realitetin e ri në Kosovë. Kjo është përmua esenciale. Në mënyrë që të krijohet një klimë e mirëbesimit dhe një perspektivë afatgjate e bashkëjetesës së të gjithë komuniteteve, është mirë që të gjithë t'i përshtatemi realitetit të ri dhe të mendojmë për të ardhmen, duke mos menduar mbi padrejtësitë e të kaluarës por të punojmë për një të ardhme të përbashkët, në mënyrë që vërtetë këtu të sigurojmë një tolerancë çfarë i duhet Kosovës.

Në qoftë se procesi i kthimit ngarkohet me presione politike, se e kujt është Kosova, mendoj se kjo do ta pengojë. Duhet të kuptojmë se, Kosova është plotësish në rrethana të reja politike, është në proces të krijimit të identitetit të vet dhe vetëm duke kuptuar këtë realitet, ne do të mundësojmë një kthim. Në qoftë se ka paragjykime që Kosova akoma vazhdon të mbetet nën integritetin e dikujt tjetër, të një shteti tjetër, mendoj se kjo nuk do ta ndihmojë kthimin, por aq më tepër, mendoj do ta vështirësojë dhe do ta problematizojë.

Një element i rëndësishëm për ta ndihmuar procesin e kthimit, është sigurisht edhe definimi i të drejtave pronësore. Dhe, mendoj se këtu Kuvendi i Kosovës duhet të fitojë sa më shpejt kompetenca në procesin e bartjes së kompetencave, por të definuara në aspektin legal juridik çështjen e pronësisë, për t'i pruar ligjet e nevojshme që të definohet çështja e pronësisë në mënyrë që të mos manipulohet me këtë çështje dhe në mënyrë që vërtetë secili të ketë të drejtë të mbrojë të drejtat e veta pronësore, por jo të drejtat e fituara pa bazë ligjore.

Dhe, së fundi, mendoj se procesi i kthimit do të jetë shum më i lirë dhe pa ngarkesa, sikur të përshtapejtohej zgjidhja e statusit final të Kosovës. Mendoj se duhet kuptuar që nuk mund të përmbyllët ky proces për shkak të ngarkesave politike dhe përshtapejtimi i zgjidhjes së statusit final të Kosovës do ta përshtapejtonte procesin e kthimit dhe do të krijonte siguri juridike për të gjithë qytetarët e Kosovës. Në këtë drejti ndoshta edhe bashkësia ndërkombëtare duhet të ndihmojë që sa më shpejt të përshtapejtohet ky proces në mënyrë që vërtetë çështja e kthimit të jetë plotësish çështje e interesave personale, e interesave të shoqërisë kosovare, jo e ngarkuar me presione politike.

Duke përfunduar, mendoj se Kuvendi i Kosovës, edhe në seancën e sotit, duhet të reflektojë këtë politikë të shprehur në Letrën që e kanë dërguar përfaqësuesit e institucioneve të

Kosovës, por edhe përfaqësuesit edhe të partive politike. Është një mesazh dhe një konfirmim i vullnetit për ta ndihmuar këtë proces të kthimit, por njëkohësisht është edhe një porosi që të kthyerit duhet të kuptojnë realitetin e vet dhe duhet të fillojnë të integrohen brenda shoqërisë kosovare pa tendencia të copëtimit të tërësisë territoriale, pa tendencia të copëtimit të sistemit kushtetues të Kosovës, në mënyrë që vërtetë të krijohen kushtet për një bashkëjetesë dhe tolerancë çfarë i duhet Kosovës. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Hamiti, në qoftë se doni. Po, unë desha, Dragisha Kërstoviq, por ju keni të drejtë dhe po ju kërkoj falje, nuk ishit, prandaj...

SABRI HAMITI:

S'ka problem. Nëse ju keni qef me ia dhënë atij ffjalën përpara, mund t'ia jepni.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Jo, jo. S'është punë qefi.

SABRI HAMITI:

Zotni kreytar, kolegë deputetë, të çmuar e të nderuar,

Unë do të flas në emër të Lidhjes Demokratike të Kosovës, të deputetëve të saj në këtë Kuvend dhe do të përpigem t'jam lapidar, krejt i shkurtër.

1. Lidhur me çështjen që po shqyrtohet, ekzistojnë në fuqi dy dokumente institucionale:

- a) Rezoluta mbi të drejtën dhe kushtet e kthimit të të zhvendosurve dhe të refugjatëve, e aprovaur nga Kuvendi i Kosovës, më 7 qershor 2002; dhe
- b) Letra publike, qytetarëve të Kosovës të zhvendosur, e nënshkruar nga udhëheqësit e institucioneve të Kosovës dhe liderët e partive politike, e fillimit të korrikut të vitit 2003.

2. Në të dyja herat, rreth dy dokumenteve të përmendura, ka ndodhur abstenimi i përfaqësuesve të minoritetit serb në Kuvendin e Kosovës;

3. Konsiderojmë se në Kosovë, mund të krijohet një shoqëri demokratike që do të ofrojë të drejtat dhe shancat e barabarta për të gjithë qytetarët e vet;

4. Kosova, si shoqëri e barazisë, e jo shoqëri e diskriminimit, qoftë ai pozitiv apo negativ – e ka shancën e përparimit dhe të stabilitetit;

5. Shoqëria stabile krijohet duke ndërtuar raporte në mes të shumicës dhe të pakicës.

Shumica do të shpërthejë, në rast se merremi vetëm me pakicën. Në anën tjetër, pakica do të diskriminohej duke u marrë vëtëm me shumicën. Pra kërkohet një shoqëri e bazarisë dhe demokratike, paasfarë shtrese të elitizuar në emër të qfarëdo kriteri të veçantë.

6. Kthimi vullnetar e individual që gjithkush të jetojë në shtëpinë e vet dhe me punën e vet, është procesi më normal për zhvillimin e jetës së qetë në Kosovën e paskonflikteve.

7. Kthimet mund të bëhen pa fushata, sepse fushatat, qofshin ato politike apo tjetërfare, nuk zgjidhin probleme, por krijojnë probleme.

Kjo tanimë është një evidencë, një provë, një sprovë. Në shoqërinë e Kosovës, disaherë është në të kaluarën.

8. Problemi i kthimit duhet të zgresë nga niveli i manipulimit politik në rrafshin njerëzor e qytetar, pa pasur parasysh etnicitetin e të kthyerve apo të të zhvendosurve;

9. Të kthehet secili në shtëpinë e vet dhe të jetojë me punën e vet, jo për ta bërë Kosovën multietnike, që është një slogan i pastër politik, por për të ushtruar të drejtën njerëzore që është një program krejt human.

10. Në një shoqëri të paskonfliktit, në një shoqëri pas provës së gjenocidit mbi shqiptarët, siç është Kosova, nuk ka mundësi të krijohen kushte të veçanta për të kthyerit kushdoqofshin ata – as në vështrimin e sigurisë, as në vështrimin e situimit socio-ekonomik;

11. Në vajtjet dhe ardhjet në Kosovë, si në të kaluarën, edhe tash, ka tendencë të manipulimit me numrin e njerëzve të zhvendosur.

Në këtë vështrim është i domosdoshëm të bëhet evidencimi i sakt i qytetarëve të Kosovës të zhvendosur, për ta bërë dallimin nga kontingjentet administrative repressive që në fazat e ndryshme kanë ardhur për ta sunduar Kosovën. Ju falemnderit.

(Duartrokitje)

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Dragisha Kërstoviq, shefi i Grupit Parlamentar "Kthimi" pastaj le të bëhet gati, zoti Bajram Kosumi.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Poštovani predsedniče, dame i gospodo poslanici,

Ja bih današnju raspravu nazvao kao raspravu o povratku odnosno raspravu o rezultatima i perspektivama povratka raseljenih sa Kosova i metohije. Mi naravno nismo zadovoljni rezultatima povratka i mislimo da tih rezultata nema, budući da su i danas za ovom govornicom od najkompetentnije osobe za povratak raseljenih dati podaci da je u 2002. i 2003. godini vraćeno jedva oko 4 hiljade raseljenih.

Uzroci tako slabih rezultata ili rezultata kojih još uvek nema su nebezbednost, koja je evidentna i odustvo podrške međunarodne zajednice procesu povratka. Odustvo one podrške koju međunarodna zajednica zaista može da pruži bolje nego što je tu podršku pružalo u dosadašnjem periodu.

Povratak je inače jedno pravo o kojem se pobrinuo i Ustavni okvir i zbog toga je pitanje povratka ostavljeno odnosno regulisano kao posebno ovlašćenje Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, o čemu govori Poglavlje 8. tačka 1. podtačka a) Ustavnog okvira.

Osim toga, pravo na povratak je takođe regulisano Ustavnim okvirom i to u jednim od prvih delova Ustavnog okvira, u Poglavlju 3. tačka 4 tog poglavlja, gde je rečeno da sva raseljena lica imaju pravo povratka na Kosovo i da je to pravo koje ničim ne može da bude dovedeno u pitanje.

Poslanička grupa Koalicije «Povratak» ulaže velike napore u ostvarivanju boljih rezultata povratka i zbog toga je Poslanička grupa Koalicije «Povratak» svojim aktivnostima i svojim delovanjem uspela da dobije mesto među ministarskog koordinatora u Vladi Kosova i mesto savetnika za povratak u... Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara, što govori da je povratak zaista važna stvar i da smo zbog toga dobili ta dva vrlo važna resora u Vladi i u međunarodnoj misiji.

Osim ovoga, Koalicija «Povratak» ima redovne sastanke sa Kancelarijom za povratak i zajednice. Ja ovom prilikom želim da odam zahvalnost gospodjici Pegi Hiks, kao direktora te Kancelarije i na onome što to smo imali... na kontaktima, koje smo imali do sada, kao i na njenom učešću u današnjem radu ove Skupštine i u raspravi po ovom pitanju.

Osim ovoga, dakle, imamo i redovne sastanke sa šefovima kancelarije «kvinta» i mogu da vam kažem da posle svega toga, posle svih ovih mesta koje imamo, posle svih ovih aktivnosti koje imamo sa međunarodnom misijom, nažalost rezultata nemamo i rezultatima koji su do sada postignuti zaista ne možemo da budemo ni izdaleka zadovoljni.

Mi znamo ko je odgovoran za to što rezultata povratka nema. To su međunarodna zajednica i njena misija, to su albanski lideri na Kosovu i to su privremene institucije samouprave na Kosovu. Dakle, međunarodna misija mora da učini..., da uloži veće napore i da ozbiljnije pride ovom problemu. Albanski lideri i predstavnici kosovskih institucija su nedavno uputili otvoreno pismo stanovnicima Kosova koji se nalaze u Srbiji, Crnoj Gori i Makedoniji i poslali su jednu poruku koja po mom mišljenju može da bude pozitivan korak u pravcu realizacije procesa povrata raseljenih. Međutim, mislim da je pismo, slične sadržine, trebalo uputiti i u neke druge pravce. Albanski lideri i predstavnici kosovskih institucija trebalo je jda napišu i jedno pismo za svoje sunarodnike i da zamole svoje sunarodnike da se postaraju da se obezbede uslovi za povratak raseljenih na Kosovu i Metohiju. Albanski lideri i predstavnici kosovskih institucija je trebalo da napišu jedno pismo međunarodnoj zajednici i međunarodnoj misiji koja se nalazi na Kosovu i da u tom pismu zamole za stvaranje uslova za povratak raseljenih iz Srbije, Crne Gore i Makedonije. Onda bi pismo imalo smisla, a tek bi imalo smisla kad konačno dođe do realizacije procesa povratka i kad ti rezultati onih koji se vraćaju na Kosovu i Metohiju budu zaista evidentni i budu zadovoljili one nacionalne zajednice iz kojih se ta lica budu vraćala.

Mislim da albanski lideri treba da naprave još veći politički napor da se stvore bezbednosni uslovi za povratak interno raseljenih i mislim da treba da se napravi konkretan i sveobuhvatan plan i program kolektivnog povratka raseljenih na Kosovo i da se organizuje nova donatorska konferencija koja će potpomoći povratak raseljenih.

Ja hoću da iskoristim priliku da vas podsetim na nekoliko slučajeva koji govore o tome da neko ipak ne želi povratak raseljenih na Kosovo i metohiju.

Ja imam informaciju da Opštinska radna grupa, u opštini Kllina, već duže vreme nije održala nijedan sastanak i da na taj način radi na tome da do povratka u opštini Klina ne dođe.

Imam informaciju da se u južnoj Kosovskoj Mitrovici, na mestu gde je ranije bilo romsko naselje, da su opštinske vlasti predvidele da se na tom delu izgradi sportski centar, što će reći da se ne može da neko radi na tome da se ne desi povratak u južnu Kosovsku Mitrovicu. Imam informaciju da lokalni zvaničnici u opštini Vučitrn, u slučaju Novog sela, takođe vrše obstrukciju u pogledu povratka i prava raseljenih na povratak.

Ja mislim, i Koalicija «Povratak» misli, da je povratak mogao da se desi u deleko većem obimu nego što se do sada desio ali da do toga nije došlo iz prostog razloga što neko ko je bio zadužen za povratak..., svi oni dakle koji su bili zaduženi za povratak na procesu povratka nisu radili kako treba.

Predlažem da se ovo pitanje ponovo postavi na dnevni red ove Skupštine i to najkasnije u oktobru mesecu ove godine, kada ćemo ponovo sagledati rezultate procesa povratka koji se budu desili, eventualno, u ovom periodu od danas do oktobra meseca.

I, na kraju, hoću da kažem, ako se zaista do određenog vremena ne dogodi masovni povratak, zaista se ozbiljno postavlja pitanje našeg daljeg učešća u privremenim institucijama Kosova i metohije i našeg učešća u radu ovog Parlamenta.

Ja znam da ovakva neka konstatacija ne prija mnogima, ali to je tako. Što bi smo i šta bi smo mi radili, i šta je to naš zadatak ako ne možemo da učinimo ništa na jednom.., na ostvarivanju jednog, ja bih rekao prirodnog prava da neko može da se vратi, da živi gde je živeo vekovima i da jednostavno bude tu miran i spokojan.

Ja ne govorim o onima koji su pravili zločine. To je jedna druga priča. Ja nisam od onih koji će se zalagati za zaštitu tih ljudi ali ja govorim o onima koji zaista, bez ikakvih razloga, su napustili prostor na kojem su bili i bez ikakvih razloga nemaju mogućnosti da se na taj prostor vrate. Hvala lepo.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Bajram Kosumi, le tē bëhet gati Faik Marolli, shef i Grupit tē komuniteteve joserb dhe joshqiptar.

BAJRAM KOSUMI:

I nderuar kryetar, deputetë të nderuar, ministra,

Vënia në rend të ditës të Kuvendit të kësaj çështjeje dhe diskutimet që po bëhen sot këtu, unë i kuptoj si një fuqizim të Rezolutës së mëhershme të Kuvendit të Kosovës, të miratuar për këtë çështje. E kuptoj si fuqizim të Letrës publike që kanë bërë udhëheqësit e Kosovës për këtë çështje, po më tepër e kuptoj edhe si fuqizim të vetëprocesit të kthimit të zhvendosurve në shtëpitë dhe pronat e tyre. Ky proces ka filluar, ky proces po shkon dhe ne mund të jemi të pakënaqur, ndoshta, me trendet e këtij procesi, por ky është një proces që po ndodhë. Është një diçka që është duke ndodhur çdo ditë.

Më lejoni, fillimisht të them, se çështja e parë që duhet të thuhet për këtë, është se kjo çështje duhet të shikohet si e drejtë themelore e njeriut. Si e drejtë thenielore dhe jo si një çështje politike. Më lejoni të them se pengesa më e madhe për procesin e kthimit, për procesin e kthimit të zhvendosurve në shtëpitë e tyre dhe në pronat e tyre - është pikërisht politizimi i kësaj çështjeje. Të gjithë thonë se është siguria, përsërisin n' kor, do... lëvizja e lirë. Të gjitha ato ndikojnë ngapak. Por politizimi i kësaj çështjeje, është pengesa themelore. Dhe, më lejoni të them diçka për këtë pengesë dhe pastaj t'i them sygjerimet e Grupit të Aleancës se çka duhet ndërmarrë.

Nëse kthimi i personave të zhvendosur nga Serbia lidhet me "kthimin e Serbisë" nuk do të ketë kurrë kthim, dhe ky është politizim dhe këtë e bëjnë politikat e Beogradit, jo me qëllim të kthimit të zhvendosurve, por ata bëjnë lojëra politike në kurriz të zhvendosurve, në kurriz të serbëve të zhvendosur.

Nëse n'donjë udhëheqës politik s'eb në Kosovë çohet dhe t'hotë se "TMK dhe SHPK janë organizata terroriste" – nuk do të ketë serb që do të kthehet në Kosovë! Ndërsa ka ndodhur. Udhëheqës serb në Kosovë kanë thënë se "janë organizata terroriste". Dhe, qysh mendoni se do të kthehet një serb, prej Nishit këtu, kur dëgjon se "policia në Kosovë qenka terroriste", se "TMK qenka terroriste". Kështu nuk do t'ebet kthim. Ky është politizim i procesit të kthimit.

Të mos flasim për propagandën e madhe që është duke bërë Beogradi për të penguar kthimin e serbëve në Kosovë, kthimin e serbëve të zhvendosur e kam fjalën. Çdo ditë, ne dëgjojmë propagandën e tyre dhe thirrjet e tyre publike: që të mos hyjnë në TMK, që të mos i rrespektojnë institucionet e Kosovës, që të rrinë në institucionet paralele. Ata fusin para - kontrabandë për t'i m'bajtur institucionet paralele, mos i merrni targat e Kosovës dhe ky është obstruksioni më i madh që iu bëhet personave të zhvendosur.

Prandaj, n'e duhet të punojmë, si Kuvend i Kosovës, si Qeveri e Kosovës në eliminimin e kësaj pengese themelore, në eliminimin e politizimit të këtij fakti.

Edhe pse zonja Pegi foli dhe e potencoi këtë, mospolitizimin e kësaj çështjeje, por edhe ajo s'ka mund t'i shpëtojë politizimit kur jep shifra, ta zëmë: në këtë vit kaq njerëz kanë ikur prej Kosovës dhe kaq kanë hyrë në Kosovë të shpërndarë. Thuaja se Kosova është njëfarë burgu që mbahet evidenca kush ka ikur prej burgut dhe kend e kemi zënë e kemi kthyer në burg.

Ne duhet të punojmë që Kosova të jetë vend i lirë, që të ketë lëvizje të lirë, të mos ketë imponim kush del dhe kush kthehet. Ne do të krijojmë kushte që njerëzit ta ndiejnë veten të lirë në Kosovë, qoftë ai serb, qoftë ai shqiptar, qoftë ai rom, qoftë ai egjiptas, boshjak, turk e

don to jetojë në Prizren, a don të jetojë në Shkup, në Tiranë apo në Beograd, është çështje individuale e tij.

Dhe, tash më lejoni të t hem disa prej sygjerimeve të Grupit tonë dhe Aleancës në këtë drejtim.

1. *Ne, si politikë, duhet të punojmë në krijimin e besimit të personave të zhvendosur në institucionet e Kosovës dhe të mirëbesimit me popullatën tjetër në Kosovë. Një mirëbesim reciprok pa të cilin nuk mund të ketë jetë të rahatshme askush.*
2. *Ne duhet t'i bëjmë dhe të përsërisim ftesat tona, të drejtpërdrejta, për individët e zhvendosur dhe ftesa jonë, qoftë ajo në formë të rezolutës, në formë të letrës ose në formë të debatit siç është sot, ka kuptimin vetëm nëse i bëhet individualisht çdo personi të zhvendosur. Dhe duhet të mos lejojmë qeveritë dhe partitë jashtë Kosovës të përzihen në procesin e kthimit, sepse ata bëjnë për llogari politike, jo për t'i kthyer njerëzit këtu.*

Kthimi duhet të jetë individual dhe vullnetar, kthimi duhet të jetë në shtëpitë e veta dhe në pronat e veta dhe ne do të angazhohemi që ato shtëpi dhe ato prona, nëse janë të uzurpuara, të rikthehen ose, nëse janë të rënua, të gjemë forma t'i rindërtojmë.

Por, është politikë e gabuar që të bëhen enklava të reja. Është politikë e gabuar ta zëmë, nëse në fshatin Uglar, të Fushë Kosovës, janë ndërtuar gjashtë shtëpi trikatëshe për nga një familje. Në vend që të ndërtohen 18 shtëpi dhe të kthehen 18 familje, janë ndërtuar 6 shtëpi trikatëshe. Për një familje të zhvendosur që do të kthehej është bërë shtëpia trikatëshe. Kjo është politizim i çështjes dhe është politikë e gabuar.

Çështja tjetër që duhet dalë prej nesh, porosia që duhet dalë, është për çështjen e sigurisë, anipse ne nuk i kemi kompetencat. Ne si Kuvend i Kosovës, jemi angazhuar dhe do të angazhohemi për krijimin e një klime të sigurisë në mes gjithqytetarëve të Kosovës, pa dallime etnike, gjuhe e tjera.

Çështja tjetër: UNMIK-u dhe Qeveria duhet të angazhohen, – UNMIK-u dhe Qeveria e Kosovës, e përsëris sepse ne nuk jemi dekor këtu me dalë dhe me bë propagandë për kthim, por duhet të ekzistojë një bashkëpunim më shum në mes UNMIK-ut dhe Qeverisë së Kosovës për këtë çështje, duhet të angazhohen në gjetjen e donatorëve për krijimin e kushteve themelore për kthimin e të zhvendosurit, qoftë në infrastrukturë, qoftë në kthimin e shtëpive ose në ndërtimin e shtëpive të dëmtuara, e tjera.

Shum njerëz, shum të zhvendosur në Kosovë nuk kthehen në shtëpitë e tyre, sepse s'kanë ku të kthehen. Nuk është çështje politike, nuk është çështje e sigurisë. Romët në Plemetin nuk kanë ku t'shkojnë, prandaj, s'kthehen. Po ua ndërtove shtëpitë, ose, po u ndihmeve, po gjete donatorë – ata do të shkojnë në shtëpitë e tyre. Ose, një numër i madh i të zhvendosurve në Maqedoni, nuk kanë ku t'kthehen.

Çështja tjetër është, UNMIK-u dhe Qeveria duhet të hapin një zyrë për evidencimin e të gjithë atyre që dëshirojnë dhe duan të kthehen dhe të jetojnë në Kosovë dhe ta shohin të ardhmen e tyre në Kosovë dhe Kosovën ta shohin si të ardhmen e tyre. Që të parapengohet politizimi me shifra; janë kaq mijë, kaq mijë... Do të hapet një zyrë ku do të regjistrohen të gjithë ata që dëshirojnë me u kthye dhe të punohet në atë drejtim.

Po ashtu, UNMIK-u dhe Qeveria e Kosovës, duhet të fillojnë kthimin e të zhvendosurve edhe brenda Kosovës. Ka të zhvendosur brenda Kosovës: në Mitrovicën veriore, në pjesën jugore të Mitrovicës, brenda Kosovës, për këta të zhvendosur janë kushtet më të mira, më të favorshme.

Dhe, në fund, mendoj se ky debat i sotëm dhe porositë që po dalin nga ky debat, po tregojnë edhe njëherë gatishmërinë dhe pjeturinë e institucioneve të Kosovës që këtë çështje ta shohin në dritën e vërtetë, në dritën e të drejtave të njeriut e jo si çështje politike dhe për qëllime politike. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. E ka fjalën zoti Faik Marolli.

FAIK MAROLLI:

I nderuar kryetar, të nderuar zotëri deputetë, të nderuar ministra,

Kthimi i të zhvendosurve është një kthesë dhe hap pozitiv për të gjithë ne, në rrugë drejt Evropës me elemente perëndimore. Hashkalinjt janë numri i dytë, pas romve të zhvendosur në Serbi, Maqedoni e Mal të zi. Në Kosovë është shtëpia – trolli i tyre. Pra, është koha që të kthehen në shtëpinë, në trollin e tyre dhe të gjithë ne, së bashku, ta ndërtojmë një Kosovë të re, demokratike, multietnike ku qytetarët do të trajtohen njësoj e të barabartë para ligjit.

Kthimi i të zhvendosurve, e që mua më brengos, dhe problem kyç i tyre është strehimi dhe papunësimi. Për papunësi, është ky problem e dhe i kosovarëve. Por, strehimi, ende është mbet i ngadalshëm, pastaj dhe usurpimi. Kështu që edhe sot kemi kërkesa në drejtoratin për pronësi private, domethënë te Habitati prej fillimit të 2001-shin ku nuk janë vendosë.

Ndërsa siguria, nuk i garanton askujt, por janë forcat e Shërbimit Policor të Kosovës shumefikase. Në këto shërbime janë të përfaqësuara të gjitha komunitetet etnike dhe tanët sidomos.

Prandaj, kërkojmë - Grupi hashkalinj që t'i rindërtojnë dhe t'iu lëshohen shtëpitë e uzurpuara sa më shpejt, të bëhet punësimi, në ato vende që është deri sot "mono" sikur që janë komunat. T'më falni, u nguta, dhe s'munda me thënë përparrë se Grupi i të tjeraëve do të flasin të gjithë dhe t'i shfaqin mendimet e veta veç e veç. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Tani kalojmë në debat.

Po, ta përmirësoj gabimin me Sabrinë që bëra ndoshta! Urdhëroni, zoti Kolë Berisha e ka fjalën.

KOLË BERISHA:

Të falemnderit kryetar. Të nderuar deputetë,

Zoti Kërstoviq, ju nuk keni informata të duhura, përmos me thënë i keni të gabuara ato informata... Në

(Vërejtja e kryesuesit: Ju lutem përkthimi le të funksionojë!)

Zoti Kërstoviq, mund të ju them se nuk keni informata të duhura. Në Klinë ka kthim, ka patur dhe ka dhe t'ju njoftoj edhe për këtë se delegati i Asamblesë komunale në Klinë nga përkatësia serbe, tash gjashtë muaj nuk merr pjesë fare në asamble, edhe pse e ka të sigurtë bartjen prej vendbanimit deri në komunë, do të thotë në Klinë. Domethënë nuk është fajtore komuna e Klinës. Dhe këto kthime janë në Klinë dhe pikërisht aty ku kryetari i komunës ka të humbur djalin, ka një vëlla të humbur, ka dy nipa, domethënë djemt të motrës dhe ka tre dajë të zhdukur. Përkundër kësaj, kryetari i komunës, bashkë me Asambelenë komunale janë angazhuar për kthimin e këtyre të zhvendosurve, të cilët kanë dashur dhe mund të kthehen. Prandaj, nuk është e vërtetë ajo se s'ka kthim në Klinë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Lus deputetët të cilëve ua jap fjalën, të përqëndrohen në 3 minuta kohë dhe lus po ashtu të mos e lëshojnë s'allën gjatë debatit sepse ne do të bëjmë pastaj pauzë. Fjalën e ka Smajl Latifaj, le të bëhet gati Vesna Jovanoviq.

SMAJL LATIFAJ:

Inderuar kryetar, të nderuar deputetë,

Çështja e të zhvendosurve nga Kosova është një çështje e politizuar deri në fund dhe e ndjeshme njëkohësisht. Kosova nuk e ka të quartë nëse për të zhvendosurit dje ka qenë vendi i tyre Kosova, apo ata kanë synuar që Kosova të jetë koloni i tyre.

Serbia ka bërë shum hapa politik të fsheht e të hapur edhe duke përdorur pjesëtarët e popullit serb për të përfituar në kurriz të Kosovës. Shum nga të zhvendosurit e sotëm janë akoma vegla në duart e apetiteve pushtuese të pushtetarëve serb. Kosova as sot, pas luftës që ka bërë, nuk është e liruar nga grackat e mëdha politike të Serbisë. Ndryshe, pse të mos kthehen në Kosovë banorët e saj që lufta i ka zhvendosur? Ashtu siç shqiptarët u ktheyen në tokën e tyre, do të duhej të kthehen në gjithë ata për të cilët Kosova është toka e tyre. Natyrshëm pas kësaj që thamë, shtrohet çështja – përsë nuk kthehen në Kosovë banorët e saj? Nuk mund të ketë problem tjetër që pengon këtë, veç asaj, që ata që ngurrojnë të kthehen e dijnë faktin se kanë qenë vegla të pushtetit serb në dëm të shqiptarëve dhe gjithashtu kanë ndjenjen dhe bindjen se në Kosovë duhet të kthehen vetëm si të tillë.

Kthimi i serbëve nuk duhet të paraqesë standard për Kosovën, por për Serbinë. Kosova nuk ka mundësi për plotësimin e këtij standardi. Ajo, si e tillë, sipas qëndrimit të ndërkombëtarëve që po mbajnë aktualisht, do të mbesë pa status, sepse sllogani i famshëm –

standardet para statusit, përcakton standardet që nuk mund të përmbushen nga shqiptarët dhe Kosova.

Ne kemi qenë, jemi dhe do të mbesim kundër politizimit të kësaj çështjeje edhe kundër kushtëzimeve që na bëhen përmes saj.

Kush në të vërtetë pengon procesin e khtimit? Serbët në Kosovë, vranë pa i zgjedhur mjetet, popullatën e pafajshme shqiptare. Duke vrarë edhe të ardhmen e tyre, edhe për ato që bënë - nuk janë fajtorët shqiptarët e mos të flasim fëmijët, siç përmendi dikush. Serbët në Kosovë, dogjën e plaçkitën çdogjë, sepse e dinin mirë ata që nuk janë të tyre. Serbët në Kosovë dhunuan me dashje dhe çfryen epshet shtazarake për të shkëputur përfundimisht mundësinë e një jete normale.

Të vetëdijshëm për këto gjëra, që nuk i takojnë ndonjë kohe të largët, por aktorët e këtyre ngjarjeve janë po ata, që janë getoizuar nëpër enklava dhe, presin ndoshta rastin për të vepruar.

Ende pa u ndeshkuar krimi dhe kriminelët, ende pa u diferencuar qartë se ndaj shqiptarëve veproi aparati që ushtroi në mënyrë të organizuar gjenocid shtetëror, duke instrumentalizuar në këtë veprimtari çnjérëzore edhe serbët e shumt lokal, kërkohen që të zbatohen ato praktika që synojnë forcimin e bazave dhe në të ardhmen, këto bashkë me enklavat, të krijojnë ndoshta shtratin për një rrezik potencial për kthim në gjendjen e parafillimit të lufiës çlirimtare.

Toka u mbush me varre edhe të fëmijëve të mytur në barkun e nënës, u skuq me gjakun e qindra-mijëra shqiptarëve. A nuk e shihni se ky gjak ende nuk është tharë dhe familjet shqiptare presin me ankth njerëzit e vet, me plagë të reja, me varre të reja që po hapen për eshtrat e atyre që kanë filluar të kthehen në tokën e të parëve pas katër a pesë vitesh. Ky është krimi që po vazhdon ende.

Ndërkaq, në fund të themi se gjveshja e shqiptarëve nga të qenurit si palë në pozitat vendimmarrëse, edhe lidhur me këtë process, është po ashtu një dëshmi se kjo çështje kërkon një trajtim shumserioz dhe aktualisht është shum i vështirë zhvillimi i këtij procesi.

Në fund, shtroj çështjeng: - si ta kuptojmë kthimin e të zhvendosurve nga lufta, si proces human dhe të ligjshëm, apo si rikonolizim të Kosovës?

Ndërsa, do të ishte mirë që Koalicioni "Kthimi" të kalojë në rrafshin real të trajtimit të problemeve dhe të heqë dorë nga politikat që kanë burimi në Beograd, e ta kthejë kokën kah e ardhmja dhe përparimi. Pra, kah Kosova. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Vesna Jovanoviq, le të bëhet gati zoti Hasan Meta.

VESNA JOVANOVIĆ:

Poštovane kolege, poštovani gosti,

Uzdržaću se da ne komentarišem reči prethodnog govornika. Drago mi je što je ova tema otvorena i nadam se da ćemo svi zajedno naći najbolje rešenje za problem raseljenih lica.

Po mišljenju različitih međunarodnih faktora koji deluju na Kosovu i metohiji, neki delovi ovog prostora su povoljniji za povratak raseljenih. Kosovsko pomoravlje svrstavaju u mesto gde je povratak moguć.

Zbog ograničenog vremena, uzeću za primer samo jedan deo ovog okruga a to je opština Vitina, selo Podgorce.

Pre dva meseca u to selo planiran je povratak interno raseljenih lica. Dan, pre njihovog dolaska, ubijen je Zoran Mirković, nastavnik iz susednog sela Vrbovac. Počinioци nisu ni do danas pronađeni. Nekoliko dana posle toga, pretučeni su starac i starica iz Vitine. On je zadržan na lečenje u vranjskoj bolnici. Počinjac nepoznat. Sledećeg dana, je pretučen dečak iz Klokota kada se vraćao iz škole. Počinjac nepoznat. Pre dva dana je na putu Vrbovac-Vitina kamenovan automobil Zorana Sojkovića, iz Parteša. Suvodač je u bolnici u Vranju sa teškim teleskim povredama. U kolima je bilo dete. Počinioци, za sada nepoznati.

Ovo su samo nasunci izabrani primjeri napada na Srbe. Pre dva dana bila sam u Podgorce. Ljudi su se uprkos svemu vratili, uz obećanje UNMIK-a da je stvorena povoljna klima za njihov život. Dobili su i obećanje da će njihovi domovi biti renovirani a datum početka rada vezan je za prvi jul. Sada je deseti. Već duže vreme, njih 14-toro živi u nemalterisanoj dvosobnoj kućici na 500 metara od svojih srušenih domova. Žive u uslovima nedostojnim čoveka. ARC – Nevladina organizacija, čeka finansijska sredstva kako bi počeli izgradnju njihovi domova. To su uglavnom starije osobe. A to je delič onoga što se dešava u Kosovskom pomoravlju, području u kome je, prema nekim procenama, povoljna klima za povratak.

Ovde neću pomenuti opštine Gnjilane, Kamenica, Novo brdo, ali će zamoliti UNMIK da preispita i promeni način na koji vraća raseljena lica. Međunarodnoj zajednici da obezbedi dovoljno finansijskih sredstava za povratak raseljenih. A vas, kolege, predstavnike albanske zajednice molim da svoj narod ubedite da vaš poziv da se raseljeni vrate nije samo mrtvo slovo na papiru. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Të Falemnderit. Zoti Hasan Meta, le të bëhet gati Mahmut Bakalli. Si duket nuk qenka tani Mahmuti këtu.

HASAN META:

Zoti kryetar, të nderuar zonja dhe zotërinj deputet, zotri ministra,

Është çështje humanitare dhe shumkomplekse kthimi i të zhvendosurve...

(Vërejtja e kryesuesit: Ju lutem, përkthimi le të bëhet!).

... Dhe, ju lutem, e kam një vërejtje për ju zotërinj! Pa sa viteve që keni jetuar në Kosovë mësone shqipen ngapak. S'është problem, por nëse kthehem i në Serbi prapë, në Beograd do të flasim serbisht!

...Kjo çështje humanitare, është çështje e domosdoshme që të trajtohet dhe të zgjidhet, është në interes të Kosovës dhe popullit të Kosovës. Unë mendoj se kthimi i të gjithë të zhvendosurve, sidomos edhe të serbëve, posaçërisht, është në interesin e Kosovës dhe të qytetarëve të Kosovës dhe shumicës shqiptare.

Mendoj që, edhe pse është çështje thjesht humanitare, gjendja çfarë kemi pasluftës dhe gjendja reale e Kosovës ku jemi, megjithë problemet që ka Kosova, kjo çështje edhe politizohet. Dhe, me të vërtetë, kur të shikohet seriozisht dhe singert kjo çështje – kjo çështje është politizuar dhe besoj se e dini të gjithë më shumë nga ana e politikës serbe, politikës së Serbisë për Kosovën.

Unë kam pritur sot nga zotërinjt e minoritetit serb që do t'na japid shum më shum të dhëna për numrin e të zhvendosurve, sa dëshirojnë të kthehen, sepse mendojmë se kthimi i të zhvendosurve duhet të jetë vullnetar. Dhe, pakashum të na japid arsyet pse nuk kthehen serbët që janë qytetarë të Kosovës. Nuk bën ato rrafshet teorike, gjithmonë të shtjellohen, çështje që duhet zgjidhur në praktikë. Nga asnjë anë nuk bën, natyrisht. Unë pajtohem me shumkonstatime këtu të njerëzve. Por, mendoj se kjo çështje duhet të zgjidhet.

Po e përmendi vetëm një artikull që e kam sjellur: "Koha ditore", 4 mars 2003.

Shkruan – Petar Rogell, që thotë "Kujdes nga planet serbe për kolonizimin e Kosovës" dhe bazohet në gazetat e Beogradit, ku në tërësi pëershruan mënyrën dhe kërkesat dhe në çfarë mënyre duhet të kthehen serbët në Kosovë. Si duhet të përqëndrohen dhe ku të koncentrohen, në cilat vise të Kosovës, do të thotë nga ana ku kufizohet me Serbinë, Kosova lindore dhe ajo pjesë dhe ta ketë lidhjen me qendrën në pjesët tjera. Për arsyet që ka ekzistuar edhe përparraluftës, solucioni i ndarjes së kosovës, në instancën e fundit.

Ky përqëndrim nuk mund të lejohet, i tillë. Kthimi i individëve vullnetar, pa marrë parasysh kujt i përkasin duhet të bëhen në ato vende ku kanë jetuar, dhe natyrisht të përmirësohen të gjitha kushtet që të mund të jetojnë.

Dua të them edhe diçka. Sa bashkësia ndërkombëtare ka fajet në politizimin e kësaj çështjeje? Më duket se ka faje. Për arsyet se manipulohet, me kast apo pa kast, nga politika serbe, e cila është hegemoniste dhe ende kolonialiste. Ju lutem! Unë kam ndoshta pak më shum minuta se sa tjerët se ju jeni më s humicë, e unë nuk jam s humicë. Dhe, bashkësia ndërkombëtare duhet të përqëndrohet dhe të përcaktohet – a dëshiron në Kosovë t'i kthejë të zhvendosurit, e sidomos të minoritetit serb, apo dëshiron ta kthejë Serbinë në Kosovë? Këto janë dy çështje që duhet dalluar gjithësesi.

Dua t'ua them një gjë, që dikush e ceku më parë këtu dhe mendoj se është shum e rëndësishme. Shum do varet nga zgjidhja e statusit të Kosovës çështja e kthimit të zhvendosurve dhe do t'ju them, edhe ata që kërkojnë të vijnë, që kanë të drejtë e patjetërsueshme të kthehen në trojet, në vendet e veta dhe në shtëpitë e veta, duhet ta pranojnë realitetin kosovar. Duhet të mendojnë qysh tash në një Kosovë të pavarur, të mëvetësishme, e cila do të integrohet sipas vullnetit të qytetarëve të saj.

Dhe, mund t'ua them edhe një: Kosova nuk mund të mbetet peng në të ardhmen, as tani, e kjo vlenë edhe për bashkësinë ndërkombëtare, të politikës hegemoniste kolonialiste të Serbisë dhe duhet sa më parë të gjithë ta shohin këtë. Është e mirë dhe në interes edhe të Serbisë, që të heqë dorë nga Kosova, e cila nuk është e saj. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Të falemnderit zoti Meta. Mahmut Bakalli, dhe le të bëhet gati Ramadan Kelmendi. Do t'ju lutja, ju nuk jeni më minoritar, ju tjerët vetëm 3 minuta.

MAHMUT BAKALLI:

Zoti kryetar, deputetë të nderuar,

Unë jam i ftuar të flas, e nuk u paraqita për diskutim akoma. Por, pasi më ftuan, t'ju them se... Ndoshta është ndonjë gabim...

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Jo, ju lutem. Unë i thërras në bazë të asaj qysh i kam të shkruar. Ju kërkoj falje, vetëm nëse doni, nuk e keni obligim.

MAHMUT BAKALLI:

Jo, pasi që dola, tash nuk u ka hije t'më ktheni. (Në shaka!).

Unë mendoj se është mirë që në rend të ditës është kjo çështje dhe sot Parlamenti ynë duhet t'i ketë parasysh dy gjëra:

E para, është të konfirmojë vendimin e vet në Rezolutën e para disa muajve për kthimin e të zhvendosurve; dhe

E dyta, që fuqimisht të m bështesim deklaratën e liderëve të Kosovës këto ditë, lidhur me kthimin e të zhvendosurve.

Roli ynë, si Parlament, nuk është vetëm të mbështesim dhe të konfirmojmë, por roli ynë sot është që t'ë bëjmë edhe një hap më përpara dhe t'ë jemi nxitës të procesit të kthimit t'ë të zhvendosurve kosovar.

Unë mendoj se ne duhet të shpejtojmë në mënyrë humane demokratike procesin e kthimit të zhvendosurve. Në rast se nuk e bëjmë këtë, atëherë çështja do të politizohet dhe atëherë do të marrë dimensione të kolonizimit të Kosovës. Prandaj, dialogjet rreth politizimeve dhe kolonizimit, nuk do të kishin kurrfarë kuptimi po qe se ne angazhohemi vërtetë dhe sinqerisht, edhe ne edhe UNMIK-u, për kthimin individual, sipas vullnetit të të gjithë të zhvendosurve nga Kosova, në këtë rast, posaçërisht të serbëve të zhvendosur.

Jam i sigurt se sot duhet, po ashtu, të theksojmë se populli i Kosovës, jo vetëm organet e UNMIK-ut por edhe organet tona kosovare do të janë të angazhuar në sigurinë e të gjithë qytetarëve prandaj edhe të zhvendosurve. Nuk mund t'i stojshtë të zhvendosurit e t'iu thuash se s'mund t'ju garantojmë sigurinë. Siguria ngelë detyrë jonë primare. Po ashtu, kur të angazhohemi për kthimin e të zhvendosurve, duhet po ashtu të theksojmë se është e rendësishme edhe pozita e tyre sociale në Kosovë së bashku me pozitën e qytetarëve tjera të Kosovës, edhe sá i përket punësimit, edhe sa i përket çështjes së privatizimit, edhe të zhvillimit të biznesit për ata që kthehen.

Dhe, më në fund, desha të them, për disa skeptikë, të cilët shpesh thonë se "nuk jemi të bindur në sinqeritetin e deklarimit të liderëve kosovar"! Të them se vërtetë nuk ka nevojë të janë skeptikë. Jo vetëm liderët kosovar, por edhe shumica e popullit të Kosovës, është e bindur se ne duhet të angazhohemi në kthimin e të zhvendosurve në atë mënyrë siç është thënë edhe në atë deklaratën e tyre, por edhe siç është thënë sot nga të gjithë diskutantët këtu në këtë Parlament. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Ramadan Elmendi, le të bëhet gati Dritan Lajçi. Në orën 12 do të kemi paузë dhe ju lus të mos lëshoni seancën. Nuk është Ramadani, atëherë le të urdhërojë Dritan Lajçi. Le të bëhet gati Bislim Hoti.

DRITON LAJÇI:

Kryetar dhe Kryesi pune e nderuar, të nderuar kolegë,

Është çështje e ndieshme kjo çështja e minoritetave në Kosovë dhe ne të gjithë e dijmë se gjendja aktuale kushtetuese e minoritarëve në Kosovë është më kredibilja në gjithë rajonin, siç e tha edhe parafolësi. Marrim, shembull Kroacinë, e cila hyn me gjasa reale që të jetë anëtarë më i ri i Bashkimit Evropia: -Ajo, në kushtetutën e vet, parasqeh 8 deputetë minoritar e në mesin e tyre vetëm 3 serbë. Prandaj, Kosova, sa i përket kësaj, i ka tejkaluar madje standardet evropiane, me qëllim të rrespektimit të të drejtave të pakicave dhe të tjerërve.

Është problematike çështja e vrasjeve dhe e plagosjeve në Kosovë. Edhe unë e kam shtruar shpesh një pyetje: Pse ato ndodhin vetëm në momentin kur vijnë delegacione të huaja, siç është Këshilli i Sigurimit i Kombeve të Bashkuara; siç janë liderët botëror. Nuk e dij kush është vrasësi, kush është fajtori, mirëpo e dij se kah shkojnë efektet politike. Është me vend ai deklarimi i gjeneralit të NATO-s kur tha se -liderët botëror të mos paralajmërojnë datën e vizitës, për shkak se efektet politike po shkojnë dikah tjetër. Ne e dijmë këtë rast kush fituesi dhe kush është humbësi.

Kosova, mund tē themi lirisht, se ēshtë vendi mē i sigurt nē botë! Pse? Nē faktin se pēr sigurinë e Kosovës kujdeset hiq mē pak se organizata mē e madhe ushtarake nē botë – Pakti NATO. Kosova ēshtë vendi mē demokratik nē bëtë! Pse? Sepse, nē Kosovë punojnë organizata qeveritare, joqeveritare, s htete, vende nē tē cilat ka lindë demokracia dhe na mësojnë neve që ta zbatojmë demokracinë.

Gjithashtu, – çështja e sigurisë. Gëzon fakti se, vëllau mē i madh i Beogradit, para pak ditësh, u largua nga Kosova – Rusia. Me faktin se nē Kosovë, ēshtë gjendje normale.

Tē gjitha këto fakte tē cilat unë po i përmendi, ēshtë mirë organizatat tē cilat punojnë pēr tē drejtat e njeriut t'i prezentojnë te organizatat ndërkombe të tē drejtave tē njeriut, nē Këshill tē Sigurimit se nē Kosovë vërtetë ka një ambient tē volitshëm pēr kthimin e tē zhvendosurve.

Natyrisht se duhet ta shpalosim edhe një tendencë tē minoritarëve serb, sidomos. Se ata, duket nuk e dojnë kthimin vullnetar, por e dojnë kthimin e policisë dhe tē ushtrisë serbe. Prandaj, kjo ēshtë rrethanë shqetësuese çka ne shqiptarëve dhe kosovarëve nē përgjithësi na bën nervoz dhe e marrim këtë çështje shumserioze.

Do tē doja tē besoja nē gjeneratën e re serbe, tē cilët besoj do ta kuptojnë realitetin e ri, ta kuptojnë shekullin e ri, ta kuptojnë kohën e re, ta kuptojnë se ne sot po jetojmë nē kohën e kompjutorizmit, nē kohën e modernizimit, nē kohën e kulturës, nē kohën e civilizimit, prandaj edhe i ftoj ata që ta kapin këtë realitet tē ri tē Kosovës dhe kështu, së bashku me ta, tē ecim hapur. Ne duhet t'u bëjmë me dije se ne sot jetojmë nē Kosovën e re, nē Kosovën demokratike. Tē gjithë qytetarët e saj duhet t'i gëzojnë tē drejtat e barabarta. Serbët dhe minoritarët tjerë duhet ta ndiejnë vetën nē shtëpinë e tyre, serbet dhe tē tjerët duhet ta rrespekojnë vendimin e shumicës, ndërsa shumica duhet t'i plotësojë kërkasat e pakicës.

Ndërsa, kur jemi edhe te vrashjet e fundit, që kanë ndodhur. Nuk e dij, po them edhe një herë, kush mund tē jetë... pēr këtë ēshtë drejtësia. Mirëpo çdo shqiptar i cili sot ngrehë dorë mbi minoritar apo mbi cilindri qytetar, nuk ēshtë dashamirë i Kosovës dhe i tē ardhmës së saj. E dijmë kush ka luftuar, e dijmë qysh ka përfunduar kjo punë. Ju falemnderit pēr vëmendje.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Bislim Hoti, le tē bëhet gati Svetomir Samarxhiq.

BISLIM HOTI:

I nderuar zoti kryetar, tē nderuar kolegë deputetë dhe ministra tē nderuar,

Sot kemi tē bëjmë me një pikë tē rendit tē ditës e cila ēshtë me interes pēr tē gjithë. Kemi tē bëjmë me probleme tē tē gjithë atyre tē pafajshmëve, tē cilët ballafaqohen me lëshimin e Kosovës. Unë me vëmendje dëgjoja tē gjithë diskutusit dhe do tē mundohem që me tē vërtetë t'i përbahem kohës dhe nē emër tē komunitetit tim tē cilit i takoj kemi disa probleme, por duhet tē dihet realiteti cilat janë ato probleme dhe nga kush vijnë ato probleme nē Kosovë pēr moskthimin e poipullatës son.

Nuk dua t'i kthehem historisë katërvjeçare ndoshta, sepse ka mjaft për t'u folur, por dua t'i them vetëma to më elementare për popullatën tonë që ballafaqohet padrejtësisht qe sa... qe mbi 2 muaj e gjysmë në Maqedoni në kufi me Maqedoninë dhe Greqinë dhe s'di si do ta marrë bashkësia ndërkombejtare një gjë të tillë. Ndoshta është marri të them në sy të bashkësisë ndërkombejtare, kjo popullatë qëndron vetëm në mëshirën e kohës, në kokë me të reshura atmosferike. Edhe pse ne kemi kërkuar që ta bëjmë një zgjidhje nga faktori ndërkombejtar ata kanë thënë se me të vërtetë ne jemi hutuar mas serbëve dhe iu kemi harruar juve të tjerëve. Prandaj, pse për këtë arsyet fajësohen Parlamenti i Kosovës, pse të fajësohen liderët politik, pse t'ë fajësohen institucionet e Kosovës, duke patur parasysh se këto janë kompetenca të tjetërve. Prandaj, unë kam kërkaur dhe do të kërkoj edhe këtu që bashkësia ndërkombejtare i ka kompetencat dhe mos ta fajësojë askë tjetër. Dhe nuk dij bisedat që kemi kërkuar ne me ta për kthimin e popullatës sonë, askush prej bashkësisë ndërkombejtare nuk i ka miratuar që të takohet me ne. Dua të them një thënie të vërtetë, tani zoti Shtajner nuk është këtu. Veç zoti Shtajner saherë që ka dashur është takuar me Çoviqin në Beograd, i cili nuk është as banor i Kosovës, i cili nuk është as deputet i Parlamentit të Kosovës, kurse unë si kryetar i Partisë dhe që përsaqësoj një popullatë, ishte 18 muaj dhe nuk u takua me ne për problemet e popullatës sonë. Atëher, si zonja Pegi i din problemet e popullatës sonë. Me kend është takuar ajo. Sipas takimeve që kam pas unë me popullatën tonë jashtë Kosovës, unë kam vërejtur qëllimisht se bashkësia ndërkombejtare popullatat tjera, duke mos përfshirë popullatën serbe, i kategorizon si kategori të pestë dhe mendon se në saje të komuniteteve tjera joserbe të krijojë imazh jo të pëlqyer për Kosovën. Por, nga ana jonë, ne nuk do ta pranojmë një gjë të tillë dhe kërkoj nga Kryesia e Kuvendit të Kosovës, kërkoj nga ju deputetë të nderuar, që këtë propozimin timin ta miratoni. As UNMIK-u, askush nuk do të mund që ta bëjë realitet kthimin e popullatës duke u bazuar në thëni e vjetra sepse aty ku përdoren varret e vjetra nuk do të ketë shërim të ri në realitetin e ri të Kosovës. Mendoj se Parlamenti i Kosovës, duhet ta zgjedhë një komision që del në kuadër të Parlamentit të Kosovës i cili duhet të mirret krejtësisht me problemin e pullatës së shpërndarur. Dhe, njëherit kërkoj që Kryesia e Parlamentit që të gjitha mjetet, donacionet që i ofron faktori ndërkombejtar për çështjet e kthimit të jenë pronë e Qeverisë së Kosovës dhe Qeveria e Kosovës së bashku me komisionin parlamentar që del në kuadër të këtij Parlamenti t'i menaxhojë këto të drejta dhe besoj se ajo çka s'ka mund të arrijë bashkësia ndërkombejtare që katër vite unë ju garantoj se nëse miratohet një gjë e tillë për një vit ne do ta bëjmë realitet këtë kërkësë tonën, por edhe të gjithë popullit kosovar kisha dashur t'ia bëj një thirrje që po qe se dëshirojnë të jemi shtet, po qe se dëshirojnë të jemë njerëz të mëdhenj duhet t'i përkdhelim të vegjlit. Ju faleminderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Unë do t'ju lutja, a doni ta rrumbullaksoni në 3 minuta, apo t'ua ndërpren mikrofonin. Svetomir Samardžić, le të bëhet gati Xhevdet Neziraj.

SVETOMIR SAMARDŽIĆ:

Uvaženo Predsedništvo, uvažena gospodica Pegi, ministri i drage kolege,

Muslim da je oduvek nekako u ovoj sali, u ovom cenjenom domu, važila, uvek je visila neka atmosfera da razgovori o povratku su nekako nezaobilazni i oni su preduslov svih naših drugih aktivnosti. Čak zakoni, na kojima smo tako dugo radili ovih meseci, nekako postaju besciljni, osećamo nekakvu letargiju. Ako ispred tih zakona ne стоји nekakvo rešenje povratka

onih ljudi koji treba da ostvare svoja osnovna ljudska prava a to je sloboda kretanja na teritoriji gde žele da žive i gde su ranije živeli.

Ja želim da vas uverim da smo svi mi, ali baš svi mi, nevine žrtve jednog rata i da smo iz toga morali da izvučemo pouke koje izgleda baš i nismo sasvim izvukli. Mi ipak zadržavamo jedno osnovno obeležje, nemojte mi zameriti mislim na sve nas, osnovno obeležje koje se odnosni u aroganciji, u inatu, u netoleranciji. Ovo je prava prilika da mi kažemo gde smo sada, da li mi kao izabrani predstavnici kosovskog naroda stvarno izražavamo želje tog naroda ili još uvek se strepi da se kaže nešto u smislu kako naši ekstremisti misle.

Mislim da moramo da se oslobođimo toga i da moramo da se oslobođimo toga i da moramo da iznesemo m išljenje šta je naš interes. Naš interes je svakako, da ne diramo u slobodu drugih, da ne vredamo, da ostavimo slobodu onome kome pripada i da ne diramo u čast i obraz drugih ljudi. Čast i obraz se najviše ogledaju u njegovoj slobodi. Ružne su... Ružne su izjave u ovom domu kada neko kaže, recimo, da je opasna i da je strašan trenutak ako će se neko vratiti u Peć, recimo, gde nema, ama baš nijednog srpsina. Zar je to tako strašno da u ovom domu o tome možemo da diskutujemo.

Ja bih malo prekomentarisao pismo albanskih lidera, koji su ovih dana uputili javnosti. Mislim da je to ipak jedan značajan korak. Naši ljudi znaju da kažu pozvao me je - nekako kroz zube. Pa jeste kroz zube, ali to je jedan veliki korak i to je ono što pre godinu ili godinu i po dana nismo mogli u ovoj Skupštini da doživimo.

Postavlja se pitanje, i ovo je pravi test, da li ćemo mi poziv albanskih lidera doživeti odnosno dati mu podršku, koliko oni imaju podršku u svom biračkom telu i da li će se njihovo pismo izrodit u nešto drugo. Ja, tvrdo verujem da ćemo imati uspeha i da ono što smo radili do sada će dati ipak nekakve rezultate.

Međutim, događaji koji su nam se dogodili i vreme koje je proteklo za nama je učinilo na tome da veoma retko komuniciramo. Ja recimo više od četiri godine nisam video čoveka, mada smo se ranije često gledali, imali smo dosta kontakata, to je čovek koji je živeo... koji sada živi u mom stanu. Žao mi je što ga nisam video. I zahvalan sam bogu što su svi moji i svi njegovi preziveli strahote rata. Ja bih želeo, znate... danas je neko pominjao kompjutere, imele i tako dalje. Ja bih želeo da mu se ovog puta obratim. Evo mene u njegovom... u mom domu gde on živi. Taj čovek se zove Remi. Remi, pozdravljam te. Remi, znam da ti nije lako. Znam da je i tvoja kuća bila porušena. Eh, ja ne znam, da li ta kamera snima? Remi, evo nas zajedno da pričamo. Znam da ti nije bilo lako da koristiš intimne stvari, koje si našao u mom stanu, ali vreme je. Vreme je Remi, četiri godine su za nama, da se čujemo, da odeš svojoj kući. Ja ti želim sve najbolje. Želim da pozdravim tvoju poprodicu i da se ubuduće gledamo onako kako što smo se nekada gledali. Hvala vam.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, zoti Samarxhiq. Xhevdet Neziraj, pastaj le të bëhet gati Ivanoviq e Hydajet Hyseni, dhe para pauzës, kjo është mjaft.

XHEVDET NEZIRAJ:

I nderuar zoti kryetar, tē nderuar deputetë, zoti ministër dhe e nderuar Pegi Hiks.

Unë më tepër do tē diskutoj nē lidhje me çështjen pēr personat tē cilët kanë qenë tē zhvendosur dhe tani pēr momentin gjenden nē Kosovë, sepse pēr tē zhvendosurit besoj se diskutuan tērë para meje dhe do tē bisedojnë edhe tjerët.

Personat tē cilët janë kthyer nga radhët e komunitetit, sidomos tē komunitetit egjiptas, ballafaqohen me shum probleme. Ata janë qe 3-4 vite dhe ende nuk iu është ndërtuar asgjë, ende nuk është ndërmarrë asgjë nē ndërtimin e infrstrukturës, ende nuk është bërë ndonjë shkallë më e lartë e punësisë, ende nuk është bërë asnje hap i bashkësisë ndërkombëtare që tē bëjnë i integrimin e tyre, ndërsa s'hpeshherë dalim me s'hifra se është tejkaluar përqindja nē Shërbimin Policor tē Kosovës nga komunitetet joserbe dhe joshqiptare. Ndërsa, vetëm nē komunën e Gjakovës mbi 6 mijë pjesëtar tē komunitetit egjiptas nuk është asnje pjesëtar i policisë. Në tērë Kosovën janë vetëm 6 policë nē Shërbimin Policor tē Kosovës. Do tē thotë kemi patur më tepër policë që janë larguar atëherë nga regjimi serb që i ka përjashtuar sesa që tani kemi nē realitetin e ri tē Kosovës.

Prandaj, besoj se bashkësia ndërkombëtare, si pjesë e rezervuar që ka këtë pjesë, t'i ndezë reflektorat dhe tē sheh shum më mirë, e sidomos muajin korrik kur janë temperaturat pak tē larta që ato donacione tē përfillen dhe ato donacione tē dedikohen nē vende tē caktuara dhe mos tē lihen rezervë pēr ndonjë komunitet apo komunitet tjeter.

Dihet se komuniteti egjiptas ka pësuar edhe gjatë luftës por edhe pas luftës. Mirëpo, dëmet më tē mëdha kanë qenë gjatë luftës pēr arsy se kemi qenë aleat tē shqiptarëve dhe shqipfolës. Prandaj, ato dëme tē luftës duhet që dikush t'i paguajë. Nëse nuk i paguan qeveria e atij regjimi, atëherë le tē urdhërojë t'i paguan qeveria e UNMIK-ut pasi që ka donacione dhe le t'i ndihmojë atij komuniteti.

Një çështje tjeter me rëndësi është. Kur bëhet kthimi nē enklava, përveç se iu bëhet ndërtimi i shtëpisive, ta marr rastin e Binxhës, është ndihmuar menjëherë nē mënyrë urgjente dhe me bagëti. Kjo nuk bëhet te komuniteti i m. Kam rastin, kohën e fundit, nē Pejë janë kthyer dy familje, kanë ndejet 3 muaj ditë, nuk është ndërtuar asgjë, s'është marrë ndihmë, asnje hap s'është ndërmarrë që t'u ndihmohet atyre familjeve dhe janë detyruar familjet, jo pēr shkak tē sigurisë, jo pēr shkaqe tjera por pēr shkaqe thjesht ekonomike dhe sociale tē kthehen prap nē Mal tē zi. Prandaj, këtu është një dështim i plotë. Prandaj, është shum leht atëherë që tē akuzohen institucionet e shumleht që tē akuzohen Parlamenti, Qeveria dhe institucionet tjera.

Do tē ndalem edhe nē diç tjeter. Nuk duhet tē kërkojnë pakicat vetëm nga pala shqiptare që ata rregullojnë çështjen e komuniteteve. Duhet edhe komunitetet tē afrojnë dhe kërkojnë atë tē mundshmen nē Kosovë dhe jo atë tē pamundshmen. Duhet që nga pala shqiptare tē kërkojmë tē drejtën aq sa na takon, por edhe ne si komunitet do ta përkrahim tē drejtën e tyre legjitime nē shtetësinë e tyre prandaj edhe ne do tē kërkojmë që tē trajtohem si qytetarë tē barabartë tē Kosovës. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Ivanoviq, le tē bëhet gati zoti Hydajet Hyseni.

OLIVER IVANOVIĆ:

Poštovane kolege, ja mislim da smo možda izabrali loš put da prilikom rasprave o povratku u izvesnom smislu otvorimo puteve nekakve naše saradnje, možda pomirenja, smirivanja strasti, razgovor o tome što bi moglo da bude naša budućnost.

Nije budućnost samo konačni status. Čak, ja mislim da status, kao takav, nije nešto što je važno. Budućnost je nekako sređeno društvo, civilizovano društvo koja stvara uslove da naša deca žive normalno. Ne možemo stalno, vraćajući se unatrag, rešavati ono što se danas događa. Naprotiv, vraćajući se unatrag, zapravo dolazimo u poziciji da drugačije vidimo neke situacije koje su ranije bile. To je sigurno tema na koje se nećemo složiti.

Prošlost vi vidite drugačije, mi vidimo drugačije. Čak i ovo što se sad ovako obraćam je jedna greška. Ja mislim, jer kao što vidite svi se mi obraćamo... mi se obraćamo vama, vi se obraćate nama. Trebalо bi da se obraćamo onima koji su nas birali, znači narodu a njihova budućnost je odprilike u neku ruku u našim rukama, to jest mi je možemo učiniti boljom ili lošijom.

Povratak je tema sigurno koja je naš prioritet. Povratak bi trebao da bude prioritet svih onih koji obavljaju odgovorne dužnosti. Slika o tome kako izgleda situacija u pokrajini, prema svetu, je vrlo bitna za to što će taj svet misliti o nama ali samim tim, kada bude stvorio sliku o nama on će tako i delovati. Da li ćemo mi ostati crna rupa na Balkanu, ili ne - to će unajpre zavisiti od nas. Ne postoje trikovi kojim ćemo mi zanemariti proces povratka. Ne postoji priča o politizaciji povratka jer politizacija povratka je priča o politizaciji. Na povratak ima pravo svaki. Svako uslovljavanje, svako postavljanje uslova u smislu da ne može onaj, ja ću citirati vrlo često korišćenu sentencu da: «Ne može da se vrati onaj koji je okrvavio ruke», ili «Ne može da se vrati onaj koji je pripadnik režima», ili «Ne može da se vrati onaj koji je bio u policiji ili vojsci». To nije na nama, kao civilima ili političarima, da tako razumemo. Onaj koji je počinio zločin, taj će morati da odgovara – pred ovim sudom ili pred nekim drugim sudom. Ili pred sudom u Hagu. Jedan od sudova će svakako biti nadležan za krivična dela koja su izvršena. Ja nisam siguran da nam teranje do kraja dati rešenja. Ja sam pristalica jednog modela, jednog modifikovanog modela, koji bi podrazumevao i međusobno poverenje, jer pomirenje bez namere da se zanemare glavni i najvažniji počinioči zločina. Oni moraju da odgovaraju prije ili kasnije, jer će se očišćenje naroda, očišćenje svesti kod naroda koji ovde žive moći samo tako da izvrši.

Danas je važno da mi damo poruku. Ta poruka bi trebalo da glasi – nećemo mi kao Skupština, nećemo mi kao predstavnici naroda politizirati ovo pitanje. Predsednici opština, predsednici sela, predstavnici sela i zaseoka trebalo bi da, bez ikakvog politiziranja, upute taj isti poziv prema onima koji su nekada živeli sa njima.

Šta je budućnost kod nas... i realnost je kod nas da su sela bila mešovita, da su gradovi bili mešoviti. Da smo pametnije rezonovali, moram tako da kažem, to sa svoje strane, to je moja ocena, mislim da smo od međunarodne zajednice mogli dobiti mnogo više. Mislim da su mešovita sela mogla biti odličan recept kako ljudi mogu da žive zajedno, i mislim da bi ta mešovita sela odprilike bila sela gde bi UNMIK i međunarodna zajednica najpre pomogli izgradnju infrastrukture a to je na kraju krajeva naš cilj – da imamo bolje uslove života.

Da povratak nije samo poziv, povratak podrazumeva jednu određenu odgovornost onih koji žive tamo gde Srbi treba da se vratre, Srbi i ostale etničke zajednice koji su raseljena lica. Odgovornost u smislu da se ne fizički štite od napadača, ali u svakom slučaju da u saradnju sa Policijskom službom, u onoj formi koja se očekuje od svih savesnih građana, znači prijaviti

krivično delo. Mi danas imamo situaciju da u poslednje četiri godine, ja neću namerno pomenuti nijednu cifru. Ima mnogo izvršenih zločina. Ubedeni smo da su mnogo od tih zločina etnički motivisani. Nemamo danas nikoga prijavljenog. Nemamo nijedan etnički motivisan zločin u kojima je žrtva Srbin da je razrešen. Nemamo nijednog optuženog za te zločine. Kao što vidite, ne pominjem nijednu naciju kao mogućeg izvršioca baš zbog toga da vam to ne bude provokacija. Poseban aspekt je taj socijalni aspekt i pitanje zapošljavanja. Nije dovoljno da se čovek vrati i da mu se onda kaže da posla nema i da zbog toga će morati da bude na nekakvom socijalnom staranju, privremenih institucija ili pak institucije iz Srbije. Važno je svakako da on dobije nekakvu potporu da bi ostao tu gde živi, jer mnogo od tih ljudi se nisu tamo snašli. Ja sam ih sreo. Imao sam prilike da razgovaram sa njima. Oni su nesrečni ljudi. Mnogi od tih ljudi koji su stari bi hteli da se vrate, da umru ovde, ne nešto drugo samo to traži od mene kao garanciju da će ako umre da će biti sahranjen tamo gde je živeo. To je od prilike pokazatelj da se ti ljudi neće biti predmet bilo kakve manipulacije, niti bilo kakve politike. Njima je cilj da se vrate, a na nama je od prilike zadatak, ja to smem da kažem, da damo jaku podršku ne verbalnu nego i praktičnu ličnim primerom i uticajem na predstavnike naših političkih partija koji su na terenu predsednici opština, starešine sela.

Ova poruka bi mogla da ima efekat, a u konačnom zbiru smo dobitnici svi mi koji ovde živimo. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemdnerit. Edhe Hydajet Hyseni.

HYDAJET HYSENI:

Zoti kryetar, kolegë deputetë,

Do të përpinqem të flas shkurt, por nëse zgjatem për një minut, mirëkuptim ju lutem sepse ma ka borxh një minut kryetari nga mbledhja e mëparshme.

Ne kemi mbështetur kërkesën e Grupit "Kthimi" për të diskutuar çështjen e kthimit, por unë dua të jam i singert, nuk e kam pasur krejt të qartë për çfarë kthimi po bëhet fjalë. Kjo fjalë kthimi, gjithmonë ka shkaktuar keqkuptime. Nëse është fjalë për kthim të qytetarëve, siç foli kolegu para meje, unë jam i bindur që jo vetëm kjo përbërje por në përgjithësi shumica dërrmuese e Kosovës do të ishin gjithmonë për, në dakord. Por nëse bëhet fjalë për një kthim prapa, për kthim në të kaluarën, për kthim në "Kosovë e metohi" ta them figurativisht, jo zotëri – s'do të ketë mirëkuptim.

Kthimi i qytetarëve të Kosovës, është i dëshirueshëm dhe është i mundshëm. Do të jetë më i lehtë nëse sigurojmë një qasje inkluzive, këtu u tha, jo të politizuar me të drejtë dhe unë do të shtoja edhe jo të etnicizuar. Jo ndarje e atyre të shpërndarur sipas përkatesive kombëtare. E ne kjo po na ndodhë vazhdimisht. Edhe në qasje të ndërkombëtarëve, madje edhe në qasjen që shihet këtu, ta zëmë flitet për të zhvendosurit dhe për refugjatët. Në të gjitha dokumentet i keni këto dy kategori. Nëse dikush ka ikur për shkaqe të njëjtë ndoshta në Vojvodinë, është i zhvendosur, nëse ka ikur në Slloveni ose Kroaci, ta zëmë në Hungari, pak më andej, ai është refugjatë – i shpërndarur dhe s'është vetëm çështje terminologjje, por është edhe çështje trajtimi krejtësisht tjetër.

Për pasojë, ta zëmë, këtu nuk flet askush për më shum se 500.000 shqiptarë që sorollatën nëpër botë dhe një pjesë e madhe e tyre duan të kthehen dhe ende s'mund të kthehen, sepse ne i kemi ndarë në baza etnike. Etnicizimi gjithmonë ka efekte kontraproduktive.

Nuk mund të sigurohet kthimi i qytetarëve nëse fryhen shifrat. Nëse aty futen policët e ardhur nga Serbia, ushtarët e ardhur nga Serbia dhe në këtë mënyrë dyfishohet numri i të zhvendosurve nga Kosova, ose e të shpërndarurve nga Kosova. Qytetarët e Kosovës, – po, janë të mirëseardhur, por në Kosovë e re.

Nuk mund të sigurohet kthim nëse nuk përqëndrohem i shkaqet që kanë shkaktuar fenomene të tilla. Këtu u përmendën disa prej tyre, por unë po dua të nënvozojë: Për shkak të së ardhmës ende të padefinuar qartë, jo vetëm komunitetet por edhe proceset, edhe refugjatët po mbahen peng të projekteve të ndryshme politike. Dhe, kjo dëmton procesin e kthimit. Prandaj, ne angazhohemi për përspejtësim të këtij procesi, në favor të normalizimit të gjendjes në Kosovë dhe krijimit vërtetë të kushteve për një Kosovë vërtetë pluraliste e tolerante.

Nuk mund të sigurohet kthimi në Kosovë, nëse nuk pamundësohet instrumentalizimi i rrezikshëm dhe krejt kontraproduktiv i Beogradit. Nëse nuk pengohet obstrukcionizmi i, sidomos qendrës koordinuese. Një qendër që përzihet në Kosovë dhe rekomandon gjithçka që është destruktive: refuzoni marrjen e targave, refuzoni integrimin në institucionet e Kosovës, refuzoni gjithçka në realitetin e ri kosovar – është mesazhi më i keq që mund t'i jipet edhe Kosovës, edhe hallexhinje të Kosovës.

Në këtë kuadër, unë personalisht nuk s'hoq a s'gjë të keqe në kërkësën që n'e të përbushim standardet ndaj minoriteteve. Unë jam i bindur se Kosova mund të jetë shembull më i mirë. Ajo që do të kërkoja është vetëm që standardet të janë vertetë standarde dhe në këtë kuadër le t'i krahasojmë pakashum edhe me qëndrimin ndaj të tjerëve që janë jashtë Kosovës. Për shembull, me shqiptarët në Preshevë e Bujanovc, e tjera; me të shpërndarurit e Preshevës e të Bujanovicit që janë në Kosovë, e për të cilët, askush nuk flet. Është e njëjtë gjendje. Janë të njëjtët njerëz, me të njëjtat halle, e tjera.

Dhe, në fund, një propozim që mendoj do të ndihmonte në ristrukturimin e Qeverisë së Kosovës që, besoj nuk do të vonohet shum, ka logjikë që të ketë një ministri për çështje migruese në të cilat do të përfshihej veçanërisht çështja e kthimit, çështja edhe e mërgatës dhe në këtë mënyrë të realizohet ajo që po diskutohet në këtë seancë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, Hydajet.

Ju lutem. Sigurisht debat do të ketë edhe 2-3 orë të ardhshme. Do të thotë, por sot vetëm kjo pikë e rendi të ditës. Për këtë arsy, pauza është njëorëshe. Kryesia e parlamentit, kryetarët e grupeve parlamentare dhe kryesuesit e komisionit për interesin e minoriteteve të takohen në zyrën numër 114 tash, në mënyrë që të mund diçka të rrumbullaksojmë ose të marrim një qëndrim qfarë të bëjmë. Ju falemnderit.

(Vijon pauza)

(Pas pauzës, Seanca vazhdoi punën)

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Po vazhdojmë punën. Luteni të merrni vendet. Fjalën e ka akademik Mark Krasniqi, le të bëhet gati Sanije Alijaj.

MARK KRASNIOI:

Inderuar kryetar, të nderuar deputetë dhe ministrat,

Ne po përpinqemi këtu të kërkojmë të bëjmë një gjë shum të madhe. Po përpinqemi që të kthehen të zhvendosurit nga Kosova në trojet e tyre. Kjo është një çështje humane, dhe ne kemi këtë qëllim të gjithë që të vijnë njerëzit në pasurinë e tyre të patundshme, ta shfrytëzojnë ashtu siç e kanë shfrytëzuar edhe përpara.

Mirëpo, për ta realizuar ne këtë qëllim, patjetër duhet të krijohet klima, klima e përshtatshme. Ne jemi ende në fazën e luftës – “luftës” në thozja po them sepse lufta ka kaluar, përfat të mirë, por me pasoja shum të rënda dhe shum të këqia. Ne kërkojmë që të kthehen serbët dhe tjerët nga Serbia dhe të vijnë në Kosovë. Të kthehen njerëzit shëndosh e mirë e të gjallë. Mirëpo, ne po na kthehen të vdekurit nga Serbia, eshrat e tyre dhe plagët e rënda të luftës, plagët e shqiptarëve ende kullojnë gjak.

Në këtë situatë, është shum vështirë, shum vështirë që ta krijojmë ne një jetesë demokratike dhe fqinjësore. Mirëpo, megjithatë, ne do të bëjmë përpjekje patjetër dhe këto përpjekje mjerisht po kërkohen vetëm prej palës shqiptare. Është gjë e kuptueshme sepse shumica gjithmonë, si parim demokratik, shumica ka të drejtë dhe ka për obligim që të angazhohet përfshi gjë të tillë. Mirëpo, duhet të angazhohet edhe pala serbe që të sillet ashtu që të kuptojmë ne se ata dëshirojnë dhe duan të jetojnë në Kosovën e lirë, në Kosovën demokratike, në Kosovën ku do t'i kenë të gjitha të drejtat e barabarta si të gjithë të tjerët. Mos të vijnë me paragjykime politike, të cilat janë të t'kaluarës, dhe duhet të jemi realist e të pajtohem me gjendjen që kemi. Kosova nuk është ajo që ka qenë dje dhe Kosova do të jetë kjo sikur është sot, edhe do të jetë ajo më e mirë që është nesër.

Ne këtu gjithmonë i fajësojmë shqiptarët, se ata i bëjnë edhe sot presione ndaj serbëve. Prandaj, është edhe ana tjetër. Edhe s'erbët bëjnë presione në disa reone ku janë ata me shumicë ndaj shqiptarëve. Në Graçanicë, bllokohen rrugët; në Zubin potok, shqiptarët nuk guxojnë me kalue në Rozhajë e në Bregdet nëpër Zubin potok. Në Siriniq, gjithashtu. Leposaviq, gjithashtu. Domethënë, jemi të rrezikuar edhe ne, jo vetëm serbët.

Madje, e keni pa edhe vetë në televizor, ndoshta, kur para disa muajsh zoti Shtajner ka qenë në Smederevë, më duket, ishte në kampin e refugjatëve serb. Kur iu foli atyre atje, vetë e kam parë me sytë e mij, kur brohoritën serbët dhe serbet, po them femrat – “të shkojmë në Kosovë”..., unë po them edhe në gjuhën e tyre: “Idemo na Kosovo da vadimo shiptarima grkljan”. Nuk pajtohen, domethënë me realitetin që është këtu dhe këtë realitet nuk mund të përforcohet dhe zhvillohet me “nxjerrjen e gërklanave”. Le ta ruan ajo, atje gërklanin e vet, mos të kthehet kurrë ajo dhe ata që mendojnë si ajo mos të kthehen kurrë në Kosovë. Në

Kosovë mund të kthehen të gjithë ata që donë një Kosovë si të lirë, demokratike dhe të përparuar.

Populli është shumë më demokrat sesa disa njerëz që merren me politikë... Populli shqiptar, këtu në Kosovë i ka mbrojt në Luftën e parë botërore dhe në Luftën e dytë botërore edhe familjet serbe dhe malazeze. I ka përcjellë ato familje që kanë dasht të ikin prej këtu deri në Çakorr dhe asgjë s'i ka gjetur. Madje, mua një personalitet shum i lartë, i dikurshëm i Kosovës, malazez ka qenë, më ka thënë: "Gjatë Luftës dytë botërore, më shum vrasje janë bërë, të serbëve, në një komunë të Shumadisë sesa në krejt Kosovën". Domethënë, populli është ai... populli është fizik dhe populli nuk është ai që don hakmarrje e këndej e andej.

Por, është edhe një gjë, për ta krijuar klimën e përshtatshme, konkretisht, duhet të kërkojë falje ai që ka krijuar këtë klimë, që ka qenë shkaktar i klimës. Mëse 12.000 shqiptarë kanë humbur jetën nga agresioni serb, nga politika serbomadhe përkatësisht nga zbatuesit e kësaj politike. Mjerisht kanë qenë shum..., shum familje edhe serbe e malazeze që kanë qenë këtu banorë të Kosovës qe sa kohë.

Qeveria serbe kurrë s'e ka gjykuar këtë gjenocid që është bërë këtu në Kosovë. Liderët politik serb, kurrë nuk e kanë gjykuar këtë gjakderdhje që është bërë, dhe këtë egzod që është bërë këtu në Kosovë. Madje, as Kisha serbe ortodokse nuk ka çuar zërin e saj, zërin e vet në këtë drejtim.

Prandaj, pa kërkuar falje, si mund të pajtohemi!? Është gjë normale se njerëzit... normale nuk është që gjakësohen, por është gjë normale që kur vjen një rast i tillë që të kërkojë pala... njëra palë të kërkojë falje. Kjo nuk është bërë kërkund. Prandaj, po them duhet pala serbe ta shiqojë njëherë vetëveten, pastaj të na drejtohet neve. Ne jemi ata që do të përpinqemi e do ta përkrahim çdo kërkësë dhe çdo mundësi për përmirësimin e gjendjes së pakicave këtu në Kosovë, duke filluar prej pakicës serbe e cila është më numerike, dhe të gjitha tjerave. Por duhet të bëjmë përpjekje dyanësore. Edhe të pajtohemi me realitetin. Kurrë më nuk do të kthehet e kaluara. Këtë po na thonë e gjithbota. S'po e thomë këtë vetëm ne shqiptarët. Por të gjithë. Dhe, dikush ende jeton me ato iluzionet – se po vijmë në Kosovë edhe po kthehet ajo që ka qenë përpara.

Këtu, u tha në njëfarë mënyre akuzuese, nga zonja që foli e para këtu se një popull ku edhe fëmijët janë të indoktrinuar, aty demokracia dhe barazia, dhe progresiviteti është në pyetje, sepse edhe fëmijët shqiptar, këto familjet serbe që po kthehen, po i maltretojnë në njëfarë mënyre. Por unë kam raste konkrete, se edhe fëmijët serb që po kthehen, me familjet e tyre këtu, i provokojnë s'qiptarët duke ngritur dy gishta rrugëve dhe duke i s'hajt e gjuajt me gurë. Ka raste të tilla, konkretisht në komunn e Istogut dhe të Pejës. Ato raste i dijmë. Prandaj, po them duhet bërë përpjekje s'ecili ta pastrojë, si thotë populli, oborrin e vet e pastaj të bëjmë bashkë këto përpjekje për të mirën tonë të përbashkët. Duhet t'i kthehem i më në fund, ta lëmë politikën dikur, se prej politikës si thotë populli nuk jetohet por jetohet prej anës ekonomike, t'i kthehem i ekonomisë, t'i kthehem i përparimit dhe ndërtimit të Kosovës për të gjithë banorët e saj, të cilët do ta njohin realitetin i cili është vendosë dhe do të përparojë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit profesor. Sanije Alijaj, le të bëhet gati Bogolub Millosheviq.

SANIJE ALIJAJ:

Inderuar kryetar, tē nderuar deputetë,

Në Kosovë kishte një luftë dhe ajo ka lënë pasoja. Vrasjet, tē humburit, tē burgosurit, tē zhvendosurit, dëbimet dhe spastrimet etnike. Në luftë, së pari kanë pësuar shqiptarët nga forcat militare e paramilitare, tē cilëve u është bashkuar edhe një numër serbësh vendas dhe tē tjerë, që janë përzier edhe në krimet gjatë bombardimeve të NATO-s, prandaj nga frika janë tërhequr pas përfundimit të luftës pa i detyruar askush vetëm e vetëm se ishin tē frikësuar nga vepritet e veta.

Ne sot po debatojmë për kthimin e tē zhvendosurve, tē atyre që ishin banorë të Kosovës e që nuk kanë bërë krime në Kosovë. Institucionet e Kosovës kanë treguar gatishmérinë për kthimin e tē zhvendosurve sepse mëse një shekull kemi përjetuar zhvendosjet, dëbimet dhe spastrimet etnike. Sepse e dijmë në thellësinë e qenies sonë, më mirë se çdokush tjetër se ç'do tē thotë tē jeshë muhaxher në vendin tēnd dhe në trojet tuaja.

Institucionet e Kosovës kanë, ndër tē tjera, dy përgjegjësi tē mëdha përpara: ndriqimin e fatit tē tē humburve dhe tē kidnapuarve dhe kthimin e tē zhvendosurve. Që tē dyja janë humanitare dhe tē drejta njerëzore. E para, për tē ditur për më tē dashurit e tyre tē humbur; e dyta, e drejtë për t'u kthyer në prakun e shtëpisë. Familjarëve duhet përgjigjur duke përshtypetuar procesin e ndriqimit tē fatit tē personave tē humbur. Ata ende kanë plagët e hapura. Ende presin tē kthehen tē dashurit e tyre tē gjallë, në radhë tē parë, por edhe si tē vrarë. Me këtë kishim për tē avancuar mundësitë për krijimin e kushteve për kthimin e tē zhvendosurve.

Këtë opinon e paraqes se hiq më larg se dje, Komisioni për persona tē humbur dhe tē kidnapuar i shte në takim me familjarët në komunën e Pejës dhe aty dëgjuam opinionë dhe dhembje tē mëdha dhe shum tē shqetësuar për atë që do tē debatohet sot në Kosovë. Populli i Kosovës ka gatishméri për tē krijuar kushte dhe klimë për tē gjithë që tē jetojnë tē lirë dhe tē barabartë, por duhet edhe Qeveria e Serbisi tē tregojë gatishmérinë e saj për t'i kthyer, në radhë tē parë tē gjallët, e pastaj edhe tē vrarët.

Për këtë, Qeveria serbe ka mundësi tē shfrytëzojë potencialin e vete informativ për tē gjetur këta njerëz sepse kjo sa është obligim institucional aq është edhe humane dhe njerëzore.

Konsideroj se do tē përshtypohen këto dy procese me krijimin e ministrisë për emigracion dhe refugiatë që së bashku me ndërkombëtarët tē kontribuojnë në zbardhjen e fatit tē tē humburve dhe kthimin e tē zhvendosurve, pa u politizuar.

Shpresa e Kosovës qëndron në njerëzit dhe në institucionet e Kosovës, që punojnë shum për tē themeluar një demokraci efikase që i rrespekton tē drejtat e gjithatyre që dëshirojnë me punuar për Kosovën, në Kosovë dhe për Kosovën. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Bogolub Milosheviq, le tē bëhet gati Zylfije Hundozi.

BOGOLJUB MILOŠEVIĆ:

Poštovano gospodice Hiks, poštovani predsedavajući, drage kolege poslanici, članovi Vlade,

Pre nego počnem sa debatom, zamolio bih gospodina predsedavajućeg da skrene pažnju poslanicima da ne koriste i zloupotrebjavaju ovu govornicu za produbljivanje međunacionalne mržnje.

Ne želim danas da govorim o značaju povratka raseljenih lica u svoje domove, u svoje stanove, na svoju zemlju jer se to samo po sebi podrazumeva. Želim da govorim o nekim predlozima za povratak, o programima i pozivima izloženih kako od UNMIK-a tako i od Vlade i albanskih političkih prvaka.

Najpre da kažem da su domovi razoreni i uništeni, stanovi okupirani a zemlja, zbog nasilja nedostupna. Za obnovu domova nema para ni međunarodna zajednica ni Vlada. Albanci HPD-e neće da oslobode stanove, a policija i KFOR ne obezbeđuju nikakvu slobodu kretanja i sigurnosti. UNMIK nudi svoju strategiju za povratak i na prvo mesto stavlja međuetnički dijalog. Ljubazno pitaju pripadnike albanske zajednice: – Želite li da se vrate pripadnici iz srpske zajednice? Slede odgovori: Ne, nikako. Ne trebaju nam zločinci. I UNMIK zaključuje: Eto, Albanci ne žele da se vratite.

Vlada je donela pre godinu dana Rezoluciju o pravima zajednica i njihovih članova i uslovima za povratak raseljenih lica i izbeglica. I šta je od tada urađeno na povratku? Ništa! Koliki je budžet Vlade za povratak? Koliko je kuća obnovljeno? Koliko se ljudi vratio? Gospođica nam iznala neke podatke, ja mislim da je to nekih 1% a za primer neka nam poslužio podatak iz Kameničke opštine gde za povratak određeno 20 hiljada eura, za ovu godinu.

Ovih dana novi poziv albanskih političkih prvaka. Nešto u stilu: -«Dodata, mi vas čekamo! Dodite, ali nemojte da se nadate da ćete naći posao i da ćete biti bezbedni!»

Pa, i ova debata ovde pokazuje: »Nemojte da se vratite jer niste poželjni».

No, dosta je bilo retorike! Evo konkretnih predloga:

«Za UNMIK. Okrenite se ka svim zajednicama. Stvorite uslove za povratak raseljenih Srba kako ste stvorili 99. godine za raseljene Albance.

Za Vladu: iz budžeta izdvojite sredstva za obnovu infrastrukture porušenih kuća i verskih objekata.

Za albanske političke pravake: Prestanite da nam bacate prašine u oči. Pozovite predstavnike albanske zajednice da prestanu sa nasiljem. Prestanite da nas maltetirate preko institucija sistema. Povratak i reintegracija nisu mogući silom i pritiscima.»

I na kraju, jedan lični primer. Živim u Kamenici, stometara daleko od svog stana, koji sam napustio zbog bacanja bombe u zgradu 99. godine. Četiri godine pokušavam da se vratim. Ni UNMIK, ni opštinska skupština, ni KFOR, ni HPD, nisu dosad učinili ništa. Dakle povratak je težak. Niko ne radi na njemu. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Zylfije Hundozi, le të përgatitet Sejdullah Hoxha.

ZYLFIE HUNDOZI:

Zotni kryetar, zonja dhe zotërinj deputetë,

Diskutimi i sotëm për kthimin e personave të zhvendosur po zgjon asociacione në fenomene të përjetuara shumherë, e këto janë politizimi i procesit të kthimit. Politizimi është vetë fakti se sot po diskutojmë diçka që nuk hyn në ingerencat e këtij Kuvendi. Nga ana tjetër, favorizimi i kthimit të serbëve nga ana e bashkësisë ndërkombëtare, ndërsa i minoriteteve tjera është lënë anash. Shembulli i projektit prej 3 milion euro në komunën e Pejës, në të cilin favorizohet vetëm nacionaliteti serb. E kaluara po na përcjell si hixe. Me këtë fenomen është marrë gjyshi im, kur është bërë kolonializmi i dhunshëm që të përmirësohet struktura nationale e Kosovës; baba im dhe unë sot. Për shkak se Kosova ka qenë vendi më i varfér në rajon, shpërngulja ka qenë prezente edhe më herët. Këtë e kanë bërë shqiptarët dhe serbët, por shpërngulja e serbëve është p olituar. Shqiptarët janë fajësuar. Pushteti serb e ka patur pretekst që ta favorizojet popullatën serbe në të gjitha sferat e jetës. Popullata shqiptare i është nënshtuar repressions dhe ne jemi bërë qytetarë të rendit të dytë.

Pa zhvillim ekonomik askush nuk mund të ndalë dikend të shkojë ose kthehet në këtë vend.

Shpresoj se fëmijët tanë nuk do ta kenë atë fat të mirren me politizimin e faktorit të shpërnguljes, por ta përjetojnë si një fenomen social, i cili është prezent në tërë botën.

Kthimi i personave të zhvendosur, nuk ka patur gjertani sukses, për arsyet se bashkësia ndërkombëtare, në mënyrë rigjide ka shiquar ta zbatojë programin e vet, duke u koncentruar vetëm në numrin e të kthyerve, pa u thelluar mirë në problemet ekzistuese që e përcjellin. Përpjekjet e saj asnjëherë nuk kanë shkuar në krijimin e kushteve paraprake që kthimi të jetë spontan dhe as që ka mendua kush se cilat janë ato kushte. Por, përkundrazi, janë gjetur vende, siç është Lugina e Osojanit ku janë kthyer të zhvendosurit dhe është krijuar edhe një enklavë tjetër serbe, pa u konsultuar vendësit, kështu që kjo gjë ka zgjuar dyshim se nuk janë kthyer serbët që kanë jetuar më parë në Kosovë.

Nga ne sot kërkohet që të shfaqim sinqeritetin tonë për çështjen e kthimit të personave të zhvendosur, por ne nuk do të jemi të sinqertë gjer në fund, nëse si përfaqësues të votuesve nuk e themi të vërtetën e plotë. M'u dje, Komisioni për personat e zhdukur, anëtarë e të cilët jam edhe unë, ishte në vizitë familjarëve të tyre, të cilët me të drejtë shfaqën dëshprimin e tyre. Ata nuk mund ta paramendojnë kthimin pa u ofruar më parë dora e pajtimit; pa kërkuar falje nga shteti serb për atë çka është bërë; pa treguar se ku janë më të dashurit e tyre. Dashuria, mirëkuptimi, bashkëjetesa, sinqeriteti i cili po kërkohet sot nga ne, në këtë seancë, do të jenë të mundur nëse ka investime psiqike dhe sociale nga të dya palët.

Bashkësia ndërkombëtare duhet të sigurojë që kthimi të mos politizohet nga ana e askujt. Të sigurohet për të gjithë të zhvendosurit nga Kosova pa marrë parasysh përkatësinë nationale. Të jetë spontan – vullnetar, me siguri të plotë dhe me dinjitet. E këto parakushte sigurohen duke bashkëpunuar me vendasit. Me plotësimin e këtyre kusheve, do të sigurohet përkrahja e kthimit, jo vetëm nga ky Parlament, por edhe nga shumica e popullatës së Kosovës, gjë që shkon në favor të ndërtimit të principeve demokratike të këtij vendi. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Sejdullah Hoxha, le të bëhet gati Remzije Nimani.

SEJDULLAH HOXHA:

I nderuar kryetar, të nderuar kolegë deputetë,

Sinqerisht më vjen mirë që në rend dite gjendet kjo pikë. Personalisht për mua, Letra e liderëve dhe përfaqësuesit legjitim të Kosovës, me përjashtim të minoritarëve serb, nuk ka qenë ndonjë besasi duke ditur se shqiptarët, përkundrejt pësimeve dhe vuajtjeve kanë një sens të madh të tolerancës dhe shtrirjes së dorës së pajtimit, moment i cili mund dhe duhet të shfrytëzohet në ditën e sotme.

Duke mos dëshiruar t'i përsëris vlerësimet që thanë parafolësit e mij, përpigem që të shtroj disa gjëra, që sipas mendimit tim duhet të shtrohen në seancën e sotme.

Kaluan katër vite pas përfundimit të agresionit dhe gjenocidit të regjimit serb mbi popullatën shqiptare dhe jo vetëm shqiptare ngase në luftë, përvëç shqiptarëve kanë pësuar edhe pjesëtarët e minoriteteve tjera që jetojnë në Kosovë dhe 18 muaj pas konstituimit të Parlamentit, ndryshimeve të njohura në Serbi dhe fatkeqësisht deri në ditën e sotme asnje strukturë shtetërore ose partiake në Serbi, ose serbe, përkundrejt të bërit publik për të gjitha të bërat ndaj popullatlës joserbe, nuk pati kurajo së paku të dënojë këto veprime në mënyrë institucionale, në vend shteti ose partie, me përjashtim të disa individëve, në kuadër të disa organizatave të cilat mirren me mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

Do të përmendja edhe disa shembuj ku fatkeqësisht deputetët e Koalicionit "Kthimi" me angazhimin e vet, siç është në Parlamentin e Kosovës, ku shumica e tyre, kur flasin për Kosovën, emërtimi i së cilës është në bazë të Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara, ata në mënyrë fetishe theksojnë "Kosova dhe metohija" që iriton to gjithë qytetarët e Kosovës, të cilët e njohin realitetin. Kjo do të ishte njësoj sikur ndonjëri nga deputetët shqiptar, me gjuhën parlamentare, të përdorte për Kosovën emërtimin Shqipëri e madhe, që nuk është reale dhe është për momentin iracionale.

Për të vërtetuar se fatkeqësisht deputetët e Koalicionit "Kthimi" më së paku angazhohen për kthimin e të të zhvendosurve, flet edhe fakti se në të shumtën e rasteve gjatë diskutimit të shumicës për ligjet, të cilat aprovojen, ata ose janë kundër, ose abstenojnë sikur të mos jetonin në Kosovë. Shumica e kolegëve nga Koalicioni "Kthimi" me vepime të veta, ku familjet i kanë të vendosura në Serbi, ndërsa në Prishtinë zhvillojnë jetë parlamentare, nuk është në shërbim të kthimit të të zhvendosurve. Në mesin e disa parlamentarëve kam edhe disa kolegë me të cilët para 13 vitesh kam punuar së bashku. Nuk mbledhin forcë dhe kurajo, së paku në mënyrë individuale të shprehin keqardhje për të gjitha ato që bëri regjimi i Serbisë. Shumica e deputetëve serb të Koalicionit "Kthimi" akoma jeton në iluzione dhe nuk kuptojnë realitetin se kthim mbrapa nuk do të ketë. Në vend se të punojnë për Kosovën, ata me vepimet e tyre dëmtojnë interesin e Kosovës.

I përmenda vetëm disa fakte, jo për t'i akuzuar kolegët deputetë serb por vetëm për të dhënë kontributin tim se nuk mjafton vetëm angazhimi i liderëve dhe i partive shqiptare, i UNMIK-ut

dhe n dërkombëtarëve p ër k thimin e t ë z h v e n d o s u r v e . A n g a z h i m i i t y r e n u k m u n d t ë j e t ë m e a k u z a , m e m o s b e s i m d h e i n d i f e r e n c ë , m e v e p r i m e j o p r o d u k t i v e , p o r m e a n g a z h i m k o n k r e t d h e p o z i t i v . S a m ë h e r ë t t ë b ë h e n k ë t o v e p r i m e a q m ë s h p e j t d o t ë r e a l i z o h e t q ë l l i m i j o n ë p ë r k thimin e t ë z h v e n d o s u r v e . P ë r t ' i a r r i t u r k ë t o o b j e k t i v a , d u h e t b ë r ë d i s a v e p r i m e m e t ë c i l a t m u n d t ë n d i h m o j n ë d e p u t e t ë t e K o a l i c i o n i t " K t h i m i " e k ë t o v e p r i m e m u n d t ë r e n d i t e n :

- N d i k i m i i t y r e p o z i t i v n ë Q e v e r i n ë e S e r b i s ë q ë s a m ë s h p e j t t ë k ë r k o h e t f a l j e n d a j s h q i p t a r ë v e d h e j o s e r b ë v e p ë r t ë g j i t h a t ë b ë r a t n ë t ë k a l u a r ë n ;
- T ë n d i k o j ë n ë Q e v e r i n ë s e r b e q ë s a m ë s h p e j t t ' i z b u l o j ë k r i m i n e l ë t e v ë r t e t ë , t ë c i l ë t l i r s h ë m s h e t i s i n d h e v e p r o j n ë n ë S e r b i , p ë r t ë g j i t h a k r i m e t e b ë r a n ë K o s o v ë , d h ë n i a e d ë n i m e v e t ë m e r i t u a r k r i m i n e l ë v e t ë c i l ë t a n i m ë j a n ë t ë i d e n t i f i k u a r ;
- A n g a z h i m i i d e p u t e t ë v e s e r b n ë p u n ë n e P a r l a m e n t i t d h e j a s h t ë p a r l a m e n t a r d u h e t t ë j e t ë k o n k r e t d h e n ë t ë m i r ë n e K o s o v ë s , e j o m e v e p r i m e t d h e d i s k u t i m e t e t y r e t ë r e f u z o j n ë t ë g j i t h ë a t ë q ë p r o p o z o h e n n g a a n a e P a r l a m e n t i t ;
- M e v e p r i m e t p e r s o n a l e , d u k e u a n g a z h u a r p ë r K o s o v ë n , a t a d h e f a m i l j a r ë t e t y r e d u h e t t ë k t h e h e n d h e j e t o j n ë n ë K o s o v ë , n ë s e K o s o v ë e n j o h i n s i v e n d d h e s h t e t t ë t y r e d h e a t y ë s h t e p e r s p e k t i v a e t y r e d h e e f a m i l j a r ë v e t ë t y r e d h e n ë k ë t ë m o m e n t e d h e e b a s h k ë k o m b a s v e t ë v e t . N a t y r i s h t p ë r k ë t ë d u h e t s a k r i f i c a .
- A n g a z h i m i i t y r e d u h e t t ë j e t ë k o n k r e t , j o v e t ë m n ë r e a l i z i m i n e k ë r k e s a v e t ë t y r e , p o r e d h e n ë n d ë r t i m i n s h o q ë r o r d h e e k o n o m i k t ë K o s o v ë s , d u k e u a n g a z h u a r m ë t e p ë r p ë r K o s o v ë n d h e z h v i l l i m i n e k o n o m i k , d h e d u k e n j o h u r a t ë s i s h t e t t ë v e t i n d h e d u k e k r y e r o b l i g i m e t e v e t a n d a j s h t e t i t n ë n d ë r t i m .

S a m ë s h p e j t t ë b ë h e n k ë t o v e p r i m e , a q m ë i s u k s e s s h ë m d o t ë j e t ë k t h i m i i t ë z h v e n d o s u r v e . J u f a l e m n d e r i t .

K R Y E S U E S I N E X H A T D A C I :

J u f a l e m n d e r i t . R e m z i j e N i m a n i , l e t ë b ë h e t g a t i G o j k o S a v i q .

R E M Z I J E N I M A N I :

I n d e r u a r k r e y t a r , z o n j a d h e z o t ë r i n j d e p u t e t ë ,

S o t , k u r p o t r a j t o j m ë k ë t ë t e m ë s h u m t ë r ñ d ë s i s h m e d h e q ë k a n d i k i m t ë m a d h n ë t ë r ë r e s i n ë e r r j e d h a v e p o l i t i k e t ë K o s o v ë s , u n ë p a r a p r a k i s h t d u a t ë s h t r o j d i s a p y e t j e d h e a t o j a n ë :

- C i l ë t j a n ë p e r s o n a t t ë c i l ë t r a j t o h e n t ë z h v e n d o s u r ?
- C i l a t j a n ë p e r i u d h a t p ë r t ë c i l a t k ë t a p e r s o n a t r a j t o h e n t ë z h v e n d o s u r ?
- C i l a t d o t ë d u h e j t ë i s h i n v e p r i m e t o n a , t ë c i l a t n u k p r e k i n t ë d r e j t a t e l e m e n t a r e t ë n j e r i u t ?
- C i l i ë s h t e n u m r i i t ë z h v e n d o s u r v e - s i r e z u l t a l t i d h u n ë s ?

- Sa persona janë zhvendosur për motive tjera jo të dhunës?
- Sa është numri i ushtarakëve dhe policëve sherbëtor të gjenocidit në Kosovë të cilët duhet të kthehen?
- Sa është numri i personave të cilët vullnetarisht kanë shitur pasuritë e tyre dhe ndoshta duan të përfitojnë nga rasti?
- Nëse ne debatojmë për persona të zhvendosur, pas lufte, atëherë cilët ishin ata persona që ishin banorë të përhershëm të Kosovës?
- Sa kemi të dhëna të sakta, e sa banorë erdhën dhunshëm në Kosovë prej vitit 1990, e kam marrë si bazë, të cilët erdhën në detyra të policëve dhe ushtarakëve për të ushtruar dhunë dhe terror dhe çfarë kanë bërë ata?
- Sa është i besueshëm dhe real numri i të zhvendosurve serb, rom e tjerë i dhënë nga autoritetet serbe, sepse numri dhe shifra me të cilat manipulohet janë fiktiv dhe shërbejnë për interesa të politikës ditore.

Prandaj, parashtrohet pyetja se sa është me të vërtetë sot numri i serbëve në Kosovë, sa është numri i të zhvendosurve dhe sa ishte numri i tyre para luftës në Kosovë.

Nëse bisedohet për të zhvendosurit, si kategori e dhunës, duhet të ketë kritere të hapura, të hartuara mirë e të cilat përkijnë me realitetin. Ndryshe, kam frikën se këtij problemi nuk do t'i qasemi realisht.

Besoj se të gjithë jemi të interesuar të mbrojmë të drejtat themelore të të gjithë qytetarëve tanë, pavarësisht nga përkatesia nacionale. Po ashtu jemi të detyruar t'i mbrojmë edhe interesat e shqiptarëve të cilët u shpërndalën nga viset e tjera, siç janë: Presheva, Bujanoci, Medvegja e tjerë. Me këtë ne nuk duam të përzihemi në punë të brendshme të Serbisë, por e kemi obligim që të mbrojmë vlerat dhe në vlera të mos ketë dualizëm të kritereve. Po ashtu kemi shpërndalje masive të dhunshme nga pjesa veriore e Mitrovicës. Atje, me veprime të dhunshme, nga pjesëtarë të organizuar të pushtetit serb e me mekanizma paralel të instaluar u dëbuat nga shtëpitë e tyre 26.500 qytetarë. Tani shtëpitë dhe banesat e uzurpuara të shqiptarëve kanë filluar të blehen me mbështetje të pushtetit aktual serb, dukuri kjo e cila duhet të gjykohet dhe ndalohet. Shqiptarët e dëbuat nga pjesa veriore jetojnë në kushte dhe rrëthana jashtëzakonisht të vështira, si refugjatë në qytetin e tyre, por pa status refugjati.

Nga kjo kërkoj të bëhet kthimi i dyanshëm i të gjithë qytetarëve të Mitrovicës në shtëpi, banesa dhe prona të tyre.

Për të qenë i suksesshëm procesi i kthimit të të zhvendosurve serb në Kosovë, është e nevojshme që serbët e Kosovës njëherë e përgjithmonë të distancohen nga politika nacionaliste dhe shoveniste e regjimit të Milosheviqit dhe ta pranojnë realitetin aktual në Kosovë. Mendoj se për këtë çështje të ndieshme humane dhe politike, duhet të ketë kritere të qarta, të drejta dhe të qëndrueshme. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Gojko Saviq, le të bëhet gati Ismajl Kurteshi.

GOJKO SAVIĆ:

Poštovani predsedavajući, poštovane kolege,

Evo, dobar deo diskusije je već prošao. Ja bih samo jedan kratak komentar da dam na diskusije koje su, ovaj, kolege Albanci do sad zaista imali veliko učešće.

Svako od njih, ali baš svako, ja sam tamo vodio računa, je govorio o tome da povratak ne treba politizovati. A onda je, kompletna diskusija bila ispolitizovana do kraja. I to vidite, kako koja diskusija sve gora od gore. Ovo me podseća, pošto sam ja profesor univerziteta, ima dosta ovde profesora, ovaj, podseća me na, ovaj, na jednu anegdotu polaganja ispita studenta biologije iz predmeta anatomije. «Pripremio je sve, ali najbolje je naučio anatomiju crva, izvukao pitanje i dobio je da odgovara anatomiju slona. I on onda kaže: slon je ogromna životinja, ima nos u obliku crva, crvi su životinje koje žive u zemlji i priča o crvima do kraja...» To je upravo, ja mislim, pouka svega ovoga što smo dosada čuli.

A ja bih na... vezano za današnju temu o kojoj pričamo, rekao sledeće: I doskorašnji predstavnik Generalnog sekretara je u svom poslednjem izlaganju o stanju u pokrajini u Njujorku prečutao mnoge činjenice, koje bi, i ovde, žeeli da prečute mnogi. Ali, jezik argumenata nije za čutanje već on upozorava. Povratak nema. Ubice ubijenih više od hiljadu Srba, Crnogoraca, Roma i ostalih od dolaska međunarodnih snaga se ne otkrivaju. Kao što se i ne zna za sudbinu više od hiljadu i tristotine kidnapovanih. Skrivaju se i kreatori takvih ciljeva a kao i sami izvršitelji. Događa se, u međuvremenu, to je sve i slučaj Pismo sa porukom da se prognani vrati. Njih četvrt miliona! I opet, bez garancija za miran i bezbedan život onih što ih u istinu nemaju ni 120.000 preostalih njihovih sunarodnika koji inače žive u getima, savremenije rečeno, u konc-logorima. Dokaz za dokazom, da se istina želi prečutati, da su pozivi za povratak najvećim delom marketinški s ciljem da se pomogne odlazećem šefu UNMIK-a da potpiše toliko ugovora zakona, sporazuma, na štetu matične države a u nameri da se stvari nova i nezavisna.

Tvrđnje da je na Kosovu isto stanje kao i u drugim državama Evrope, vrlo sveža informacija od juče, ima za cilj dve stvari: Da se Kosovo stavi u rang države i optuže svi oni koji tu obmanu, svetu namenjenu obmanu, razume se ne veruju, i to izgovaraju oni koji polažu račune upravo prvom a sada već bivšem predstavniku Generalnog sekretara.

I tako, dokaz za dokazom, o neistinama, koje moraju imati svoj kraj! Prognani, želete natrag na svoja vekovna ognjišta. U kadastarskim knjigama jasno piše – njihovo vlasništvo i vlasništvo matice Srbije meri se cifrom većom od 58 procenata a na desetine hiljada usurpiranih stanova, kuća, lokalâ je dokaz ko koliko ima i čije je.

Kada se sve ovo pomene..., gubi se strpljenje, kao što vidite! I to samo zbog toga što svi ovo dobro znamo!? Ali se ne sme gubiti vreme, jer već je vreme ukazivati na vreme kao što je došlo vreme da se prognani vrati. A ko ne poštuje vreme, vreme će ga pregaziti! Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ismajl Kurteshi. Nuk ta ka përmend emrin, tē lutem. Le tē bëhet gati Zylfi Merxha.

ISMAJL KURTESHI:

Deputetë tē nderuar, e nderuara përfaqësuese e UNMIK-ut,

Këtu sot, shumherë u përmend e drejta e kthimit, e cila asnjëherë, me asnjë dokument, nuk është kontestuar prandaj as s'mendoj se nuk do tē duhej tē ishte çështje për diskutim.

Programet e fushatat për kthim dhe kolonizim të Kosovës kanë ekzistuar gjatë tërë shekullit të kaluar dhe tē gjitha kanë dështuar. Mendoj se edhe ky program i juaji do tē dështojë dhe do tē dështojnë vazhdimit deri atëherë dhe derisa në Kosovë do tē ketë 70% tē atyre tē afërvë për punë tē painkuadruar; derisa populata e Kosovës ballafaqohet me shumvështirësi ekonomike dhe sociale; derisa Kosova është një vend ku tē rintj dhe populata nuk sheh perspektivë për jetë. Kthimi do tē jetë i suksesshëm vetëm kur ai tē bëhet spontanisht. Dhe ai mund tē bëhet spontanisht vetëm atëherë kur Kosova do tē ketë një standard tē jetës shum më tē lartë se që ka sot; do tē ketë një standard më tē mirë se që kanë vendet përreth Kosovës; do tē ketë kushte për pënësim; nuk do tē ketë probleme tē infrastrukturës dhe probleme tjera me tē cilat po ballafaqohet sot kjo populatë. Dhe kjo e drejtë për kthim, nuk është e drejtë as e Përfaqësuesit special dhe e askuji tjetër, por këtë tē drejtë mund ta ushtronjë vetëm investitorët e shumtë, tē cilët me investime tē mëdha në Kosovë do tē krijojnë kushte për jetë normale. Dhe, kushtet për investime në Kosovë do tē krijohen vetëm atëherë kur tē zgjidhet problemi madhor i Kosovës, problemi politik, e ajo është pavarsësia e Kosovës. Prandaj, me programe tē ngritura artificialisht nuk do tē arrijmë ta kthejmë askend. Përkundrazi, edhe këta që janë, do tē shkojnë.

Unë personalisht, e kam një vëlla në Zvicër, tē cilin po mundohem ta bind me vite që tē kthehet. Por, në vend që ta kthej vëllaun, tash po shoh se edhe fëmijët e mij janë tē orientuar që ta lëshojnë Kosovën. Ata nuk kanë asnjë presion, as prej meje dhe as prej fqinjve tē mij.

Investimet dhe standardi jetësor do tē janë çështje e cila do tē jetë shumë e rëndësishme për kthimin e atyre që s'janë këtu dhe për vazhdimin e jetës e atyre që janë këtu në Kosovë. Dhe në fund falënderoj kryetarin që më në fund, më lejoj ta shfrytëzoj tē drejtën time për diskutim, tē cilën shpesh po ma shkelë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Gjithmonë, kur deputetët i të kenë nivel civilizues, do tē shfrytëzojnë më shum se tē drejtën, sepse tash dyfish e ka shfrytëzuar tē drejtën zotriu, prandaj mirësevini. Zoti Merxha, le tē bëhet gati Flora Brovina.

ZYLFI MERXHA:

Zotni kryetar, i nderuar, Kryesi e nderuar, zotni ministér, zoja Pegi Hiks, zoja e zotërij delegatë,

Për lavdatë është referati i zojës Pegi Hiks që vërtetë i kishte zënë të gjitha çka duhet të merr referati i saj. Po më ka çuditë një send që s'ka marrë tri sende: romët e mij që janë në Mitrovicë, edhe ata janë refugjatë e të kthehen në Kosovë; ose që s'e ka marrë Plementinën që janë 700 vetë në llogor; ose 1.000 vetë që qe gjashtë javëdité janë në kufi të Greqisë. A s'kokmi ne minoritet, a s'kokmi ne refugjatë që duhet për ne të flitet, a vetëm do të flitet për ju shqiptarët dhe serbët dhe deri kur do të kapeni nërveti. Na duhet ta tolerojmë. Ju keni folë, por dy sende më kanë kënaqë: zotni Oliver Ivanoviq dhe zotnia Hydajet Hyseni, anëtarë të Kryesisë që kanë dashtë këtë tension sa më shum ta vogëlojnë, mos ta çojnë... Të tjerët krejt kemi dashur ta kallim. Falemnderit. S'dua tjetër kohë ta marri.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Të falemnderit Flora Brovina.

FLORA BROVINA:

Të falemnderit zoti kryetar, të nderuar kolegë,

Çështja që ne sot po e debatojmë është e një rëndësie të veçantë. Kush ka pak sens politik e kupton çështjen e të zhvendosurve, sepse kjo çështje është prova më serioze para nesh dhe para botës për të vërtetuar përcaktimin tonë për liri, barazi dhe bashkëjetesë për të gjithë qytetarët e Kosovës.

Nuk duhet të ketë dhe ne jemi ata që nuk duhet të lëmë edhe dyshimin më të vogël se pavareësia e Kosovës do të thotë liri, barazi për të gjithë. Unë e dij se kjo është bindje e të gjithë qytetarëve të Kosovës. Mirëpo, çështja tjetër është se sa kemi qenë të aftë ta bindim botën për këtë.

Ne kemi dështuar ta menaxhojmë dhe afirmojmë synimin tonë, kështu që propaganda shumfish më e organizuar serbe ka prodhuar efekte të cilat do t'na marrin shumkohë për ta riparuar atë. Problemi i të shpërndarurës është kompleks dhe shum më i ndërlikuar sesa po paraqitet. A është vetëm pasiguria faktor që pengon kthimin dhe siguria si kusht për kthim? Jo, janë shum më tepër faktorë. Unë e dij, që në ditën kur unë dhe qindra pengje të gjallë dhe të vdekur, qoftë edhe kufoma po shpërndarë për Serbi, kam parë kolona të pafund të serbëve të cilët shpërndarë nga Kosova. Në atë kohë, në Prishtinë, nuk kishte NATO dhe as ushtri çlirimtare. Pra, nuk kishte pasur ndonjë arsyë të drejtëpërdrejtë përvëç arsysë së sypozuar të frikës për të nesërmën. Para afër një muaji, në televizionin e Beogradit, në programin e orës 15.30 minuta, në një emision për Kosovën, nga goja e një prifti, që ende jeton në Kosovë, dëgjova, në Beograd ai i porosiste serbët të ikin nga Kosova për shkaqe të sigurisë. E dij emrin e autores dhe të prifitit, i kam të shënuara.

A e din kush sa serbë kanë lëshuar Kosovën para se të hynte NATO në Kosovë dhe sa janë larguar më vonë? Shumica janë larguar përpara sepse i kam parë dhe dëgjuar vetë. Kjo ka qenë edhe loja e përgatitur mirë nga regjimi i Milosheviqit, por që fatkeqësisht edhe regjimi i ri vazhdon ta kapitalizojë. Qëllimi ishte dhe mbetet që të akuzohet edhe bashkësia ndërkombe të dështruar. Bashkësia ndërkombe të dështruar duhet t'i thuhet se ju po përligjni një spastrim të ri etnik, kurse shqiptarëve që janë shkaktarë të këtij spastrimi. Këto të dy palët, pra edhe ne kemi dështruar. Bashkësia ndërkombe të dështruar u gjend e papërgatitur dhe në huti, duke mosditur se si të reagojë. Shpejt e leht ajo ia hudhi fajin shqiptarëve për ta larë vetëveten, sepse tek e fundit, siguria ishte kompetencë e tyre, kurse shqiptarët, pas akteve të para të dhunës nuk dijtën të reagojnë me vendosmëri dhe me përkushtim të dëshmojnë se janë për mbrojtjen e jetës dhe të sigurisë të të gjithë qytetarëve. Madje do të duhej treguar edhe interesim të veçantë për minoritetet.

Mosdefinimi i statusit final të Kosovës është një faktor kryesor i këtij problemi. Sa më shpejt të zgjidhet çështja e statusit, aq më shpejt do të zgjidhet edhe dilema për ata serb që duhet të integrohen dhe jetojnë në Kosovë. Në të kundërtën, manipulimi me ta do të vazhdojë.

E dij se ka serb që thonë se asesi nuk do të jetojnë në Kosovë të pavarur. Atëherë, le të ndalemi dhe të mendojmë e të pyesim: a janë shqiptarët që nuk duan të jetojnë me serbët apo është e kundërtë.

Në një anketë të bërë në Serbi, me të shpërndarur, shumica e tyre do të kthehen në Kosovë nëse:

- “1. Do të kthehet ushtria serbe në Kosovë;*
- 2. Nëse kthehet policia serbe në Kosovë; dhe*
- 3. Nëse do të kthehen në të njëjtat vende të punës, në të cilat kanë qenë”.*

Dihet se serbët këtu kanë jetuar të privilegjuar, sepse është aprovuar se ka qenë apartheid. Është e qartë se asnje nga këto çështje nuk mund të përbushet. Beograd, nëse është i singert me këta njerëz fatkeq duhet t'iu sqarojë atyre pse nuk mund të përbushen këto kushte. Sqarimet nga ana jonë janë kontraproduktive. Nëse vërtetë ka vullnet dhe dëshirë të singertë që t'u ndihmohet këtyre njerëzve, roli i Beogradit dhe i serbëve përfaqësues të institucioneve të Kosovës është i pazëvendësueshëm. Bashkëpunimi i ndërsjell është domosdoshmëri dhe qëllim human dhe për një të drejtë elementare njerëzore.

Kam deklaruar dhe dua ta konfirmoj përkushtimin tim për paqë, për tolerancë, për mirëkuptim dhe bashkëjetësë. Ne duhet të prijmë nga vlerat njerëzore. Mbi këto parime duhet të ndërtojmë vendin dhe të ardhmen për fëmijët tanë. Me të gjithë ata që mbështesin këto vlera, jam dhe do të mbetem. Mirëpo jam kundër enklavave dhe enklavizimit të Kosovës. Jam me ata që pranojnë realitetin e ri - Kosovën e re dhe përpilen të integrohen. Atyre çdoherë do t'u vij në ndihmë. Falemnderit.

(Në vijim Transkriptit i bashkëngjitet diskutimi me shkrim i zonjës Fetije Këpuska)

42/1

- E konsideroj me interes shtruarjen në rend të ditës kthimin e të të zhvendosurve nga Kosova. Për këtë shqetësim dhe shqyrtim parlamentar kemi arsyë të dyfishtë, sepse njëkohësisht është interesim dhe obligim yni qytetar e politik, pasiqë fjala është për qytetarë të Kosovës të të gjitha përkatësive nacionale, por, gjithashtu është njera ndër tetë kërkesat - pikat e standardeve të parapara që kanë të bëjnë me përcaktimin e statusit përfundimtar të Kosovës.

Apeli i liderëve kosovarë lidhur me këtë çështje ka patur një reflektim pozitiv në opinionin kosovar e të qarqeve politike ndërkombëtare, dhe është cilësua si një hap shumë i rëndësishëm në krijimin e një klime të re të mirëkuptimit, mirëbesimit dhe të tolerancës ndëretnike, si dhe për kuptimin e drejtë të rëndësisë së krijimit të klimës dhe të rrethanave të kthimit të kosovarëve të zhvendosur. Çështja e të zhvendosurve sado që ka karakter politik, ajo nuk bën të vështrohet dhe të reduktohet vetëm në këtë dimension, aq më pak që të politizohen e të instrumentalizohet nga zyrtarë serb, sidomos nga strukturat politike të Beogradit për nevojat dhe propagandë partiake e marketing politik. Serbët e Kosovës nuk duhet të bëhen peng i politikës së Beogradit e as i llogarive të atjeshme. Pastaj, çështja e të zhvendosurve nuk mund të përkufizohet vetëm në kthimin e sërbëve, por të të gjithë të zhvendosurve nga Kosova - shqiptarëve, sërbëve, malaziasve, turqve, romëve, etj. Gjithsesi kemi nevojë për një çasje reale, komplete dhe komplekse ndaj kësaj çështjeje, e parakusht për çfarëdo kthimi të të zhvendosursve është krijimi i një klime të përshatshme politike, i një fryme tolerance, i besimit të ndërsjellë e i sigurisë, krijimi i parakushteve dhe hapja e perspektivës, si për këta që jetojnë në Kosovë, ashtu edhe për ata që dëshirojnë të kthehen. Kthimi i të zhvendosurve nuk mund të bëhet me dekrete, as me deklarata e apele politike dhe më në fund nuk guxon të imponojë vendbanim jashtë dëshirës dhe vullnetit të individit apo familjes. Por, thjesht, njerëzit që duan të kthehen - duhet ta shohin në Kosovë përspektivën dhe ardhmérinë për ta, për fëmijët e tyre dhe për gjeneratat që vijnë. Ata duhet të jenë të vendosur përfundimisht ta lidhin fatin me Kosovën. Sepse, më në fund, qytetarët ndjekin vijën e interesit të tyre personal, familiar dhe shikojnë drejt ardhmërisë së tyre. Kushdo që ka ndërmend të kthehet në Kosovë mund të kthehet vetëm me ndjenjën, me përjetimin dhe me bindjen se po kthehen në vendlindjen e vet, në atdheun e vet, në vendin e vet të vetëm. Të kthehet vullnetshëm, si qytetar i Kosovës, i cili do t' i çmojë e respektojë institucionet, ligjet e Kosovës, si kudo në botë, si qytetar i lirë, krejtësisht i barabartë me të tjerët, pa privilegje dhe pa diskriminime. Brenda Kosovës nuk mund dhe nuk guxojmë të krijojmë kritere e kushte të dyfishta për qytetarët - që dikush, si i kthyer të privilegjohet, të ketë favore, kurse të tjerët të jetojnë në varfëri të

skajshme. Është real kthimi i atyre përsonave të cilët e kuptojnë këtë realitet në Kosovë, sepse përfundimisht ka perënduar koha e privilegjeve për qytetarë të një përkatësie nationale. Kosova duhet dhe është e hapur përfundimisht për të gjithë ata të cilët janë në gjendje, që janë të disponuar pozitivisht të inkuadrohen dhe të integrohen natyrshëm në jetën e gjithmbarshme kosovare, në institucionet e këtushme, si qytetarë të barabartë e lojalë, të cilët do të punojnë dhe të angazhohen sinqersisht për një Kosovë përsekutive e demokratike.

Me rastin e debatin për kthimin e të zhvendosurve duhet patur parasysh se Kosovën e kanë lëshuar edhe qindëra mijë shqiptarë, për arsyet e ndryshme, sidomos në këto dy dekadat e fundit, në radhë të parë për shkak të një politike kolonialiste serbe ndaj Kosovës, kur shqiptarët ishin dukshëm të diskriminuar në çdo aspekt. Qindra- mijëra shqiptarë kanë qenë të detyruar ta braktisin Kosovën, qoftë për shkak të politikës represive e të ndjekjeve policore të regjimit serb, të pamundësisë për t'u punësuar, etj.

Shpesh lexojmë opinione e kërkesa për kthime kolektive, që mendoj se nuk janë kërkesa as racionale, as të realizueshme. Realisht, nuk mund të ketë kthim kolektiv të askuji, prandaj as të sërbëve sepse thjesht nuk ka kapacitete dhe mundësi. Të gjithë ata serbë nga Kosova të cilët nuk janë përfshirë në zbatimin e politikës represive, genocidiale të Millosheviqit në Kosovë, që nuk kanë bërë krimë, mund të kthehen në Kosovë, për të bërë jetën e tyre normale, për ta ndërtuar sëbashku Kosovën, por vetëm si qytetarë të barabartë, të cilët e duan dhe e njohin Kosovën si vend të tyre. Logjika tjetër nga kjo shpie kah enklavizimi i minoritetit serb, që nuk është në interesin e tyre as të Kosovës- përkundrazi ata duhet integruar plotësisht në jetën shoqërore kosovare.

Pjesë përbërëse e këtij aktiviteti duhet të jetë natyrisht edhe kthimi i shqiptarëve në pjesën veriore të Kosovës, nga janë dëbuar nga forcat serbe dhe nga qytetarët serbë. Shqiptarët e dëbuar pa asnjë shkas e përgjegjësi duhet kthyer në banesat dhe shtëpitë e tyre pa asnjë kusht dhe kushtëzim.

Paralelisht me krijimin e rrethanave dhe të kushteve për kthim të të zhvendosurve nga të gjitha etnitë, duhet krijuar kushte e rrethana që t'i mbajmë këtu banorët e tashëm kosovarë, sepse gjendja e vështirë sociale - varfërimi i vazhdueshëm i tyre dhe mbyllja e perspektivës do ta nxisë dhe shtojë dëshirën dhe përpjekjet për largimin e tyre nga Kosova, në çfarëdo mënyre kudo në ndonjë vend perëndimor. Por, realisht nuk mund të kthehen as të gjithë shqiptarët e as të gjithë serbët, sepse fatkeqësisht nuk ka dhe nuk do të ketë vende pune të mjaftueshme, madje as për banorët e tashëm dhe nuk ka realisht mundësi finansiare për përkujdesje sociale. Sëkendejimi, duhet krijuar rrethana për kthim individual të të zhvendosurve, por pa fushatë propagandistike e efekte mediale

10 korriku 03

Jetjic Kozubiq
10.07.03

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Unë do të doja vëmendjen tuaj një moment ta përqëndroj në këtë. Ka edhe më tepër se 20 kandidatë të paraqitur për debat. Mbi 50% të kohës po riciklohet dhe përsëritet. Në pauzën që kishim ne patëm një takim, Kryesia e Parlamentit, udhëheqësit e grupeve parlamentare dhe kryesuesit e Grupit për interesin e komuniteteve. U morëm vesh që t'i përpilojmë rekomandimet që do t'i aprovonte seanca plenare.

Unë do të doja që ne bashkërisht të vendosim, a do të vazhdojmë me përsëritje të këtilla apo t'i dëgjojmë rekomandimet dhe t'i aprovojmë?

Kush është për që t'i dëgjojmë rekomandimet?. Ju falemnderit.

Prandaj, lus kolegen time nga Kryesia, zonjushën Nafije Gash që t'i lexojë rekomandimet dhe pastaj të shohim.

NAFIJE GAS:

Sajim başkan derli millet ve kileri,

Pas debatit të gjerë dhe harmonizimit të qëndrimeve të të gjitha grupeve parlamentare,

Kuvendi i Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 10 korrik 2003, miratoi këto

R E K O M A N D I M E

Kuvendi rikonfirmon mbështetjen e tij për Rezolutën për të drejtat dhe kushtet e kthimit të zhvendosurve dhe refugiatëve, të datës 7 qershor 2002, dhe njeh mesazhin e udhëheqësve të institucioneve të Kosovës lidhur me kthimin e zhvendosurve.

Kuvendi konsideron se kthimi i zhvendosurve paraqet një çështje humanitare dhe rrespektim të lirive e të drejtave të njeriut dhe kërkon që ky proces të mbrohet nga implikimet dhe keqpërdorimet politike.

Kuvendi rikonfirmon përcaktimin që Kosova të ndërtohet si shoqëri demokratike, që ofron kushte për barazi të plotë të gjithë qytetarëve të saj, pa dallim dhe privilegje.

Kuvendi angazhohet që procesi i kthimit të zhvendosurve të jetë në baza vullnetare në pronat dhe shtëpitë e tyre.

Kuvendi konsideron se integrimi i gjithë qytetarëve në kuadrin e gjitha institucioneve dhe strukturave të shoqërisë së Kosovës do të ndihmojë procesin e kthimit të zhvendosurve.

Kuvendi angazhohet për krijimin e një klime tolerante të mirëbesimit, të sigurisë për ndihmuar procesin e kthimit dhe fton qytetarët e Kosovës që ta ndihmojnë këtë proces.

Kuvendi konsideron se mbështetja financiare ndërkombëtare për rregullimin e infrastrukturës së nevojshme, zhvillimin ekonomik, hapjen e vendeve të reja të punës paraqet një hap të rendësishëm në procesin e kthimit të zhvendosurve.

Kuvendi i Kosovës kërkon që kthimi i të zhvendosurve të mos kufizohet në baza etnike, por të përfshijë të gjithë qytetarët e Kosovës, të zhvendosur gjatë luftës, brenda dhe jashtë territorit të Kosovës.

Kuvendi i Kosovës do të përcjellë zbatimin e këtyre rekomandimeve dhe kërkon nga institucionet e Kosovës, të të gjitha niveleve, që të punojnë për realizimin e këtyre rekomandimeve.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Nafije ju falemnderit. Urdhëroni bre Dragisha, por ne tham debati ka marrë fund, por si shefi i Grupit parlamentar ta dëgjojmë. Urdhëro...

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Gospodine predsedniče, dame i gospodo poslanici,

Ja moram, sa žaljenjem da konstatujem da ove preporuke nisu obuhvatile i neke preporuke koje je predložila Koalicija «Povratak». Nismo tražili mnogo, zaista, tražili smo vrlo malo. Međutim ni to malo nije ušlo u ove preporuke, s tim što smo tamo gde smo usaglašavali preporuke uglavnom rekli da nismo... da nemamo ništa protiv ovih preporuka koje su date.

U svakom slučaju, bih vas zamolio da za još jednu kratku pauzu, kako bi smo... Dobro, dobro, to je moj zahtev. Da li će biti ili neće, ovaj da bi smo mi u Koaliciji «Povratak»

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit shum. Ju lutem. Dëgjuam rekomandimet. Dëgjuam edhe mendimin e zotit Krstoviq, që në parim është për këto...

Prandaj, kush është për rekomandimet e propozuara? Ju falemnderit shum.

Kush është kundër këtyre rekomandimeve? Numëroni votat. Një votë kundër.

A ka abstenime? Numëroni ju lutem, sakt. 17 abstenime.

Të pranishëm janë 101 deputetë. Prandaj konsideroj se janë aprovuar rekomandimet e Kuvendit të Kosovës.

Votimi – Glasanje – Voted:

- Për – Za – For.....Shumica – Vecina – Majority...
- Kundër – Protiv – Against 01...
- Abstenime – Uzdrzanë – Abstained..... 17...

Nesër, në orën 10, vazhdojmë me të njëjtin rend të ditës.

Ju falemnderit për pjesëmarrje dhe kontributin e dhënë.

Pjesa e seancës së datës 10. 07. 2003 përfundoi në orën 14,05.

o o o

Puna e Seancës plenare, vazhdoi më 11.07.2003 filloi në ora 10,00.

KRYESUES AKADEMIK NEXHAT DACI, KRYETARI I KUENDIT TË KOSOVËS.

BASHKËKRYESUESE NAFIJE GAŞ, ANËTARE E KRYESISË SË KUVENDIT.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Mirëmngjes deputet të nderuar. Po fillojmë punën.

Para se të fillojmë me pikën e tretë të rendit të ditës: - Shqyrtimi i dytë i Projektligjit për skemën e ndihmës sociale, ju informoj se pika e tetë e rendit të ditës heqet sot nga vendosja dhe debati, prandaj edhe do ta shkurtojmë rendin e ditës.

Fillojmë menjëherë me - Shqyrtimin e dytë të Projektligjit për skemën e ndihmës sociale.

Listën e paraqitur, sipas rendit të ditës të paraqitur në tekstin e Projektligjit për skemën e ndihmës sociale, të propozaura nga Komisioni për punë dhe mirëqenie sociale; Komisioni për buxhet; Komisioni për të drejtat dhe interesat e komuniteteve; Koalicionit "Kthimi" dhe deputetja Sabile Basha, e keni marrë të gjithë.

Komisioni për çështje gjyqësore, legislacion dhe kornizë kushtetuese, ka vlerësuar se Projektligji për skemën e ndihmës sociale ka bazueshmërinë në Kornizën kushtetuese.

Komisioni për të drejtat dhe interesat e komuniteteve ka vlerësuar se Projektligji për skemën e ndihmës sociale, nuk cenon të drejtat dhe interesat e komuniteteve.

Komisioni për buxhet ka vlerësuar se dispozitat e Projektligjit për skemën e ndihmës sociale, nuk përbajnjë implikime buxhetore dhe financiare.

Amendamente te propozuara në mënyrë specifike reflektojnë qëndrimet e komisioneve parlamentare dhe të deputetës së përmendur.

I dëshirojmë mirëseardhje edhe ministrit përkatës në Seancë plenare.

Fjalën e ka kërkuar zonja, apo zonjusha, çfarë jeni...?

STOJANKA PETKOVIĆ:

Hvala gospodine predsedavajući. Gospodo poslanici, gospodine ministre,

Ja bih, kao predsednik Komisije za rad i socijalna pitanja trebalo da pružim danas jedno obrazloženje po pitanju razmatranja odnosno donošenje današnjeg Nacrta zakona o šemi socijalne pomoći. Naime, hoću da kažem da je Komisija veoma dugo radila na ovom zakonu, zaista mukotrpno, imali smo možda sastanke sa po pet-šest časova rada. A zašto? Evo zato. Zato što je ovo 13 verzija zakona, koja je i na albanskom i na srpskom jeziku, slobodno mogu reći katastrofalna. Ono na što smo mi najviše uložili rad i truda jeste zapravo na lektorisanju zakona. Sve vreme smo se bavili prevodom što na albanski što na srpski i ja sad ovom prilikom hoću da kažem i vama gospodine predsedavajući, kao i gospodinu ministru i Sekretarijatu, da Komisija za rad i socijalna pitanja nema za svoj zadatak da to radi i da u buduće nećemo to da radimo. Vratićemo zakon i kada bude urađen kako treba, lektorisan, onda ćemo da obavljamo svoj posao, ono za šta smo i zaduženi.

Mogu da kažem da je Komisija vrlo konstruktivno radila. Znači čitavo vreme ono sa čim smo se susreli, kao sa problemom, jeste takođe sa administracijom. Tu su članovi Komisije i oni će, verovatno to, takođe da potvrde. Naime, kad god obradimo da obradimo neki amandman, jer su dobijeni na pismenoj formi, mi onda na sledećem sastanku ponovo moramo da razmatramo da li je taj amandman dobro preveden jer ga administracija zapravo nije ni prepisala iz predloga. To je dodatni problem i dodatno vreme koje smo utrošili na ovom zakonu.

Obratila bih se gospodinu ministru sa jednim predlogom i sa jednom preporukom, da bi bilo bolje da u buduće imamo bolju saradnju komisija i Ministarstvo, kada su u pitanju izradi nekih nacrta zakona kako bi smo učestvovali u daljem radu i pravljenju nacrta zakona i našim sugestijama vam zapravo pomogli pa verujem da ne bih došlo do 13 verzija zakona, možda bi došlo do 5 i zakoni bi bili obogaćeni i bolje primenljivi.

Još jednu konstataciju želim da kažem da smo mi kao Komisija zaista žeeli da pomognemo našoj populaciji, zapravo kategoriji siromašnog stanovništva, sa željom da promenimo možda i suštinu zakona, što je primenljiviji za njih jer znamo da je preko 50% stanovništva siromašno i živi u bedi ali smo gotovo uvek dobijali obrazloženje od Ministarstva za rad i socijalno pitanje da je to u implikaciji sa budžetom i da takve stvari ne možemo menjati. Ja jesam zaista i član i Budžetske komisije i ja to mogu da razumem, ali moramo još jednu stvar da shvatimo. Da moramo da napravimo razliku, da se ne trebaju ulagati sredstva samo onde gde se dešavaju zbog neozbiljnosti ili loših kadrova havarije i potom i malverzacije novca a da zapravo kao što je recimo KEK, a da zapravo najsilomašniju kategoriju lica zaboravljamo. S toga, hoću da vam kažem da su ovi amandmani, pre svega, lektorsko usaglašavanje obe verzije a da ostali amandmani mahom nisu prihvaćeni. I mislim da to nije dobro. Ako mislimo da zaštitimo ovu kategoriju lica, potrebno je da malo više prava omogućimo da oni ostvare u buduće, u budućim zakonima kako bi, mislim trebalo i Vlada Kosova da napravi jedan bolji socijalni plan i da manje problema ima u svom radu.

Toliko o tome. Koalicija «Povratak», Liljana če obrazlagati amandmane Koalicije «Povratak» a ja ču još pojedina obrazloženja za neke amandmane i još ovo hoću da vam kažem, da ne zaboravim. I današnje amandmane koje imate, administracija nije obradila kako treba, ima puno grešaka i na mnogo mesta se pojavljuje da je zapravo usvojila Komisija za budžet a to je usvojila Funkcionalna komisija. Hvala lepo.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Për këtë që tha zonja ka shum të vërteta. Kryesia, disaherë, në veçanti kryetari i Grupit parlamentar të LDK ka tërheqë vërejtjen dhe është ngritur kjo çështje që të zyrtarizohet. Ligjet të mos arrijnë në Parlament gjuhësish jo të rregulltë. Prandaj, besoj se këtë periudhë që e kemi të pauzës, do ta shfrytëzojë shërbimi për përforcimin e tij, sepse në të gjitha gjuhët e punës së Parlamentit, edhe në shqipe, edhe në serbishte, gjithmonë ka aso lëshimesh saqë vështirë e kupton njeriu fjalinë. Prandaj, do të mirren këto parasysh e ne të vazhdojmë.

Urdhëro! Për procedurë, a? Hapt bre Hydajet, urdhëro...

HYDAJET HYSENI:

Zoti kryetar, zonja dhe zotërinj deputetë,

Nuk dola për procedurë, por meqë po përmendet, do të dëshiroja një vërejtje paraprocedurale. Nuk është mirë të tallemi me procedurën sepse japim përshtypje të keqe për ne. Japim përshtypje se edhe nuk e njohim procedurën, por edhe s'e kuptojmë procedurën. Unë dola për diçka tjetër.

Mbështes vërejtjet që u bënë dhe mbështes edhe vërejtjen që bëhet ndaj administratës. Amendamentet po na shpërndahen vonë dhe unë do të dëshiroja të dij edhe mënyrën si, ta zëmë, arrijnë deputetët t'i lexojnë. Besoni, mua më ndodh ndonjëherë që gjithnatën ndoshta ta kaloj mbi to dhe nuk arrij të gjendem në to. Më besoni, po. Është një tërkuzë e tërë që është bërë me amendamentet. Prandaj:

Një. -Kërkojmë që amendamentet të shpërndahen me kohë, në mënyrë që deputetët të kenë kohë t'i studiojnë; t'i krahasojnë me tekstin; të pyesin edhe ekspertët dhe në këtë mënyrë të sigurojmë seriozitetin e shqyrimit të ligjeve që kemi në procedurë.

Dhe, vërejtja ime e dytë, ka të bëjë me qasjen e komisioneve. Po e tërheq vërejtjen, sepse edhe në ligjin që tani po shqyrtojmë, edhe në ligjin që do të shqyrtojmë më vonë, është një dukuri e çuditshme që amendamentimi në vend të përmirësojë tekstet ka raste kur ngatërron dhe, më lejoni ta them qartë – prishë tekstet e propozuara.

Bëhet një amendament. Brenda atij amendamneti janë dhjetëra ose një duzinë amendamentesh tjera dhe është e vështëri të procedohet pastaj nga kryesuesi – cili është ai amendament. Mund të pajtohesh me një pjesë, të mospajtosh me një pjesë tjetër dhe ne po na ndodhë, pastaj, të shndërrojmë Kuvendin në maçinë votuese, shpesh pa asnje kriter.

Prandaj, têrheq vërejtjen që kjo praktikë tê mos lejohet.

Dhe e treta, me kaq pë e përbilly. Mendoj se praktika që komisionet tê amendamentojnë tash edhe amendamente ndonjëherë dhe tê fusin atje formulimin: përkrahin ose nuk përkrahin, edhe amendamentet për tê cilat nuk janë fare tê autorizuara tê m errën, mendoj po e ndërlidhjeshin procedurën ligjvénëse dhe mendoj se nuk do tê duhej tê lejoheshin. Do tê ishte mirë që qysh sot tê fillojmë tê sqarojmë ngapak procedurën aty dhe ta vëmë në rregull. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Hydajet, t'falemnderit shum, njëherit për relaksim tê atmosferës, sepse dje e kishim mjast nxehtë, por edhe në ato përbajtësore. Do tê thotë kjo qëndron. Por, nuk është faji në Sekretari, ju lutem. Të martën, në Kryesi, do tê thotë të martën, të gjitha komisionet nuk kanë përfunduar punën. Dhe po ju them me përgjegjësi, Sekretaria dhe shërbimet punojnë shpeshherë deri në kohë tê vona. Prandaj, më pëlqeu shum kjo që tha zoti Hyseni, në fund, që komisionet vërtetë duhet tê kenë edhe ato kohë dhe tê punojnë më shum. Por, unë nuk po e them rastësisht, që në nga një ekstrem po shkojmë në tjetrin. Procedura, në Parlament, prej momentit kur arrinë drafligji deri në finalizim në Parlamentin tonë – është maksimum pesë javë. Maksimum! Ndërsa, rëndomt, procedohet për tri javë. Kjo është skajshmëri e norme e shpejtësisë e cila ndikon në cilësi, në uljen e cilësisë. Ne jemi përcaktuar në mungesën e ligjeve, e tê gjitha ligjeve në Kosovë dhe shpeshherë nën presionin e pakualifikuar tê opinionit, në veçanti tê mediave, kemi balancuar në disa, por në të ardhmen, pëlotësish pajtohem me mendimin dhe propozimet e zotit Hyseni dhe megjithatë, më lejoni që, pasi në rend tê ditës kemi këtë, dhe tê vazhdojmë me amendamente. Do tê thotë këto qëndrojnë dhe tê evitohen.

Amendamenti 1, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka kush kundër? Askush.

A abstenon ndokush? Askush. Ju falemnderit.

Miratohet amendamenti.

Amendamenti 2, Koalicioni “Kthimi”, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për?

Keni vërejtje... Urdhëroni...

ILAZ PIREVA:

Atë që thanë parafolësit qëndrojnë, po them, në pjesën më të madhe. Këto amendamente që kemi marrë tash në mënyrë tê përbledhur nga tê gjitha komisionet, po them janë aq të ngatërruara saqë nuk dihet cili komision cilin amendament e përkrahë. Këtu është, thotë: “Koalicioni “Kthimi” i përkrahur nga komisionet kryesore”. Atëherë del se Komisioni funksional, nuk e ka përkrahë, sipas asaj që është këtu. Prandaj, nuk e kemi vetëm këtë këtu. E kemi gati në pjesën më të madhe tê amendamenteve që dalin sikur Komisioni funksional nuk i ka përkrahë.

Assembly Services Secretariat - Assembly of Kosovo / Government Building - Mother Teresa Street - Kosovo / UNMIK Post
Sekretarijat Shërbimeve të Kuvendi - Nderesa e Kuvendi / Nderesa e Qeverisë - Rruga Nëna Tereze - Kosovë / Posta e UNMIK-ut
Cyprian Kalla - Kyrmëshën Kalla - Tirana Bulvar - Ylli Magjistrale - Kosova / Llota e THYMIK-ut

Hvala prekësdimicë. Ja sam hëtla da këzëm da Koalicioni «Povratak» i ovoqë putë, kështu i uvek
imëla konstruktivëan pristupi pri razmatrimit preddozënë zhakona, pa jë ovoqë putë dala t'i

LJUJANA KENIC:

I qarë është mëj zonje. Urdhëroni...

Amendament 3, Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionerët kryesorë.

Kush është përfundimet? Ju falenderit.
A ka kush kundër? Askush.
A abstencion ndokush? Askush.
Kalon amendamentin njëzërit.

Kuvendi ka përuar unamitët në vendim në fyllim të punës së vërt dhe asjë ka ndihmuar shumë
njësijë i qëlluar i Kuvendi. Shkojmë më tjetër, sig thash Amendamenti 2, Koalicioni "Kthimi" i
mësuar që mund t'ju them se sot asnjë ligj i pasqyallur nuk është dhe ai vendim kë qenë
perfrashur nga komisionerët kryesorë dhe atë funksional.

KRYESUESI NEXHAT DACT:

Të falenderit shumë. Vërtëm një shqarrë depultet që tha, "nuk e shpalë por vërtëm e miratoni".
Kuvendi ka përuar unamitët në vendim në fyllim të punës së vërt dhe asjë ka ndihmuar shumë
njësijë i qëlluar i Kuvendi, si duket kanë perfrashur edhe komisionerët kryesorë, ata që kanë
ndihmuar tekshtin pembylli, si qëlluar i Kuvendi. Shkojmë më tjetër, sig thash Amendamenti 2, Koalicioni "Kthimi" i
mësuar që mund t'ju them se sot asnjë ligj i pasqyallur nuk është dhe ai vendim kë qenë
perfrashur nga komisionerët kryesorë dhe atë funksional. Per të mos

SABRI HAMITI:

Urdhëroni, mundeni ta merrni ffaljen.

KRYESUESI NEXHAT DACT:

Gjatë procedimit do t'ë kam e dhë pëlotë vërejtje tjerë, që pëto them nuk janë vërtëm p-unëtorët
administrativi, të cilët, pëtjohem me atë, kanë pëntuar edhe pasqohe, por që kanë tash që
marre dorën ende t'ë punojnë dhe se kanë nevojë për trajtimin dëshmi mes profesionale
në të gjitha aspektet, edhe gjithësore, juriqike e kështjellat. Sa përfillim, kady.

Dua ta them këtë, zot kyjetar, edhe kjo: "Shpall dhe miratoni". Në është tishqetë vërejtja naga
dhe hujat që ne nuk mund t'ë shpallim ligj, por ne, Kuvendi, mund t'ë miratohet. Dhe, përfundit
terminologjisi jundikë se pëse kemi vështirësi të medha, pra atyre a është rregulllore, a është
udhëzim administrativ, a është urdhëresë administrative dëshmi përkëto - është koha e
komisionerët kryesore, juriqike e kështjellat që kështjelli t'ë vëgantë i cili do t'ë
fundit që me këtë terminologji t'ë re, po them, t'ë bëjmë një kështjell t'ë vëgantë i cili do t'ë
konsolidonte këtë terminologji, e cila është përfundit.

nova člana. Jedan ste podržali, dva sledeća niste, a cilj je bio da se ovom zakonu da forma, pre svega, jer je dosta potsećao na uputstvo i dat je i cilj i smisao ovog zakona, jer toga nije bilo. Zakon je počinjao sa definicijama. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Komisionet kanë shqyrtuar. Unë do t'ju lutja që të mos insistoni t'ua jap fjalën, sepse s'do t'ua jap më fjalën. Prandaj, pajtohem me krejt ato që forma le të plotësohet, përbajtja le të ngritet, gjuha le të jetë në rregull, por realiteti është ky dhe sot procedojmë me rend të ditës.

Kush është për amendamentin 3 – Koalicioni “Kthimi” pa përkrahje nga komisionet kryesore. 10 vota janë për.

Nuk kalon amendamenti.

Amendamenti 4, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka kush kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon ndokush? Askush.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 5, Koalicioni “Kthimi” i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

Kush është kundër? Dy vota kundër.

A abstenon ndokush? Një abstenim.

Amendamenti kalon.

Amendamenti 6, dy propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni “Kthimi” pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit; dhe
- b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

(Diskutim nga vendi, nuk është i qartë)

Unë po e pranoj vërejtjen, por është kështu, deputetët e kanë marrë kështu dhe kështu do të votojmë.

Kush është për versionin a) Koalicioni “Kthimi” pa përkrahje nga Komisioni për buxhet. Numëroni votat ju lutem. 10 vota janë për këtë version.

Kush është për versionin nën b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit. Ju falemnderit.

*A ka kush kundër për këtë? Dy vota kundër.
 A ka abstenime? Nuk ka. Ju falemnderit.
 Kalon varianti b) i amendamentit 6.*

Amendamenti 7, Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Numëroni votat. 10 vota për.
 Nuk kalon amendamenti 7.*

Amendamenti 8, tri propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni "Kthimi", pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit;
- b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit; dhe
- c) Deputetja Sabile Basha, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Po, Komisioni i buxhetit nuk mundet dy propozime t'i përkrahë. S'ka nevojë, është e shkruar, çka keni me shpjegue.

Hajde, urdhëro Stojanka.

STOJANKA PETKOVIĆ:

Molim vas. Ja samo hoću da kažem da su sva tri amandmana ovde strpana u jedan amandman a ne odnose se na istu formu. U tome je stvar. Kada na jedan tekst date 3 amandmana onda možete da se odlučite za koji ćeće amandman. Ali, ovo sa sva tri amandmana odnosi na tri različita... Ovaj pod b) se odnosi na albanski jezik, što se tiče lekture. Ovo gore, Koalicije «Povratak» se na nešto sasvim drugo odnosi. Treći, isto na lekturu. Znači administracija nije uopšte odradila kako treba. U tome je stvar sad - kako ćemo da glasamo?

(Ndërprerje në ton)

NAFIJE BERISHA:

Sipas punës së Komisionit unë mendoj se ne duhet të votojmë për. Faktikisht vendimi dhe mendimi i Komisionit është për versionin b) për shkak se aty, për amendamentin e zonjës Sabile Basha, Komisioni funksional ka menduar të mbetet si në tekstin e ligjit, kurse versioni a) i Kopcionit "Kthimi" është amendament i veçantë por nuk është aprovuar nga Komisioni funksional.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit shum. Ju lutem.

Kush është për variantin a) të amendamentit 8 – Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga Komisioni për buxhet, le të ngrisin dorën. 9 janë për.

*Kush është për amendamentin e versionit b)? Ju falemnderit shum.
 A ka votë kundër? I votë kundër.
 A ka abstenim? Nuk ka abstenim.
 Kalon varianti b) i amendamentit 8, prandaj s'kemi nevojë për variantin c) të votojmë.*

Hajt, mundesh si anëtar i Kryesisë...

HYDAJET HYSENI:

Unë përpinqem t'i kuptoj deputetët, ta kuptoj edhe shefin e grupit parlamentar, por do të duhej njëherë të pritej për çka është fjala, pastaj të reagohet sepse nuk është fjala për hajgare, të lutem. Unë thash, në përputhje me Rregulloren, kam të drejtë të sqaroj pse votoj kundër dhe ju lutem t'më rrespektohet kjo e drejtë. Është e drejtë e jotja, zotëri. Jo, jo, të lutem. Unë dua ta sqaroj qëndrimin tim, sepse mendoj se është ilustrativ dhe është i rëndësishëm për punën e mëtejshme të Kuvendit.

Zonja e zoterinj, ne votuam, do të thotë Kuvendi votoi amendamentin që në dy versionet, përfshinë më së paku pesë amendamente dhe kanë përbajtje të ndryshme. Keni durimin, nëse i keni tekstet dhe lexoni, krahasoni me tekstin dhe është absurde të votosh kështu në pako, sepse voton për një variant për një çështje substancialisht krejt tjeter dhe hedhë poshtë diçka që nuk mund të hidhet poshtë në variantin tjeter. Kjo ishte vërejtja ime, në fillim. Dhe, mendoj, edhe dalja ime këtu ka këtë qëllim. Le të kuptohet se kjo mënyrë e votimit në pako të 5-6 amendamenteve dhe hedha pastaj poshtë e 5-6 amendamenteve tjera, na vë në situatë kontradiktore, bile absurde dhe do të dëshiroja që të mos e shoh Kuvendin në këtë përbërje. Ju lutem për mirëkuptim.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Hydajet, ju falemnderit. Votimi tregoi unanimisht, vetëm një votë ishte kundër dhe u krye amendamenti.

*Amendamenti 9, Deputetja Sabile Basha, pa përkrahje nga Komisioni funksional,
 Me përkrahje nga Komisioni për buxhet.*

Kush është për? Po ju lutem, mos më shtyni të bëhem ..

SABILE BASHA:

Të nderuar deputetë, ky amendament është i përkrahur nga Komisioni funksional, për hirë se ka të bëjë gjendjen mjekësore, shkruan këtu. Ndërsa, duhet të jetë "gjendja shëndetësore" dhe nuk mund të jetë "mjekësore". Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Edhe një herë, sqarim. Thuhet amendamenti 9, Deputetja Sabile Basha, pa përkrahje nga Komisioni funksional. Le të deklarohet Komisioni funksional. Kryetari i Komisionit funksional, i cili është, le të deklarohet.

STOJANKA PETKOVIĆ:

Molim vas, ovde je oçigleðno greška. Ovaj amandman 9. je bio podržan od strane Funkcionalne komisije. Bio je podržan! Znači greška je napisano, u administraciji.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Mirë, kush është me këtë përmirësim për atë amendament. Ju falemnderit.
 A ka kush kundër? Nuk ka votë kundër.
 A ka abstenim? Një abstenim.
 Kalon propozimi, me përmirësim.

Amendamenti 10, Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për? Numëroni votat. 10 janë për.
 Nuk kalon amendamenti.

Amendamenti 11, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.
 Kush është kundër? Askush kundër.
 A abstenon ndokush? Nuk ka as abstenime.
 Kalon amendamenti.

Amendamenti 12, tri propozime të ndryshme:

a) Koalicioni "Kthimi", pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit;

Kush është për këtë variantë? 12. Nuk kalon kjo variantë.

b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni për buxhet.

Kush është për? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? 2 vota kundër.
 A abstenon ndokush? Nuk ka abstenime.
 Prandaj, kalon varianti b) i amendamentit 12.

Amendamenti 13, dy propozime të ndryshme:

- a) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit; dhe
- b) Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Kush është për variantin a) të amendamentit 13. Ju falemnderit.

A ka kush kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon ndokush? Nuk abstenon askush.

Kalon varianti a) i amendamentit 13.

Amendamenti 14, deputetja Sabile Basha, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për këtë propozim? Numëroni votat, ju lutem. 9 vota.

Nuk kalon amendamenti.

Amendamenti 15, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 1 votë kundër.

A abstenon ndokush? Nuk ka abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 16, Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për këtë propozim, i lutem të ngrisë dorën. 11 vota.

Nuk kalon amendamenti.

Amendamenti 17, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon ndokush? Nuk ka abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 18, dy propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni "Kthimi", pa përkrahje nga komisionet kryesore; dhe
- b) Deputetja Sabile Basha, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për variantin a)? 11 vota për. Nuk kalon.

Kush është për variantin b)? 7 vota për.

Nuk kalon. Do të thotë mbetet ligji ashtu siç është i propozuar.

Amendamenti 19, Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për? 12 vota për.

Nuk kalon propozimi.

Amendamenti 20, dy propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore; dhe
- b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Kush është për variantin a) 11 vota për.

Kush është për variantin b) Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon ndokush? Nuk abstenon.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 21, dy propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore; dhe
- b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni për buxhet.

Kush është për variantin a)? Numëroni votat. 12 janë për.

Kush është për variantin b)? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka kundër.

A abstenon ndokush? Nuk ka as abstenime.

Kalon amendamenti 21, varianti nën b).

Amendamenti 22, dy propozime të ndryshme:

- a) Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore; dhe
- b) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Kush është për variantin a) 11 janë për.

Nuk kalon.

Kush është për variantin b) Ju falemnderit.

A ka votë kundër për këtë variantë? Nuk ka kundër.

A abstenon ndokush? Nuk abstenon askush.

Kalon varianti b) i amendamentit 22.

Amendamenti 23, Koalicioni "Kthimi", pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Kush është për? 12 vota për.

Nuk kalon amendamenti.

Amendamenti 24, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka kundër.

A abstenon ndokush? Askush.

Kalon amendamenti.

Bajram e votuanam, të lumen. Me sekretarin merruni vesh pas mbledhies.

Ju lumen, kam shum respekt gjinor, por nuk ka me shqarime. Eshëtë marrë ashtu qëndrimit dhe u krye.

(Fillet prej vendit, nuk është johet qarri)

Amendamenti 30, Komisioni i buxhetit ..

Pra ndaj, kalon varianti a) i amendamentit 29.

A ka abstene? Së abstene.

Kush eshtë kundër? 4 vota kundër.
Kush eshtë për? Ju falëminderit shum.

Ju lumen. E dha një herë, ju lumen Komisioni për komunitete i përfshinë të gjitha partite, të po s'ka nevojë për shqarime. Shpërgjimet i kenë bërë në komisione, keni shkruar amendamente, gjitha grupet etnike.

Kush eshtë për variantin a)

- a) Komisioni për të drejtat e interesat e komuniteteve;
- b) Komisioni funksional;
- c) Komisioni i buxhetit; dhe
- d) Deputeti i Sabile Bashe.

Amendamenti 29, kati përopozimi:

Kalon amendamenti.
A absteno nuk ka së abstene.
A ka votë kundër? Nuk ka kundër.
Kush eshtë për? Ju falëminderit.

Amendamenti 28, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kalon amendamenti.
A absteno nuk ka së abstene.
A ka kush kundër? Nuk ka votë kundër.
Kush eshtë për? Ju falëminderit.

Amendamenti 27, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Nuk kalon.
Kush eshtë për? 8 për.

Amendamenti 26, deputeti Sabile Bashe, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Nuk kalon.
Kush eshtë për? Ju falëminderit. 11 vota.

Amendamenti 25, Koadicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet kryesore.

*Kush është për amendamentin 30 të Komisionit të buxhetit? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? Numëroni votat. Ju falemnderit.
 A abstenon kush? 7 abstenime.
 Kalon amendamenti 30.*

Amendamenti 31, deputetja Sabile Basha, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

*Kush është për? 8 vota për.
 Nuk kalon amendamenti.*

Amendamenti 32, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? Nuk ka kundër.
 A abstenon kush? Nuk ka abstenime.
 Kalon amendamenti.*

Amendamenti 33, dy propozime:

- a) *Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit;*
- b) *Deputetja Sabile Basha, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.*

*Kush është për variantin a) të Komisionit të buxhetit? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? 6 vota kundër.
 A abstenon ndokush? Nuk ka abstenime.
 Kalon amendamenti.*

Amendamenti 34, dy propozime:

- a) *Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.*
- b) *Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga komisionet...*

*Kush është për variantin a) të Komisionit të buxhetit? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? Nuk ka kundër.
 A abstenon ndokush? Nuk ka as abstenime.
 Kalon varianti a).
 Për variantin b) s'ka nevojë të votojmë...*

Amendamenti 35, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
 A ka votë kundër? Nuk ka kundër.
 A abstenon ndokush? Nuk abstenon.
 Kalon amendamenti.*

Amendamenti 36, Koalicioni "Kthimi" i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për?

SABILE BASHA:

Amendamenti 36 i Koalicionit "Kthimi" kishte dashur të jetë si versioni b) në amendamentin 35, për shkak se ka të bëjë me të njëtin. Absolutisht nuk përpuset kërkund amendamenti 36 në tekstin e nenit, e humbë dhe bën konfuzion, kurse ne kemi biseduar edhe në Komision dhe jemi marrë vesh, ajo ka heqë dorë prej këtij amendamenti dhe po ashtu jemi marrë vesh që të mbetet versioni në amendamentin 35, kurse ky është gabim i administratës, sepse nuk është në rregull të votohet, sepse krijon konfuzionin në nen...

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Edhe një herë, ju lutem. Teksti është i saktë. Amendamenti 36, Koalicioni "Kthimi" i përkrahur nga Komisioni funksional. Ju lutem, ashtu siç shkruan, ne marrim përgjegjësinë për këtë.

Kush është për? Ju lutem përcaktohuni me vota, është e drejtë juaja.
Kush është kundër?

Kështu edhe sqarohen gjërat, është e drejtë të votohet. Po shifet që është shumica, por ta vërtetojmë dhe të shkojmë sipas procedurës.

Ju lutem, amendamenti nuk kalon, sepse shumica e deputetëve janë kundër.

Amendamenti 37, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për?
A ka votë kundër? Nuk ka kundër.
A abstenon ndokush? Nuk abstenon.
Kalon amendamenti.

Nëse ndieni veten se jeni të lodhur, mund të japim pauzë. Në qoftë se doni, mund ta ndërprenjmë dhe vazhdojmë nesër. Është demokratike. Prandaj, kjo është tërheqje e vërejtjes së fundit.

Amendamenti 38, dy propozime:

LILJANA KENIĆ:

Ne, nismo minoriteti! Ovo je prilika da vam kažem da morate za svaki amandman da nam pružite šansu da kažemo ono što imamo. Mi odustajemo od ovoga amandmana. Znači, ne treba da se glasa. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Do të thotë, mbetet vetëm varianti a) Komisioni funksional me përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Kush është për? Ju falemnderit. Ju falemnderit edhe ju zonjë.
A ka votë kundër? Nuk ka kundër.

A abstenon ndokush? Askush.

Kalon amendamenti 38, por si një propozim, e jo si dy proopzime.

Amendamenti 39, dy propozime:

- a) Komisioni për buxhet;
- b) Komisioni funksional.

Kush është për a) Komisionin për buxhet? Nuk ka përkrahje Komisioni për buxhet.

Kush është për variantin b) Komisionin funksional? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon kush? I abstenim.

Do të thotë amendamenti 39, versioni nën b) i Komisioinit funksional miratohet.

Amendamenti 40, Komisioni funksional, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka kush kundër? Nuk ka.

A abstenon ndokush? Askush. Ju falemnderit.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 41, dy proopzime:

- a) Komisioni funksional, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit, dhe
- b) Koalicioni "Kthimi" pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Do të thotë heqni dorë...?

LILJANA KENIĆ:

Od ovog amandmana odustajemo zato što je već ugrađen u prethodnom amandmanu odnosno u amandmanu Funkcionalne komisije.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Do të thotë mbetet një proopozim.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? Nuk ka votë kundër.

A abstenon ndokush? I abstenim. Ju falemnderit.

Miratohet propozimi.

Ju lutem, tani duhet ta votojmë ligjin në tërësi me amendamentet e aprovuara.

Kush është për? Ju falemnderit shum. Njëzërit. Votë kundër nuk ka, meqë votuan njëzërit.

Dragisha, deshiron ta merr fjalen.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Gospodine predsedniče, dame i gospodo poslanici,

Ovom prilikom smo imali zaista težak posao, ali ja očekujem i nadam se da će stručna služba da ima tek težak posao da ovo sve složi i da da jedan prečišćeni tekst zakona a neće sigurno imati pravo da bilo šta menja od onoga što je ovde u ovom Parlamentu usvojeno. Zato bih podržao gospodina Hisenija i druge poslanike koji su o ovome imali reč, da se u buduće o tome povede računa a predsednika bih zamolio da da reč onima koji žele da nešto pojasne. Recimo, ja sam ovde samo na jedno mesto imao priliku da vidim da je moglo mnogo puta da se glasa i za jedan, i za drugi, i za treći amandman koji se odnose na istu odredbu. Zato je to trebalo zaista... Ovo je bila velika konfuzija i ako se ovako bude ubuduće nastavilo, mi ćemo imati zaista težak posao. Zato, apelujem na predsednika Skupštine da stručnu službu, jednostavno dovede u red i da nam prezentira taj materijal sa komisije onako kako treba, da se ovo ubuduće ne bi dešavalo. Ja sam zabeležio ovde gde je prosto moglo da se glasa za dva amandmana i da nikakav, da zakon ništa ne gubi u kvalitetu, ali nažalost nismo to imali prilike da vidimo.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Meqë nuk thash, tani pyees - a abstenon kush në ligjin propozuar. Katër abstenojnë.

Konstatoj, se ligji u aprovua.

Votimi – Glasanje – Voted:

- Për – Za – For....Shumica – Vecina - Majority...
- Kundër – Protiv – Against..... 00....
- Abstenime – Uzdrzanih – Abstained... 04....

Edhe një vërejtje të gjithë deputetëve. Në fazën kur amendamentet arrijnë në Seancë plenare, nuk mund të ketë kurrfarë shtese pos heqjes dorë sepse ajo kërkon amendamentim të ri dhe procedurë të re. Prandaj, ju lutem mos të kalohet faji vetëm në shërbime profesionale, të cilët, sigurisht nuk mund të amnestohen. Komisionet le ta ndjekin Rregulloren e punës dhe komisionet le t'i kryejnë në kohë punët, do të thotë ne të gjithë jemi në komisione, dhe do ta kemi më lehtë.

Po vazhdojmë, edhe pse deputetët, është shum e vërtetë, janë të lodhur, unë thash edhe një herë, mos më shtyeni ta përdor metodën që unë dij me eksploatua shkëlgjeshëm. Një herë, pra, duhet të punojmë e ta meritojmë edhe pauzën edhe kafën.

Kalojmë në pikën tjetër të rendit të ditës – Shqyrtimi i dytë i Projektligjit për regjistrimin e popullsisë, ekonomive familjare dhe të banesave.

Projektligji është miratuar në parim më 22 maj 2003.

Komisionet parlamentare, kanë shqyrtuar dhe Kuvendit i kanë bërë rekomandime me amendamente.

Departamenti për mbështetje ligjore dhe procedurale, ka bërë radhitjen e amendamenteve të propozuara n'en për n'en, me tekstin e plotë të amdnemanteve, e mërtimin e propozuesit dhe qëndrimet e komisioneve relevante lidhur me të.

Unë do të doja që bashkërisht, ose në fillim, meqë ministri ka shprehë gatishmërinë, apo t'i presim komisionet, çfarë është dëshira juaj.

Urdhëroni. Zoti ministër paraqet fjalën hyrëse.

JAKUP KRASNIOI:

I nderuari zoti kryetar, të nderuar deputetë,

Unë sot jam konsultuar me ekspertët që kanë hartuar ligjin për regjistrimin civil, të banesave dhe ekonomive familjare dhe, pas një diskutimi dhe pas analizave që janë bërë edhe në amendamentet e paraqitura, mendimi i tyre është se amendamentet e shtuara janë joprofesionale, substancialisht nuk ndryshojnë ligjin dhe ndonjë fjalë që zëvendësohet nuk është e qëlluar. Njëra nga to është fjalë "rezident dhe jorezident" që nuk mund të zëvendësohet më së miri me fjalën as "vendore" dhe as "vendase". Prandaj, megjithëtë, ju do të vendosni, por mendimi i ekspertëve, edhe një herë po them, që kanë hartuar ligjin, janë të mendimit se ndryshimet më amendamentet që janë ofruar nuk janë profesionale dhe substancialisht nuk ndryshojnë dhe ndihmojnë për së miri ligjin. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ministër, ju falemnderit. Unë do të doja të kemi në konsideratë këtë dhe në parim, atje ku ka mundësi, gjithmonë le të shkojë propozimi i sponsorit, kuptohet kur është në rregull. Prandaj, vazhdojmë menjëherë, pa humbur kohë.

Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese, ka vlerësuar se Projektligji për regjistrimin e popullsisë, të ekonomive familjare dhe të banesave ka besueshmërinë në Kornizën kushtetuese.

Komisioni për të drejtat dhe interesat e komuniteteve, ka vlerësuar se Projektligji për regjistrimin e popullsisë, të ekonomive familjare dhe të banesave nuk cenon të drejtat dhe interesat e komuniteteve.

Komisioni për buxhet, konstatoi se Projektligji në fjalë nuk ka implikime buxhetore.

Amendamentet e propozuara, në mënyrë specifike, reflektojnë qëndrimet e Komisionit funksional dhe të deputetit Kolë Berisha.

Amendamenti 1, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 6 vota kundër.

A abstenon ndokush? 3 abstenojnë.

Kalon amendamenti 1.

Amendamenti 2, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

A nënkupton kjo edhe Komisionin funksional, ju lutem? Ashtu, pra.

Kush është për? Numëroni votat, ju lutem.

Kush është kundër?

A abstenon ndokush?

Kalon amendamenti, me 45 vota për, 11 kundër dhe 5 abstenime.

Amendamenti 3, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional, me një plotësim.

Kush është për? Ju falemnderit.

Kush është kundër? 9 vota kundër.

Kush abstenon? 11 abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 4, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional.

Kush është për?

Hydajet ndërgjegjen e deputetit nuk mund ta vlerësoj e as ti Hydajet. Hydajet boll më. Unë ju luta dhe prap po them, m'aksimalisht le të aprovohet mendimi i sponsorit të ligjit, për këto çështje. Mos të bëjmë ndryshime të pavend kur nuk duhet. Unë jam i detyruar ta ndjek procedurën për të cilën vazhdimisht kritikoni, Hydajet. Unë përkrahi por votat nuk e përkrahin. Çka të bëj. Vazhdimisht këtë po e potencoja.

Kush është për amendamentin 4, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional, me një plotësim. Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 11 kundër.

A abstenon ndokush? 12 abstenime.

Kalon amendamenti 4.

Amendamenti 5, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

Kush është kundër? 9 vota kundër.

A abstenon ndokush? 7 abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 6, dy propozime:

- a) *Deputeti Kolë Berisha, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit; dhe*
- b) *Komisioni funksional, pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit.*

(Flitet prej vendi, nuk dëgjohet qartë)

Po, në qoftë se janë të njëjta, atëherë pse dy propozime. Shummirë, prandaj unë thash të shkojmë përfunksionalin.

Kush është për propozim të Komisionit funksional, sepse a) tërheqet. Do të thotë është një propozim. Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 9 vota kundër.

A abstenon ndokush? 1 abstenim.

Kalon amendamenti – propozimi i versionit nën b) i Komisionit funksional.

Amendamenti 7, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 7 vota kundër.

A abstenon ndokush? 3 abstenime.

Kalon amendamenti 7.

Amendamenti 8, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional, me një plotësim.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka kush kundër? 12 vota kundër.

A abstenon kush? 8 abstenime.

Kalon amendamenti 8.

Amendamenti 9, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni për komunitete, kurse nga Komisioni funksional me plotësim.

BUJAR DUGOLLI:

Në realitet, edhe ky amendament është përkrahë. Plotësimi, ku flitet për disa të dhëna që duhet të evidentohen në formularin, Komisioni funksional ia ka shtuar edhe "përkatësinë kombëtare dhe gjinore". Domethënë, ky amendament duhet të përkrahet i tërë, siç e ka propozuar deputeti Kolë, por me plotësimet e Komisionit funksional, sepse nuk vlenë regjistrimi në rast se këto nuk figurojnë në ligj, që duhet të ketë këso të dhënash. Unë mendoj se duhet të plotësohet i tëri me këto plotësime të Komisionit. Ju falemnderit.

Kush është për variantin b) me të gjitha sqarimet që i dha zoti Dugolli? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? Numëroni votat. 13 vota kundër.

A ka abstenime? 2 abstenime.

Kalon amendamenti, me plotësimet që dha Komisioni funksional.

*Amendamenti 10, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional,
me plotësime.*

Kush është për? Ju falemnderit.

Kush është kundër? 9 kundër.

A abstenon ndokush? 7 abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 11, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 8 vota kundër.

A abstenon kush? 5 abstenime.

Kalona mendamenti.

*Amendamenti 12, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional,
me plotësime.*

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 8 kundër.

A ka abstenime? 6 abstenime.

Kalon amendamenti.

Amendamenti 13, dy propozime:

- Deputeti Kolë Berisha, me përkrahje nga Komisioni i buxhetit; dhe
- Komisioni funksional, pa përkrahje nga Komisioni i buxhetit.

Të shkojmë me Komisionin funksional, sepse ai është kryesor.

Kush është për variantin b) të Komisionit funksional? Ju falemnderit.

*A ka votë kundër? 9 kundër.
A abstenon ndokush? 1 abstenim.
Kalon amendamenti.*

*Amendamenti 14, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional,
me plotësimë.*

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 9 kundër.
A ka votë abstenimi? 9 astenime.
Kalon amendamenti.*

*Amendamenti 15, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional,
me plotësimë.*

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? 9 kundër.
A abstenon kush? 6 abstenime.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 16, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 8 kundër.
A abstenon kush? 2 abstenime.
Kalon amendamenti.*

*Amendamenti 17, deputeti Kolë Berisha, pa përkrahje nga Komisioni funksional,
me përkrahje nga Komisioni për buxhet.*

*Komisionit funksional, i japim përparësi.
Ju lutem, propozuesi heq dorë, prandaj mbetet varianti që është në ligj. Ju falemnderit.*

Amendamenti 18, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 8 kundër.
A ka abstenime? 2 abstenime.
Kalon amendamenti.*

*Amendamenti 19, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga Komisioni funksional,
me plotësimë.*

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 9 kundër.*

*A abstenon ndokush? 9 abstenime.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 20, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 9 kundër.
A abstenon ndokush? 1 abstenim.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 21, deputeti Kolë Berisha, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Propozuesi heq dorë. U krye, domethënë nuk kalon. Shum konstruktiv...

Amendamenti 22, deputeti Kolë Berisha, pa përkrahje nga komisionet kryesore.

Edhe ky propozim hiqet.

Amendamenti 23, Komisioni funksional.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? 3 kundër.
A abstenon kush? Asnjë abstenim.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 24, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? 9 kundër.
A abstenon ndokush? Askush.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 25, deputeti Kolë Berisha, pa përkrahje nga Komisioni funksional.

Tërheqet edhe ky propozim dhe mbetet sikur që është në ligj.

Amendamenti 26, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

*Kush është për? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? 5 kundër.
A abstenon kush? 2 abstenime.
Kalon amendamenti.*

Amendamenti 27, deputeti Kolë Berisha, i përkrahur nga komisionet kryesore.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka votë kundër? 8 kundër.

A abstenon ndokush? 1 absténim.

Dhe, në fund, më lejoni t'ju ftoj ta votojmë ligjin në tërësi, me amendamentet e aprovuara.

Të pranishëm janë 78 deputetë.

Kush është për? Ju falemnderit.

A ka kush kundër? 9 kundër.

A abstenon ndokush? 10 absténime.

Konstatoj se aprovohet Ligji me amendamentet e aprovuara.

Votimi – Glasanje – Voted:

- Për - Za - For Shumica – Većina – Majority.....
- Kundër – Protiv – Against 09.....
- Abstenuan – Uzdrzanih – Abstained..... 10.....

Ju falemnderit shum. Deri në ora 12, bëjmë kafepauzë.

(Vijon pauza)

(Pas pauzës, Seanca vazhdoi punën)

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Unë mendoj se jemi të gatshëm ta vazhdojmë punën.

Tani kemi pikën e rendit të ditës – Shqyrtimi i parë i Projektligjit për shërbimet postare.

Projektligji u është shpërndarë deputetëve më 20 qershori 2003 dhe janë përmbrushur kushtet për shqyrtim dhe miratim në parim.

T'ju përkujtoj se debati i sotëm vetëm në çështje të përgjithshme dhe pastaj do të bëhet amendamentimi.

Ftoj ministrin Zef Morina të paraqes fjalën hyrëse lidhur me Projektligjin e propozuar.

ZEF MORINA:

Inderuar zoti kryetar, Kryesi e nderuar, zonja dhe zotërinj deputetë,

Projektligji i propozuar mbi shërbimet postare, është një ndër priorititetet e larta legislative për Ministrinë e Transporteve dhe të Telekomunikacionit.

Ky Projektligj është përgjigje ndaj nevojave për një ligj moderrn dhe gjithpërfshirës për sektorin e shërbimeve postare, nevoja të cilat janë identifikuar si disa nga priorititetet më të larta të Ministrisë së Transportit dhe Posttelekomunikacionit në Programin e saj për kriimin e legjislacionit për këtë vit.

Ky Projektligj promovon konsolidimin e strukturave përgjegjëse në sektorin e shërbimeve postare, për arsy se sqaron përgjegjësitë dhe kompetencat përkatëse të subjekteve që mbajnë përgjegjësi në sektorin e shërbimeve postare.

Ky Projektligj ngritë nivelin e transparencës dhe efikasitetin në sektorin e shërbimeve postare.

Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit do të krijojë dhe implementojë politikën dhe strategjinë e sektorit të shërbimeve postare, të miratuar nga Qeveria, në bazë të procedurave transparente të cekura në Projekligjin në fjalë.

Ky Projektligj promovon zhvillimin e sektorit të shërbimeve postare përmes themelimit të një kornize ligjore rregullative e cila përputhet me standarde dhe praktikat ndërkombëtare.

Projektligji promovon zhvillimin e sektorit postar dhe bashkëpunimin me organizatat ndërkombëtare, ku Ministria e Transporteve dhe Posttelekomunikacionit do të ushtrojë këto kompetencia në koordinim me UNMIK-un, aty ku janë të rezervuara për PSSP-ën, përmes themelimit të një kornize ligjore rregullative, e cila përputhet me standarde ndërkombëtare dhe e cila hapë tregun për konkurrencë dhe investime. Nevojiten investime për të krijuar kushte për arritjen e zhvillimit në sektorin postar në nivel të dëshiruar. Është veçanërisht e rendësishme që t'u jipet shërbime atyre që jetojnë në vende rurale dhe vende me shërbime të mangëta.

Ligji për shërbime postare, është i nevojshëm me sa vijon:

- *Për sigurimin dhe ofrimin e shërbimeve bazë në tërë territorin e Kosovës, përmirësimin e cilësisë së shërbimit dhe mbrojtjen e investimeve të përdoruesve lidhur me shërbimet në fjalë;*
- *Zhvillimin e mëtejshëm të shërbimit postar në përputhje me standarde ndërkombëtare dhe kushteve konkrete të zhvillimit të këtyre shërbimeve në Kosovës;*
- *Sigurimin e konkurrencës, ndershmërisë ndërmjet operatorëve dhe mbrojtja e interesave të përdoruesve;*
- *Rregullimin dhe kryerjen e shërbimeve postare në përputhje me rekomandimin e Bashkimit Evropian dhe dokumenteve standarde të Bashkimit të Postave Ndërkombëtare;*

- *Licencimin e operatorit publik, i cili ofron shërbime bazë dhe shërbime të tjera;*
- *Dhënien e lejeve për ofruesit e shërbimeve postare që ofrojnë shërbimet tjera postare që nuk përfshihen në shërbimet bazë postare.*

Ky Projektligj arrinë që me kompetencë të përcaktojë problemet që i referohen shërbimit postar, si dhe krijon kushte për rregullimin dhe mbikëqyrjen e shërbimeve në fjalë.

Ky Projektligj përcakton kompetencat e Ministrisë së Transportit dhe Posttelekomunikacionit – Departamentit të postave, i cili do të jetë në kuadër të kësaj Minsitrie.

Ky Projektligj përcakton që Ministria të hartojë strategjinë e shërbimeve postare dhe ia paraqet për miratim Qeverisë.

Projektligji përbëhet nga:

Kreu i parë – Dispozitat e përgjithshme, ku hyjnë objektet e ligjit, qëllimet dhe përkufizimet terminologjike;

Kreu i dytë – Roli i Qeverisë në sektorin postar, ku përcaktohen kompetencat e Ministrisë dhe të Departamentit të postave; kush e krijon strategjinë e zhvillimit të postave; kush e miraton; kush e zbaton dhe kush kryen rregullimin e sektorit postar në Kosovë;

Kreu i tretë - Shërbimet postare, ku përcaktohen objektet dhe veprimtaritë e shërbimit postar, si dhe ndalesa në këtë shërbim;

Kreu i katërtë – Përcakton sigurimin e shërbimeve bazë, të rezervuara; rregullimin e operatorit publik; bashkëpunimin në shërbimin postar; veprimtaritë e shërbimeve në situatat e jashtëzakonshme;

Kreu i pestë – Licencat dhe lejet definojnë se kush bënë dhënien e licencave dhe lejeve të operatorëve të ndryshëm; kompetencat dhe kushtet e dhënies së licencave të tyre si dhe përcakton kontrollin e shërbimeve postare;

Kreu i gjashtë – Kontratat e shërbimeve postare përbajnjë veprimtarinë konkrete të realizimit të shërbimit postar, duke filluar nga pranimi, vijimi, dorëzimi, taksat, përgjegjësia, reklamacionet dhe masat e dëmshpërbimit;

Kreu i tetë – Fshehtësia në të cilën përcaktohen ruajtja e sekretit dhe ruajtja e të dhënave si kërkesa të veçanta për mbrojtjen e interesave të përdoruesve;

Kreu i nëntë – Përcakton kundërvajtjet dhe masat e gjobitjes; dhe

Kreu i dhjetë – Dispozitat përfundimtare mbështeten në marrëdhëniet dhe shërbimet bazë postare dhe organet vendore.

Deri më tani, nuk ka patur ligj të posaçëm për shërbimet postare.

Ministria e Transporteve dhe Posttelekomunikacionit ka konsultuar ekspertë vendor dhe ndërkontebtar, njohës të mirë të shërbimeve postare gjatë procesit të përpilimit të Projektligjit në fjalë.

Ministria e Transporteve dhe Posttelekomunikacionit, në hartimin e ligjit, është mbështetur në kapacitet profesionale që disponon; ndihmën e konsulentit dhe këshilltarit ligjor ndërkontebtar të Ministrisë.

Që ta përpilojë këtë Projektligji, Ministria ia ka dërguar Projektligjin në fjalë Zyrës Ligjore të UNMIK-ut për të koordinuar për çështjet e rezervuara dhe të transferuara në fazat e mëhershme të përpilimit të këtij Projektligji.

Ministria e Transporteve dhe Posttelekomunikacionit, gjatë fazës së hartimit dhe shqyrtimit të Projektligjit ka koordinuar aktivitetet me ministritë tjera, siç janë: Ministria e Financave, Ministria e Shërbimeve Publike, Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë dhe Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve.

Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, ministër. Debat i parim përfshinë këtë renditje: kryetarët e komisioneve - nën një, ai Funksional, shefat e grupeve parlamentare, pastaj të tjerët - anëtarët e Kryesisë dhe deputetët. Unë s'e kam në plan ta stoj dikend, nëse s'e sheh të arsyeshme. Edita Tahiri, është paraqitur.

EDITA TAHIRI:

Ju falemnderit, zoti kryetar. Të nderuar kolegë,

Duke mos u lëshuar në retorikën për vlerësimin e rëndësisë së këtij ligji për normalizimin e shërbimeve postare, më lejoni të jap disa nga elementet që vlerësoj se janë parimore dhe që duhet të reflektohen në këtë ligj.

1. *Garanca e Qeverisë për shërbimet postare. Në preambulen e ligjit duhet të figurojë se Qeveria garanton qytetarët për shërbimet postare. Dihet nga praktika e vendeve të ndryshme që qeveria është garantuese për shërbimet postare. Andaj kjo duhet të bëhet pasi që posta, edhe pas privatizimit eventual, kryesisht mbetet një institucion shtetëror.*
2. *Posta duhet të ketë statusin e subjektit në tregun financiar. Posta duhet të figurojë dhe me ligj të jetë subjekt në tregun financiar, në mënyrë që të jetë në gjendje të vetëmbahet në ambientet konkurruese. Mbi modelet që funksionojnë sot në botë, mbi 50% pra të vetëmbajtjes së vet financiare, postat mbajnë vetëveten.*
3. *Normalizimi i tregut të shërbimeve postare. Ky ligj duhet të eliminojë kaosin ekzistues në tregun e shërbimeve postare. Ky ligj duhet të përjashtoje veprimin e operatorëve ilegal në Kosovë, siç janë PTT-Serbia; DHL-ja e të tjera. Dihet se në Kosovë ekziston vetëm një operator legal, tani për tani i përkohshëm, me emrin UNMIK-post, që bashkëpunon me operatorë nga jashtë dhe atë në vijë ajrore përmes Cyrihut dhe në atë tokësore përmes Tiranës dhe Shkupit.*

4. Normalizimi i punës së qendrës transitore postare. Duke ditur rëndësinë e qendrës transitore postare për shërbimet e efektshme postare, ky ligj duhet përfundimisht të rregullojë çështjen e qendrës transitore postare në Fushë-Kosovë. Kjo qenderë është usurpuar nga disa serbë të cilët punojnë në PTT të Serbisë, derisa punëtorët e Postës së Kosovës punojnë në një objekt pa kushte minimale të punës.
5. Kodi postar i Kosovës. Duke patur parasysh problemet e dërgesave postare nga jashtë, të cilat përcillen përmes Beogradit, për shkak të kodit postar, dhe duke u ballafaquar me dëmet që pësojnë këto dërgesa, duke u dëmtuar fizikisht, duke u hapur, kontrolluar dhe duke munguar shumgjëra në to, ky ligj duhet të zgjidhë në mënyrë adekuate edhe këtë çështje të kodit.

Dhe, në fund, më lejoni të them se dje më ka mbrrri një komunikim që ka ndodhur midis zyrës së Ministrisë për Transport dhe Komunikacion dhe Zyrës së kryeministrit. Së pari dëshiroj të them se Ministria duhet me kohë t'i dërgojë këto korrespondime apo komunikime, në mënyrë që t'na jipet ne kohë të analizojmë përcaka është fjalë. Unë nuk kam mund ta kuptoj krejtësisht, por natyrisht dëshiroj t'ju premtoj se këto çështje që figurojnë këtu do t'i marrim parasysh në fazën e dytë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Naim Maloku, le të bëhet gati Hatixhe Hoxha.

NAIM MALOKU:

I nderuar zoti kryetar, i nderuar zoti ministër, zonja dhe zotërinj deputetë të nderuar,

Shërbimi postar i një vendi, sa është i rëndësishëm për funksionimin normal të shoqërisë aq është edhe human. Të keni parasysh, një shërbim postar i zhvilluar, në nivel të lartë të organizimit në një shoqëri, mundëson dhe aktivizon mijëra postier të cilët trokasin në dyert dhe banesat e qindra-mijëra njerëzve dhe individëve brenda një dite, në krejt territorin e shtetit. Këtu keni parasysh shpërndarjen e pensioneve dhe ndihmave tjera sociale që iu bëhen njerëzve me afësi të kufizuara, të të sëmurëve, invalidëve dhe të gjithë pleqve dhe atyre të cilët nuk mundin që të shkojnë e t'i marrin nëpër banka e tjera. Ky fakt është ilustrativ për të pa dhe kuptuar se sa është edhe humane ngritja e nivelit të shërbimit postar në nivel të duhur që e përfshinë tërë territorin e Kosovës.

A kemi bërë ne sa duhet, Ministria dhe Qeveria, për të ngritur nivelin e shërbimit postar në Kosovë në nivel të duhur dhe të kënaqshëm? Them, se jo.

Para nesh është ligji për shërbimet postare të Kosovës dhe më lejoni që në emër të Grupit Parlamentar të Aleancës për Ardhmërinë e Kosovës, t'i jap disa sygjerime dhe vërejtje në këtë ligj.

Së pari. Përveç rëndësise që ka shërbimi postar atë të dërgimit të postës dhe rëndësise humane, që thash, është me rëndësi të veçantë edhe për segmentet tjera të funksionimit normal të shoqërisë. Ligjit i mungon një kapitull i tërë, i cili përcakton veprimtarinë dhe funksionimin e shërbimit postar të Kosovës në rastet emergjente. E kam fjalën për katastrofat humanitare

dhe raste të tjera emergjente, të cilat e godasin shoqërinë e Kosovës, ose në rast se e godasin pra s'hoqërinë e Kosovës. Ka munguar bashkëpunimi me Ministrinë e Shërbimeve Publike, Departamentin e sigurisë dhe emergjencës, që së bashku me ta, të hartojnë kapitullin i cili rregullon dhe përcakton të gjitha detyrat dhe veprintarinë e këtij shërbimi në raste të tilla emergjente.

Dy. Asnjë postë, edhe në vendet e shteteve më të zhvilluara, nuk është rentabile dhe nuk mbahet vet, pra me shërbime të cilat posta i ofron. Prandaj kemi në shum shtete të botës edhe sot që s'janë të ndara, por quhet posttelekomi i një shteti, sepse telefonia mobile dhe fitimet që arrihen me ato shërbime shfrytëzohen për mbajtjen dhe funksionimin normal të shërbimit postar apo të postave, apo gjenden mënyra dhe forma të tjera nga buxheti i shtetit për t'u mbajtur shërbimi postar i një shteti. A e kemi bërë ne këtë, edhe me Ligjin mbi telekomunikacionin, që e kemi aprovuar këtu në këtë parlament? –Themi se jo. Në shum shtete, debaton parlamenti, kur vendoset të shitet një përqindje e telekomunit apo telefonisë mobile të atij shteti. Ne me ligj kemi përcaktuar se është treg i hapur dhe kemi lënë mundësinë që kushdo, kujto t'i teket, me ardhë dhe të fitojë këtu nga telefonia e mobileve të Kosovës.

... Kreu i pestë, më falni, licencimi që pastaj edhe nenet tjera, te kreu i tetë dhe tjerë, mirret shum me paraqitjen e një mundësie, unë e shoh këtu, që po e marr në mënyrë ilustrative një fshatar në arën e vet të ndërtojë një postë dhe kërkon licencën për të kryer shërbime postare në një territor. Po më duket pak si a bstrakte kjo. Posta duhet, në të gjitha shtetet edhe më të zhvilluara të botës, janë shërbime publike shtetërore dhe nuk është dashur që në ligj... Ligji është ngarkuar shum me kushtet që duhet t'i plotësojë personi fizik apo juridik i cili kërkon licencën për të ofruar shërbime postare. Është dashur pra të zvogëlohen këto dispozita dhe këto nene dhe të plotësohen këto me ato vërejtjet që unë i thash dhe me mangësitë që i prezentova këtu para jush në këtë Projektligj.

Më duket se ffala "privatizim" apo synimi ynë për privatizim nuk duhet të kuptohet si shumabstrakte dhe të fillohet pastaj edhe të fantazohet edhe për shërbime tjera dhe një ditë do të kërkojë ndokush dhe do të përcaktohet me ligj edhe liçenca për një aeroport të vogël privat ushtarak, e tjera, e tjera. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit, Hatixhe Hoxha, le të bëhet gati Dragisha Kërstoviq.

HATIXHE HOXHA:

Zoti kryetar, zoti ministër, të nderuar deputetë,

Projektligi për shërbimet postare, është projektligi i tretë me radhë që vjen nga Ministria e Transportit dhe Posttelekomunikacionit. Ky Projekligj ka gjithsej 43 nene. Është shum e nevojshme dhe mëse e domosdoshme që të kemi sa më parë ligjin për shërbimet postare, për arsy se ligji i mëparshëm nuk mund të përbushë dot sot ecjet përpara, sidomos pas ndryshimeve të mëdha që ndodhen tek ne. Ai është tekaluar edhe në shumaspekte të tjera.

Për këtë arsy, në këtë fushë, kemi një mungesë, një boshllék të ndjeshëm legislativ, për çështjet që kanë të bëjnë me veprintarinë e shërbimeve postare. Prandaj, ligji për shërbimet postare është mëse i nevojshëm për përbushjen e kësaj zbratzësie legislative. Pra, roli

kryesor i këtij ligji është normimi i çështjeve që kanë të bëjnë me rregullimin e shërbimit postar unik në Kosovë.

Mendoj se Projekligji është mbështetur në standarde ndërkombëtare. Ai siguron konkurencën e lirë në ofrimin e shërbimeve postare, iu jep mundësi personave fizik dhe juridik që kundrejt licencimit të ofrojnë shërbime postare, përcakton përgjegjësinë e organeve të shërbimit postar, vë në qarkullim pullën postale, përcakton tarifat e shërbimeve postare, mbrojtjen e të dhënavë, përcakton ruajtjen e sekretit, përcakton kundërvajtjet dhe masat e gjobës në rast të shkeljes së ligjit.

Unë këtu kam disa vërejtje, në nenin 6, ku bëhet fjalë për detyrat e Ministrisë ose më konkretisht të ministrit, pastaj në nenin 17, 18 dhe 19 ku bëhet fjalë për licencat, dhëni e licencave dhe pezullimin e licencave.

Sa i përket çështjes së licencave, aty ku thuhet se "është kompencë e ministrit" mendoj se në këtë çështje duhet të ketë transparencën - dhëni e pezullimin e licencave, të ekzistojë një mekanizëm i veçantë i krijuar brenda ministrisë që do të kujdesej për dhëni, pezullimin dhe mbikëqyrjen e licencave.

Po të kundrohet ky Projekligj në aspektin gjuhësor, mund të themi se, krahasuar me projektligjet tjera, është shkruar me një gjuhë konçize dhe të qartë. Projekligji ka shum më pak gabime gjuhësore, gabime këto të cilat megjithatë duhet korriguar.

Mendojmë se edhe për disa çështje nuk janë dhënë sqarime të nevojshme, mirëpo shpresojmë se ato do të jepen në rregullore dhe aktet nënligjore përkatëse.

Në fund do të thoja se, duke parë nevojën e ngutshme për nxjerrjen e këtij ligji, Grupi Parlamentar i Partisë Demokratike të Kosovës përkrahë miratimin në parim të këtij ligji.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Sipas madhësisë do të duhej të ishte Alush Gashi, por ia dhash fjalën Dragisha Kërstoviqit, në emër të grupit, prandaj kërkoj falje profesor.

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Gospodine predsedniče, gospodine ministre, dame i gospodo poslanici,

Ja, nažalost, sa rezignacijom već na početku moram da konstatujem da naš poslanik, zadužen da uzme učešće u raspravi po ovom zakonu, iz meni nepoznatih razloga, nije prisutan na sednici, a ne znamo i nemojte pogodačati ovaj... Tako da sam prinuđen da sam kažem nekoliko reči o ovome.

Ja moram da ponovim primedbu koju ponavljam gotovo svaki put kad su u pitanju prva čitanja zakona, bilo kojeg zakona. Ni ovom prilikom, Vlada ni nadležno ministarstvo nisu ispoštovali zahtev srpske Koalicije «Povratak» da angažuju srpske eksperte u izradi nacrtta zakona. No, nadam se da će se to jednog dana ipak dogoditi, ako nigde drugde, bar u ovo Ministarstvo, koje je danas sponzor ovog zakona.

Ne sporim, inače, to da Kosovo treba da ima svoj zakon o poštanskim uslugama, to je pravo koje je inače Ustavnim okvirom jasno regulisano. Ali, kada je u pitanju ovaj Nacrt zakona, moram da ukažem na neke sporne i na neke nerazumne i nejasne odredbe, koje će prilikom podnošenja amandmana i u daljoj proceduri nadležne komisije imati u vidu i nadam se da će napraviti bolje odredbe i kvalitetne odredbe koje će sam zakon učiniti kvalitetnijim.

Dakle, u članu 21. gde su propisani uslovi ugovora, u tački 5., tačka 5. je formulisana tako kako je formulisana, ja lično mislim da je to nešto što je u nadležnosti... što se zapravo kosi sa Ustavnim okvirom i sa Rezolucijom 1244 jer je rečeno u Ustavnom okviru da su privremene institucije samouprave da one vrše svoja ovlašćenja u skladu sa Rezolucijom 1244 a lično mislim da odredba člana 5. nije u saglasnosti ni sa Ustavnim okvirom a još manje sa Rezolucijom 1244.

Kod člana 22., meni barem nije jasno, da li je nekom jasno – videćemo u daljoj raspravi. Kod člana 22. u tački 6. kaže «prijem i distribucija poštanskih pošiljaka mora u potpunosti odgovarati standardu, kvaliteta predviđenim uputstvima Evropske Unije radi postizanja sledeće: vreme od prijema do distribucije pošiljke mora biti d+3,85 ukupnog broja pošiljaka. Pod b) vreme od prijema do distribucije pošiljaka mora biti d+5,97 od ukupnog broja pošiljaka». Ja, to ne razumem.

Sporna je i odredba člana 23. tačka 1., tačka d), a sporne su i odredba 41, gde je rečeno da ovaj zakon se objavljuje sa identičnim tekstrom na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. I mislim da u Ustavnom okviru stoji, da se zakoni objavljuju sa identičnim tekstrom na albanskom, bošnjačkom, srpskom, engleskom i turskom jeziku. To tako stoji. I sporna je naravno i odredba člana 42. predloženog zakona gde stoji da se u slučaju neslaganja kao izvorni tekst za potrebe tumačenja smatraće se tekst na albanskom jeziku. Ja lično mislim da to ne može i da je takođe u suprotnosti sa Ustavnim okvirom i da bi u procesu podnošenja amandmana na ovaj zakon o tome zaista trebalo da se povede računa i da se ne dogadaju ovakve stvari.

Neću da govorim sada o tome da li je to namerno ili je u pitanju pogreška. Bilo kako bilo odredba člana 42. je neodrživa iz prostog razloga što su albanski i srpski jezik u ravnopravnoj upotrebi prema odredbama Ustavnog okvira. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Alush Gashi, le të bëhet gati Ramadan Kelmendi.

ALUSH GASHI:

Inderuar kryetar, në emër të Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës, i japim mbështetje në parim këtij Projekligji dhe kontributin tonë lidhur me këtë do të japim përmes Komisionit funksional. Falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit shum. Ramadan Kelmendi.

RAMADAN KELMENDI:

Inderuari kryetar, të nderuar ministra dhe deputetë,

Shprehimisht përkrahim ligjin për shërbimet publike. Megjithatë, më lejoni që të jam edhe unë i shkurtër, për shërbimet postare, më falni, me të cilin do të arrihet një rend, rregull dhe ligjshmëri me të vetmin qëllim që për shërbimet efikase të sigurohet një konkurencë e ndershme për mbrojtjen e interesave të shfrytëzuesve. Për të arritur këtë qëllim, mendoj se më parë do të ishte mirë të krijohen mundësitet që të kishim edhe ligjin mbi emërimin e vendbanimeve, rrugëve dhe shesheve pasi që ky do të mundësonte një shërbim më efikas. Ky propozimligj parashev veprimtarinë postare në tërë Kosovën, çka është mirë, por fatkeqësisht duhet ta them një të vërtetë se kjo nuk vlenë për pjesën veriore të Mitrovicës dhe fshatrae të saj shqiptare ku atje vërtetë posta, gjegjësisht pranimi, përpunimi dhe shpërndarje e postës nuk mund të bëhet tanë pikërisht.

Nxitja e konkurencës së lirë dhe privatizimi i shërbimit postar, së bashku me sektorin e korrespondencës në përgjithësi duhet të përcaktohet me ligj në mënyrë shprehimore, gjegjësisht shërbimet postare duhet të kryhen nga shteti e jo nga individët privat. Shërbimi postar, ndonëse përcakton se shërbimet kryhen në tërë Kosovën, u vërejt se letrat, dërgesat dhe shkresat tjera nuk mund të arrijnë në disa pjesë të saj.

Në propozimligj nuk duhet sqaruar roli i ministrisë, në sektorin e postës, ngase kjo nuk shkon me natyrën e ligjit dhe se ky është stërngrarkim dhe superkoordinim i funksioneve, si dhe me ligj nuk shpjegohet i ministrit, siç është vepruar në kreun e dytë të nenit 7.

Departamenti i postës nuk është propozuar mirë në kuptimin e organizimit dhe funksionalizimit, si dhe lidhjen në mes postave komunale dhe atyre regionale.

Mendoj se me nenin 9 duhet të përcaktohet se çka ndalohet në shërbimet ndërkontaktore postare, sepse siç është përcaktuar, është një përcaktim i përgjithshëm ngase përmbarja e shkresave në të shumtën e rasteve nuk mund të lexohen.

Po ashtu, do të ishte mirë që me këtë ligj, sikur që vepron çdo shtet, edhe Kosova ta kishte përcaktuar një pullë unike shtetërore postare, kundrej atyre që janë sot në shërbim.

Mendoj se marrëdhëniet në mes ministrisë dhe operatorit publik të postave në kohëzgjatje prej 15 vjetë është e paarsyeshme. Duhet të jetë në një kohëzgjatje më të shkurtër dhe të arsyeshme.

Propozimligji nuk precizon kushtet dhe mënyrën e dhënies dhe të pezullimit të licencës, çka pritet që kjo të plotësohet me amendamente.

Vlerësoj se postat patjetër duhet të pajisen me dëshmi pranim-dorëzim të letrave dhe dokumentacionit, në veçant kur shkresat kanë të bëjnë me gjykata, pjesëmarrjet në konkurse, përzgjedhja – me të vetmin qëllim që të mos lëhet mundësi që të polimizohet rrëth çështjeve të afateve ligjore dhe atyre administrative.

Vlerësoj se neni 39 duhet të riformulohet juridikisht, gjegjësisht “me hyrjen e këtij ligji në fuqi pushojnë së zbatuari të gjitha ligjet tjera që rregullojnë këtë materie”.

Në tërësi, ky ligj përkrahet dhe është edhe një begati e ligjshmërisë në Kosovë. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Të falemnderit shum. Ju lutem tani duhet të deklarohemi për mbështetje të ligjit në parim.

Kush është për? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? 2 vota kundër.
A abstenon ndokush? 5 abstenime.

Prandja, konsideroj se Ligji është aprovuar në parim.

Votimi – Glasanje – Voted:

- Për – Za – For Shumica – Vecina – Majority.....
- Kundër – Protiv – Against 02.....
- Abstenuan – Uzdrzanih – Abstained..... 05.....

Kalojmë në pikën vijuese të rendit të ditës – *Shqyrtimi i Projektrregullores për kodin doganor të Kosovës.*

Projektrregullorja për kodin doganor të Kosovës, është propozuar nga UNMIK-u dhe në të njëjtën kohë iu është dërguar Qeverisë dhe Kuvendit për dhënien e vërejtjeve dhe komenteve.

Deputetëve iu është shpërndarë më 24 qershori 2003.

Qeveria e Kosovës i ka rekomanduar Kuvendit vërejtjet dhe komentet e saj.

Komisionet parlamentare kanë shqyrtuar Projektkodin doganor dhe Kuvendit i kanë paraqitur rekomandimet e veta:

1. Komisioni për çështje gjyqësore, legjislacion dhe kornizë kushtetuese i propozon Kuvendit që këtë Projektrregullore ta trajtojë si projektitligj i Kuvendit të Kosovës, me çka pajtohen edhe komisionet tjera funksionale dhe kryesore, duke theksuar këtë si vërejtje parimore.
2. Komisioni për ekonomi e financa, Komisioni për tregti e industri, dhe Komisioni për buxhet, në mbledhjen e përbashkët, kanë shqyrtuar dhe miratuar vërejtjet dhe komentet konkrete të Qeverisë në tekstin e këtij kodi me propozim që ato të miratoohen dhe t'i dërgohen propozuesit.

Vërejtjet dhe komentet, bashkë me raportet e komisioneve, iu janë shpërndarë deputetëve.

Prandaj, mendoj se mund të hapim debat, nëse shihni të arsyeshme, por gjithësesi kryetarët e komisioneve ose kryetari i komisioneve duhet të parët të paraqesin hyrje, kryetarët e komisioneve që kanë shqyrtuar, pastaj kryetarët e grupeve parlamentare, anëtarët e Kryesisë dhe deputetët.

Ftoj kryetarin e Komisionit apo zëvendësin e tij për legjisacion, çështje kushtetuese të marrë fjalën. As njëri, as tjetri s'dëshirojnë. E ka fjalën kryetari i Komisionit për buxhet.

HAKI SHATRI:

Ju falemnderit zoti kryetar. Të nderuar kolegë,

Unë po shfrytëzoj rastin të flas në emër të tri komisioneve, meqenëse punën në këtë dokument e kemi bërë së bashku dhe në këtë formë edhe kemi punuar dhe mendimet janë që të tri komisioneve të përbashkëta.

Shkurt, ky dokument, që i është propozuar Kuvendit për të dhënë mendim, nga të tri komisionet është vlerësuar si dokument i cili do të ishte dashur të nxirret në Kuvend si ligj e jo si rregullore. Kjo përputhet edhe me vlerësimin dhe qëndrimin gjegjësisht rekomandimin e Komisionit për legjisacion.

Së dyti. Në tri komisionet, vërejtjet parimore kanë qenë këto, dhe vërejtjet më të përgjithësuara:

Përbajtja nuk ka ndonjë renditje logjike. Domethënë është një rënditje shum e rregulluar.

Tjetër. Të gjitha kompetencat që i takojnë Qeverisë dhe Ministrisë së Ekonomisë e të Financave, në këtë lëmi i janë përshkruar autoritetit të drejtorit gjeneral.

Është një vërejtje tjetër që nuk do t'ishte dashur të quhet "Kodi doganor i UNMIK-ut", por "Kodi doganor i Kosovës".

Dhe, si vërejtje tjetër parimore, mallrat doganore që janë me vendim, definitivisht të konfiskuar, nuk janë cekur askund. Duhet të thuhet se kush do të jetë pronar i atyre mallrave. Dhe dihet se pronar i atyre mallrave do të jetë shteti i Kosovës, domethënë institucionet e Kosovës dhe procedurat pastaj dihen.

Unë nuk do ta zgjas më shum. Ne kemi përkrahur të gjitha vërejtjet e Grupit punues të Qeverisë, ku kanë marrë pjesë aktivisht edhe Minsitria e Ekonomisë dhe e Financave dhe me një plotësim të vogël, që e keni në faqën e fundit të materialit tonë, ju kisha propozuar që t'i përkrahim. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Unë mendoj vetëm si mbështetje, por desha t'ju propozoj një shkurtim të procedurës, por nëse mështeten...

SABRI HAMITI:

Unë nuk kam komente të veçanta, por në emër të Grupit Parlamentar të Lidhjes Demokratike të Kosovës përkrah konkluzionet e tri komisioneve që kanë shqyrtuar çështjen. Në dy-tri pikat janë shum fundamentele kërkesat e tyre dhe të arsyeshme dhe, në të njëjtën kohë, përmes tyre

përkrah edhe komentet substanciale që i kanë bërë Qeveria dhe Ministria përkatëse. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. E ka fjalën Dragisha...

DRAGIŠA KRSTOVIĆ:

Koalicija «Povratak» odprilike ne može da se uključi u raspravu po ovom pitanju iz tog razloga što smo dobili materijal koji je objavljen na engleskom i na albanskem jeziku, i materijal na srpskom jeziku nemamo. S druge strane, mislim da ni svi poslanici nisu dobili odgovarajuće materijale.

Dalje, Koalicija "Povratak" misli da su carine prema poglavlju 8.1, tačka f) u nadležnosti... u isključivoj nadležnosti SPGS-a i otuda Koalicija "Povratak" misli da Komisija za pravna pitanja, zakonodavstvo i ustavni okvir ima malo veću ambiciju da se ova materija uredi zakonom. Dakle, mi mislimo da je ovo materija koja ostaje u nadležnosti specijalnog izaslanika.

Prema poglavlju 5. tačka 5.1 c) privremene institucije samouprave imaju nadležnosti u oblasti carina, ali su te nadležnosti samo administrativne i operativne prirode. Tako da, što se tiče zakonskog uređivanja, i uopšte pravnog regulisanja carina, Koalicija "Povratak" misli da je to nadležnost UNMIK-a i specijalnog predstavnika Generalnog sekretara. Hvala.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Zoti Hydajet Hyseni, në emër të Grupit Parlamentar të PDK.

HYDAJET HYSENI:

Zonja e zotérinj deputetë, Grupi Parlamentar i Partisë Demokratike të Kosovës, mbështet nismën për ligjin për kodin doganor të Kosovës dhe konsideron një nga prioritetet e veprimtarisë sonë ligjvénëse.

Mbështesim, po ashtu, komentet e Qeverisë së Kosovës dhe komentet e komisioneve parlamentare të Kuvendit të Kosovës lidhur me këtë Projektligi dhe angazhohemi për një interpretim të saktë, korrekt dhe progresiv të dispozitave kushtetuese.

Korniza kushtetuese, q'është e vërteta, nuk është e qartë lidhur me kompetencat. I përshkruan edhe kompetenca Përfaqësuesit special, por unë dua të tërheq vërejtjen se kompetencat e përshkruara Përfaqësuesit special, në asnjë rast, ama bash në asnjë rast nuk përjashtojnë dhe nuk mund të përjashtojnë institucionet e Kosovës. Do të ishte absurde po të ishte kështu.

Dhe e dyta. Edhe kur flitet për kompetencat e përshkruara institacioneve të Kosovës, siç u theksua pak më parë, është e vërtetë se atje flitet për aktivitetet doganore operative dhe administrative, si t'huash. Por, është edhe pika tjetër, zoti Kërstoviq, në të cilat institacioneve

të Kosovës i përshkruahet edhe tekstuallisht, shprehimisht - kompetenca në politikën financiare dhe ekonomike. Dhe, çka mbetet mangu në këtë të fundit – e plotëson e para. Fundi i fundit, Korniza ngecë dhe jeta po ecën dhe ne duhet të shikojmë një interpretim progresiv.

Prandaj, Grupi Parlamentar i Partisë Demokratike të Kosovës, angazhohet që kjo çështje të rregullohet me ligj të Kosovës dhe kjo besoj do të bëhet në të ardhmen. Besoj se vërejtjet që kemi në tekstin e tij, do të korrigohen gjatë procedurës së mëtejshme dhe besoj se do të merren parasysh edhe vërejtjet e Kuvendit. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. E ka fjalën zoti Bajram Kosumi, në emër të Grupit Parlamentar të Aleancës.

BAJRAM KOSUMI:

Unë do të shfaq qëndrimin e Grupit Parlamentar të Aleancës, por pasi që jam edhe anëtar i Komisionit për çështje gjyqësore, e nuk këtu as kryetari, unë do të shpreh edhe atë qëndrim-rekomandimin e Komisionit, do të thotë do ta përflas.

Çështja është rrith kompetencave, por para se të flas për të, t'ju them fillimi i Kuvendi i Kosovës nuk miraton rregulllore. Dokumenti që keni përparrë është një Projektrregulllore që është qehet kodi doganor, i hartuar nga UNMIK-u dhe në rastin më të mirë ne këtu sot mund të jepim një pëlqim parimore se mund të shkojmë me këto vërejtje, por nuk miratojmë rregulllore dhe kjo duhet të thuhet shprehimisht në qëndrim tonë këtu.

Sa i përket kompetencave, çështja ka të bëjë me përbajtjen e kësaj Projektrregulllore. Kjo rregulllore, në pjesën më të madhe të saj, mirret me çështjen e administritimit të doganave. Ndërsa, administrimi i doganave, në Kornizën kushtetuese, në pikën 5.1 c) është kompetencë e institucioneve të Kosovës. UNMIK-u, në pikën 8.1 dh), ose f) në serbisht ruan autoritetin përfundimtar dhe kontrollin mbi doganat, por nuk administron me doganat. Ndërsa, në këtë rregulllore janë të parashtruara çështjet, ta zëmë, qysh drejtori kontrollon këtë punë, kontrollon këtë vend pune, kontrollon paketën, kontrollon kamionin e tjera, e tjera, - janë çështje të administritimit me doganat që është deri në fund, ose do të thotë shprehimisht është kompetencë e institucioneve të Kosovës. Mirëpo, në anën tjetër, është interesë, qysh e kanë shprehur ekspertët që kjo rregulllore të bëhet e plotfuqishme sa më shpejt. Do të thotë është një kundështi mes interesit që të jetë e fuqishme kjo Projektrregulllore dhe interesit që kjo të jetë kompetencë e institucioneve të Kosovës.

Nëse ne, si Kuvend, e mohojmë të drejtën e UNMIK-ut tash dhe thojmë se kjo është deri në fund kompetencë e institucioneve të Kosovës, atëherë mund të hyjmë në një fazë ku nuk dihet kur do të miratohet ligji për doganat dhe kur do të fuqizohet ligji për doganat.

Prandaj, Grupi ynë mendon se duhet të jepim pëlqimin për Projektrregulloren me vërejtjen e parë parimore se kjo është e drejtë e institucioneve të Kosovës dhe në të ardhmen Qeveria e Kosovës do të përgatisë ligjin për organizimin e doganave. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Bajram t'falemnderit. Ta përfundojmë. Ju lutem, vërejtjet e Qeverisë janë përkrahur dhe plotësuar nga të gjitha komisionet relevante.

Prandaj, në pak - kush është për këtë propozim? Ju falemnderit.
A ka votë kundër? 11 vota kundër.
A abstenon ndokush? 2 abstenime.

Aprovohen vërejtjet e propozuara dhe le të procedohet më tutje.

Kalojmënë pikën tjetër të rendit të ditës – **Shqyrtimi i rekomandimit të Këshillit Gjyqësor dhe Prokurorial të Kosovës për emërimin e gjykatësve.**

Raporton kryetari i Komisionit. A ka ndokush që don në emër të Komisionit...?

KOLË BERISHA:

Komisioni ka shqyrtuar propozimet e Këshillit Prokurorial dhe është përcaktuar për kandidatët që keni në listë. Për dy kandidatë të propozuar janë kërkuar shënimë shtesë, sepse nuk janë të qarta deritash. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Kush është për propozimin e Komisionit? Ju falemnderit.
A ka kush kundër? Nuk ka votë kundër.
A abstenon ndokush? 12.

Me 12 abstenime, aprovohet propozimi i Komisionit.

Tani në rend dite kemi Propozimin për emërimin e një anëtarë i Komitetit për bashkëpunim me Tribunalin e Hagës.

Me kërkesë të Qeverisë, Kryesia ngarkoi Komisionin për çështje gjyqësore, legislacion dhe kornizë kushtetuese që Kuvendi të propozojë një deputet për anëtar të Komitetit për bashkëpunim me Tribunalin e Hagës.

Ju lutem nëse e ka kryer punën Komisioni, le të raportojë. Arsim Bajrami, paraqet raportin.

ARSIM BAJRAMI:

Komisioni ka propozuar dy kandidatë, mua dhe zonjën Nekibe Kelmendi. Po qe se zonja Nekibe Kelmendi ka shprehë gatishmérinë që ta pranojë këtë detyrë, atëherë unë tèrhiqem.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Unë nuk mendoj kështu. Urdhëro...

SABRI HAMITI:

Unë po flas në emër të Grupit. Natyrisht, ne kemi biseduar për këtë problem, dje në mbledhjen e Grupit Parlamentar dhe në princip kemi mbështetur kandidaturën e Nekibe Kelmendit. Por nëse... Por, ne sigurisht se nuk përjashtojmë votimin, domethënë. Por Grupi ka biseduar për këtë problem dhe mbështetë kandidaturën e Nekibe Kelmendit. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju falemnderit. Kemi dy propozime. Unë do të shkoj në këtë rast me radhën alfabetike. A-ja është para n-ës. Prandaj, ju lutem me përgjegjësi. Nuk e ka tèrheqë. Komisioni e ka propozuar, ai për shkak të modestisë e bën këtë. Le të votohet. Ju lutem, unë konsideroj se nuk ka tèrheq, por nëse e ka tèrheqë, le të deklarohet. Pyetje, po si s'mundeni?

(Flet prej vendi, nuk dëgjohet qartë)

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Deputeti pyet: - Cilat kanë qenë kriteret për propozimin e kandidatit. Të dytë janë juristë. Të dytë i plotësojnë kushtet. Urdhëro, Bujar.

BUJAR DUGOLLI:

Ne kemi biseduar edhe me disa zyrtarë të Qeverisë rrith kësaj ideje. Unë mendoj se, pasi të dytë janë profesionistë në këtë lëmi, janë juristë të fortë, unë mendoj se s'ka nevojë të votojmë për njërin apo tjeterin, por dytë t'i dërgojmë në këtë Komision. Nuk ka ndonjë masë që sanksionon se duhet të jetë vetëm një, prandaj ne përkrahim që dy kandidatë të janë në këtë Komision. Ju falemnderit.

KRYESUESI NEXHAT DACI:

Ju lutem, Qeveria kërkon një kandidat. Më lejoni t'ju them. Arsim Bajrami, unë vetëm po propozoj, ka një përparësi. Është profesor universiteti. Është më i lirë se zonja Nekibe

Kelmendi, e cila me shumpërgjegjësi mund ta kryejë atë punë. Por, e drejtë juaja është të vendosni.

Kush është për propozimin që Arsim Bajrami të jetë anëtar i Komitetit për bashkëpunim me Tribunalin e Hagës?

Unë nuk do të pyes kush është kundër, sepse nuk dua... Por,

Kush është për propozimin e dytë që Nekibe Kelmendi të jetë anëtare e këtij Komiteti?

(Ndërprerje në ton)

Më lejoni të shpreh se nuk është marrë vendim. 39 janë për zotin Arsim Bajrami, 39 janë për zonjën Nekibe Kelmendi. Vota ime numërohet dy, prandaj Arsim Bajrami emërohet anëtar në Komitetin për bashkëpunim me Tribunalin e Hagës.

(Duartrokitje)

Ju lutem keni durim edhe pak.

Tani është - **Parashtrimi i pyetjeve** në rend dite.

Është paralajmëruar që ministri Edhem Çeku të jetë i pranishëm për të dhënë sqarime apo përgjigje, por ai, për shkaqe të arsyeshme - të angazhimeve tjera, nuk ka mund të jetë prezent. Prandaj, kjo çështje shtyhet për ndonjë seancë tjetër. Ju falemnderit.

Kuvendi, dhe me këtë edhe seancat plenare, janë në pauzë deri në fillim të shtatorit. Por në rast të eventualiteteve, Kryesia dhe komisionet, sipas nevojës, do të jenë në funksion.

Ju falemnderit dhe ju dëshirojmë pushime të këndshme.

Seanca Plenare përfundoi punën në orën 13,30.

E transkriptoi I-102-RT, Tel.211-860, Z-E04